

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΟΔ'	ΤΕΥΧ. Α'	ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308	1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1997	ΑΡΙΘ. 2
----------	----------	---	--------------------	---------

Σχεδιάσμα - Μνημόνιον ἐπισημάνσεων καὶ παραινήσεων πρὸς φοιτητὰς*

10. Γνώσις καὶ Πίστις, Ἐπιστήμη καὶ Θρησκεία.

Οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὴν παντοειδῆ ἐπαφὴν τοὺς πρὸς τὴν σπουδάζουσα νεολαία, πρέπει νὰ ὑποβοηθοῦν στὸ νὰ προσανατολίζονται ὀρθῶς οἱ φοιτηταὶ περὶ τοῦ ζητήματος τῶν σχέσεων Γνώσεως καὶ Πίστεως, Θρησκείας καὶ Ἐπιστήμης. Τὸ ζήτημα αὐτὸ ἔρχεται στὸ προσκήνιο καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὰ τελευταῖα χρόνια

στήμη καὶ ἡ Φιλοσοφία καθιστοῦν φανερόν, ὅτι εἶναι ἀστήρικτες καὶ παράλογες ὅλες οἱ ἐν ὀνόματι αὐτῶν ἐπιθέσεις ἐναντίον τῆς Θρησκείας. (Γιὰ ἐκτενέστερη καὶ οὐσιωδέστερη μελέτη τοῦ ζητήματος αὐτοῦ βλ. Εὐαγγέλου Δ. *Θεοδώρου*, Τὸ ζήτημα τῶν ἐνδείξεων τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ - Συμβολὴ στὴν Ὁρθόδοξον Θεολογικὴν Γνωσιολογίαν, περ. «Θεολογία», ἔτος 1992, σσ. 28-36 καὶ 193-225). Ἡ Θρησκεία εἶναι μὲν «ὑπὲρ λόγον», ἀλλ' ὅμως ὄχι «παρὰ λόγον»· εἶναι «κατὰ λόγον», διότι ἀνταποκρίνεται στὶς βαθύτερες ὑπαρξιακὰς ἀνάγκες τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος καὶ εἶναι συμβατὴ πρὸς τὴν γνῶσιν.

Οἱ περιπτώσεις τῆς κατὰ καιροὺς παρατηρουμένης συγκρούσεως μεταξὺ Θρησκείας καὶ Ἐπιστήμης ὀφείλονται κυρίως στὸ ὅτι μερικοὶ «ἐπιστήμονες» παραθεωροῦν τὰ ὅρια τῆς Ἐπιστήμης καὶ, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τὸν κύκλο τῆς δικαιοδοσίας των, διαπράττουν τὸ λογικὸ σφάλμα τῆς «μεταβάσεως εἰς ἕτερον γένος». Συγκρούσεις ἀκόμη μεταξὺ Χριστιανισμοῦ καὶ Ἐπιστήμης εἶναι δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ, ὅταν μερικοὶ ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας ἔχουν τὸν παράλογο φόβο, ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ κλονίσῃ τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Ἄλλ' εἶναι φανερόν, ὅτι ὁ φόβος αὐτὸς μαρτυρεῖ ἔλλειψιν πίστεως. Ἐὰν κάποιος φοβῆται, ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ κλονίσῃ τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως, αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν ἔχει ἀπολύτως πεισθῆ ὅτι οἱ ἀλήθειαι αὐτὲς εἶναι ἀκλόνηται. Ὁ περιδεὴς φόβος μπροστὰ στὸ φῶς τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Φιλοσοφίας δείχνει δυσπιστίαν στὴν ἀλήθειαν τῆς Ἐκκλησίας, διότι, ὡς ἔγραφεν ὁ ἀείμνηστος Δημήτριος Μπαλάνος, «Ἐκκλησία μὴ δυναμένη νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ φῶς τῆς Ἐπιστήμης δὲν εἶναι πλέον ζῶσα Ἐκκλησία, δυναμένη νὰ διεκδικῇ ἀ-

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμοτ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν
Τακτικοῦ Μέλους τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν»

μερικοί, κατὰ ἐνορχηστρωμένον τρόπο, ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ Θρησκεία εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν Ἐπιστήμην, διότι ὑπονομεύει δῆθεν καὶ περιορίζει τὴν δυνατότητα διεξαγωγῆς ἀντικειμενικῆς, δηλαδὴ πραγματικῶς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης καὶ διδασκαλίας.

Ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτὸς προδίδει γνωσιολογικὴ καὶ ἐπιστημολογικὴ ἄγνοια. Ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἡ Θρησκεία εἶναι δύο αὐτοτελεῖς κύκλοι μὲ διαφορετικὴ ὑφή καὶ διαφορετικὸ περιεχόμενον. Ἐὰν ἡ Ἐπιστήμη ἀναζητῇ τὴν λογικὴν γνῶσιν τοῦ ἐνθάδε, τοῦ ἐμμόνου (ἐν+μένειν), τοῦ ἐντὸς τόπου καὶ χρόνου ἐνδοκοσμικοῦ, ἡ θρησκευτικὴ βιωματικὴ ἐμπειρία φέρει σὲ ἐπαφὴ τὸν ἀνθρώπο καὶ τὴν ἱστορικὴν του συναρτήσιν πρὸς τὸ ἐπέκεινα, πρὸς τὴν ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου ὑπερβατικὴν πραγματικότητα τοῦ Ἁγίου. Ἄρα τὸ ἓνα δὲν ἀποκλείει τὸ ἄλλο. Πραγματικὴ συγκρούσις μεταξὺ τους δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ. Ἀντιθέτως ἡ Ἐπι-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 6 τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 τεύχους.

φοσίωσιν πρὸς ἑαυτήν· θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ φυτοζωῇ ἐν ταῖς κατωτάταις βαθμίαι τοῦ ὄχλου..., ἀλλὰ δὲν θὰ ἠδύνατο πλέον νὰ ἔχη ἐπιρροήν τινα ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀνθρωπότητος· θὰ ὑπενθύμιζε τὸ μωρανθὲν ἄλας, περὶ τοῦ ὁποίου λέγει ὁ Κύριος» (Δ. Σ. Μπαλάνου, *Εἶναι ἡ Θεολογία ἐπιστήμη;* Ἀθήναι, 1906, σ. 7. *Τοῦ ἰδίου*, Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, 1931, σσ. 44-47).

Συνηρητημένη πρὸς τὴν ποιμαντικὴ φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τοὺς φοιτητὰς καὶ τοὺς σπουδαστὰς εἶναι ἡ ἀνάγκη τῆς κατ' ἐπανάληψιν ὑπομνήσεως σ' αὐτοὺς τοῦ πλήθους τῶν μεγάλων ἐπιστημόνων, οἱ ὅποιοι ἦσαν καὶ θρησκευτικὲς προσωπικότητες. Ἡ ὑπαρξίς των ἀποδεικνύει ὅτι ἡ Θρησκεία δὲν περιορίζει τὴ δυνατότητα διεξαγωγῆς γνησίας ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης. Ἀντιθέτως ἔδωκε μεγάλη ὠθησι πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς Ἐπιστήμης, βεβαιώνοντας ὅτι «Κύριος... ἔδωκεν ἀνθρώποις ἐπιστήμην ἐνδοξάζεσθαι ἐν τοῖς θαυμασίοις αὐτοῦ» (Σοφ. Σειρ. λη', 6). Πολλοὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας φρόντιζαν γιὰ τὴ φοίτησι τῶν χριστιανῶν νέων καὶ σ' αὐτὲς τίς εἰδωλολατρικὲς ἀνώτατες σχολὲς τῆς ἐποχῆς τους. Οἱ ἅγιοι Μ. Βασίλειος καὶ Γρηγόριος Ναζιανζηνὸς ἔστειλαν στὸν ἐθνικὸ ρήτορα Λιβάνιο πρὸς ἐκπαίδευσιν τόσοσιν πολλοὺς νέους, ὥστε ὁ Λιβάνιος ἔγραψεν ὅτι ἡ σχολὴ του «ἐπληρώθη» ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ Καππαδόκες (Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Ἐπιστ. 236, Migne Ἐ.Π. 37, 380 καὶ Μ. Βασιλείου, Ἐπιστ. 355-360, Migne Ἐ.Π. 32, 1097-1100). Στὸ Χριστιανικὸ Βυζάντιο καὶ στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Μαγναύρας ἀποκαλυπτικὸ εἶναι τὸ παράδειγμα τοῦ ἱεροῦ Φωτίου. Ἄν ῥίψη κανεῖς ἔστω καὶ μιὰ φευγάλεα ματιὰ στὸ «Μυριόβιβλον», στὰ «Ἀμφιλόχεια» καὶ στίς ἐπιστολὰς του, θὰ θαυμάση ὅτι ὁ κριτικὸς στοχασμὸς του ὀδηγεῖ στὴν πυροδότησιν πολλῶν ἐπιστημῶν.

Ἄς θυμηθοῦμε ἔπειτα, ὅτι μὲ τίς ἐπιδράσεις τοῦ παραδείγματος τοῦ Βυζαντίου, οἱ μεσαιωνικὲς ἐπισκοπικὲς καὶ μοναστηριακὲς Σχολὲς τῆς Δύσεως ἔγιναν τὰ φυτῶρια τῶν διαφόρων κλάδων τῆς νεωτέρας Ἐπιστήμης. Ἀπὸ τὰ φυτῶρια αὐτὰ ἀναπτύχθηκαν τὰ πρῶτα εὐρωπαϊκὰ πανεπιστήμια (Πρβλ. Παναγιώτου *Μπρατσιώτου*, Χριστιανισμὸς καὶ Πολιτισμὸς, Θεσσαλονίκη, 1941, σ. 24).

Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ γεγονὸς, ὅτι ἀναρίθμητοι μοναχοὶ καὶ κληρικοὶ στὰ χρόνια τῆς

Τουρκοκρατίας ὑπῆρξαν διαπρεπεῖς θεράποντες καὶ ρηξικέλευθοι σκαπανεῖς τῆς νεοελληνικῆς ὑγιούς «Διαφωτίσεως» καὶ τῶν διαφόρων ἐπιστημῶν. Ὡς εἰσηγηταὶ τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν στὴ νεώτερη Ἑλλάδα θεωροῦνται Ἕλληνες Κληρικοὶ, ὅπως ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις καὶ ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης, οἱ ὅποιοι ἔγραψαν τόμους ἑκατοντάδων σελίδων, μέσα στοὺς ὁποίους μὲ αὐστηρῶς ἐπιστημονικὸν τρόπο προβάλλουν τοὺς διαφόρους ἐπὶ μέρους κλάδους τῶν Μαθηματικῶν καὶ τῆς Φυσικῆς (Δημητρίου *Κωτσάκη*, Οἱ εἰσηγηταὶ τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, περ. «Ἀκτίνες», Πάσχα, 1943, σσ. 92-97).

Πρέπει νὰ ὑπενθυμίζωμε στοὺς φοιτητὰς μας ὅτι στὴ Δύσι εἶναι γνωστὲς οἱ φάλαγγες τῶν μοναχῶν καὶ κληρικῶν, ποὺ ὑπῆρξαν διαπρεπεῖς θεράποντες τῶν διαφόρων ἐπιστημῶν. Ἄς θυμηθοῦμε μερικὰ παραδείγματα ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῶν *Θετικῶν Ἐπιστημῶν*. Ὁ ἀββᾶς Haüy συνετέλεσε στὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ὄρυκτολογίας καὶ Κρυσταλλογραφίας. Ὁ μοναχὸς Mendel θεμελίωσε τὴ Γενετικὴ. Ὁ ἀββᾶς Picard προσδιώρισε τίς διαστάσεις τῆς γῆς καὶ τὴν ἀπόστασιν τῆς ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ὁ φραγκισκανὸς Mersenn μελέτησε τὸ ἔκκρεμὸν καὶ ὑπελόγησε τὴν ταχύτητα τοῦ ἤχου. Ὁ ἰησουΐτης Grimaldi μελέτησε τὴ διάθλασιν τοῦ φωτός. Ὁ Δανὸς κληρικὸς Stensen (Steno) θεωρεῖται ἰδρυτὴς τῆς Παλαιοντολογίας καὶ Γεωλογίας. Ὁ ἀββᾶς Spallanzani διεκρίθη ὡς φυσικὸς καὶ βιολόγος. Ὁ ἀββᾶς Nollet ἀνεκάλυψε τὸ φαινόμενον τῆς ὠσμώσεως. Ὁ ἱεροκήρυξ Priestley ἀνεκάλυψε τὸ ὀξυγόνο, τὸ ὑδροχλωρικὸ ὀξύ, τὴν ἀμμωνία κ.ἄ. Στὸν ἱεροκήρυκα Faraday ὀφείλεται ἡ ἀνακάλυψιν τῶν ἐπαγωγικῶν ρευμάτων καὶ τοῦ διαμαγνητισμοῦ. Ὁ ἀββᾶς Latreille ἦταν περίφημος ἐντομολόγος καὶ ἀκαδημαϊκός. Ὁ κληρικὸς Secchi ταξινομήσε φασματοσκοπικῶς χιλιάδες ἄστρων. Ὁ ἀββᾶς Lemaître ἦταν μέγας μαθηματικὸς καὶ ἀστρονόμος, ποὺ ἀσχολήθηκε μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ κοσμογονία. Τὸ ἀστεροσκοπεῖο τοῦ Γκρήνουϊτς ἐπανειλημμένως εἶχε κληρικὸν διευθυντὴν, οἱ ὅποιοι ἦσαν «μύσται τῆς ἐπιστήμης τῶν ἄστρων καὶ συγχρόνως λειτουργοὶ τοῦ Ὑψίστου». Στὴν Ἀμερικὴ πολλοὶ σεισμολογικοὶ σταθμοὶ ἔχουν ὡς διευθυντὲς μοναχοὺς. Ὁ περίφημος παλαιοντολόγος καὶ ἀνθρωπολόγος Teilhard de Chardin ἦταν κληρικός.

Ἐπειτα ἀρκετὲς ἐκκλησιαστικὲς προσωπικότητες

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Ἄριθμ. Πρωτ. 3730 π.ἔ.
Διεκπ. 95

Ἀθήνησι τῆ 21ῃ Ἰανουαρίου 1997

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὸς
τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ
τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλά-
δος.

Ἐκ Συνοδικῆς ἀποφάσεως, ληφθείσης ἐν τῇ Συνεδρία τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, τῆς 10ῆς ὑπερμεσοῦντος μηνὸς Ἰανουαρίου ἐ.ἔ. καὶ κατόπιν τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 814 καὶ ἀπὸ 12ῆς μηνὸς Νοεμβρίου παρελθόντος ἔτους 1996 Γράμματος τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ.κ. Διοδώρου, εὐαρέστως γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι ὑπὸ τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας, τῇ σχετικῇ αἰτήσῃ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Σιναίου κ. Δαμιανοῦ, συνωδᾷ τῇ κρατούσῃ πράξει καὶ τάξει τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἀνεγράφησαν προσφάτως ἐν τοῖς ἀγιολογικοῖς δέλτοις τῆς Ἐκκλησίας οἱ ἐν ὁσιότητι καὶ ἀγιότητι βίου ἐν τῷ Θεοβαδίστῳ Ὁρει Σινᾷ ἐγκαταβιώσαντες Πατέρες, Ἀββάδες καὶ μοναχοί, ἅγιοι δ' ἐν τῇ συνειδήσει τῶν τε μοναχῶν καὶ τῶν πιστῶν ἤδη τυγχάνοντες, ἦτοι: Ὁ ἐν Ἀγίοις Πατὴρ ἡμῶν Νετράς, Ἐπίσκοπος Φαράν, οἱ Ὅσιοι Πατέρες ἡμῶν Ἀβραάμιος ὁ Δενδρίτης, Ἀμμοῦν τῆς Ραϊθοῦ, Ἀναστάσιος τῆς Ραϊθοῦ, Ἀναστάσιος, συγγραφεὺς τῶν «Διηγήσεων», Ἀνδρέας ὁ θαυματουργός, Γεώργιος ἀδελφός τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, Γεώργιος ὁ Βυζάντιος, Γεώργιος ὁ Φαρανίτης, Γεώργιος ὁ Γαδημήτης, Δανιὴλ ὁ Φαρανίτης, Δουλᾶς ὁ Προεστῶς, Δουλᾶς πρῶτος ἡγούμενος τῆς

Μονῆς Σινᾶ, Ἐλισσαῖος ὁ Ἀρμένιος, Ἐπιφάνιος ὁ Ἐγκλειστος, Ζαχαρίας ὁ Γεραρίτης, Ἡσύχιος ὁ Χωρηβίτης, Ἡσύχιος ὁ τῆς Βάτου, Ἰγνάτιος ὁ Κρής, Ἰουστινιανός ὁ Βασιλόπαις, Ἰωάννης ὁ Κιλικιανός, Ἰωάννης ὁ Σαββαΐτης, Λογγίνος ὁ Ἰσαυρός, Μάρκος ὁ Καλλιγράφος, Μαρτύριος ὁ Γέρων τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, Ματθαῖος ὁ Πελοποννήσιος, Ματθίας ὁ Ἀρανδουλίτης, Ματόης ὁ Ραϊθίνος, Μεγέθιος ὁ Ταπεινός, Μιχαὴλ ὁ Ἰβηρίτης, Νίκανδρος ὁ Μυροβλήτης, Νίκων ὁ Σιναΐτης, Νιστερώος ὁ Ραϊθίνος, Ἐδῖος ὁ Θηβαῖος, Ὁρέντιος ὁ Θαυμαστός, Πέτρος ὁ Πιονίτης, Σάββας ὁ Θεσσαλονικεὺς, Σεραπίων ὁ Πνευματικός, Σέργιος ὁ Ἀναχωρητής, Στέφανος τοῦ Μαλωχᾶ, Στέφανος ὁ Ἐρημίτης, Στρατήγιος ὁ Ἐγκλειστος, Συμεὼν ὁ Πεντάγλωσσος, Φιλόθεος ὁ Νηπτικός, Χριστόφορος ὁ Ρωμαῖος, οἱ ἅγιοι ἐνδοξοὶ καὶ καλλίνικοι Μάρτυρες Ἀναστάσιος, Ἰωάννης ὁ Ἀθηναῖος, Σιλουανός ὁ ἐν Παλαιστίνῃ, ὡς καὶ τρεῖς καὶ δέκα Ἅγιοι Ἀνόνημοι Σιναῖται, τῆς μνήμης ἀπάντων αὐτῶν ἐορταζομένης τῇ Τετάρτῃ τῆς Διακαινησίμου ἐκάστου ἔτους, ἐκδοθείσης ἐπὶ τούτῳ Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως.

Τὴν κανονικὴν ταύτην ἀπόφασιν τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας ἀνακοινοῦμενοι ὑμῖν παρακαλοῦμεν διὰ τὰ καθ' ὑμᾶς.

Ἐντολὴ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Ὁ Ἀρχιεραμματοεὺς
† Ὁ Διαυλείας Δαμασκηνός

τητες διέπρεψαν ὡς σκαπανεῖς τῶν *ἱστορικῶν καὶ πνευματικῶν ἐπιστημῶν*. Χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ ἐξῆς παραδείγματα: Οἱ κληρικοὶ Lorenzo Valla καὶ Nicolaus Cusanus προώθησαν τὴν ἱστορικὴ κριτικὴ καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἱστορικῶν ἐπιστημῶν. Οἱ κληρικοὶ Comenius καὶ Francke ὑπῆρξαν ἀπὸ τοὺς στυλοβάτες τῆς Παιδαγωγικῆς. Ὁ διάσημος μοναχὸς Du Cange θεωρεῖται θεμελιωτὴς τῶν βυζαντινῶν σπουδῶν καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγίστους λεξικογράφους, πὺ ἐξέδωκε λεξικά τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς μεσαιωνικῆς γλώσσας. Ἀπὸ τοὺς δύο συγγραφεῖς τοῦ γνωστοῦ λεξικοῦ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας Liddel-Scott ὁ ἓνας ἦταν κληρικός (Β. Ἐράστου, Κλήρος καὶ πολιτισμός, περ. «Ἀκτίνες», ἔτος 1955, σσ. 498-499. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Σχέσεις Χριστιανισμοῦ καὶ Ἐπιστήμης, ἐν Ἀθήναις

1966, σσ. 17-18. Περιοδικὸν «Ἐκκλησία», ἔτος 1987, σσ. 418-419).

Ἐπειτα πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι σὲ ἐκκλησιαστικὰ σεμινάρια φοιτητῶν θὰ ἦταν δυνατόν νὰ παρουσιασθοῦν λεπτομερῶς τὰ σημεῖα ἐπαφῆς, στὰ ὅποια ὑπάρχει ἢ θὰ ἤμποροῦσε νὰ ὑπάρχη διασταύρωσις, ἀλληλοπεριχώρησις, ἀλληλοεμπλουτισμός, δοῦναι καὶ λαβεῖν μεταξὺ Θεολογίας καὶ μιᾶς ἐκάστης τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν (Σχετικὸν δειγματοληπτικὸ ὑλικὸ ὑπάρχει λ.χ. περιληπτικῶς στὸ ἔργο: Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Πανεπιστήμιον καὶ Θεολογία, Ἀθήναι, 1987, σσ. 37-69).

Στὸ ἐπόμενο τεῦχος θὰ πρέπει νὰ προσθέσωμε ἀκόμη ὀλίγα γιὰ τὶς συναρτήσεις τῆς Θερησκείας πρὸς τὴν προσωπικὴ ὑπαρξιακὴ ζωὴ τῶν φοιτητῶν.
(Συνεχίζεται)

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΗΔΕΥΣΗ*

Ἄδελφοὶ ἐν Κυρίῳ,

Εὐχόμενοι κατ' ἀρχὴν ὅπως διέλθητε τὸ νέον ἔτος 1997 ἐν ὑγείᾳ καὶ πολλῇ ἐν Κυρίῳ χαρᾷ, ἐπιθυμοῦμεν νὰ σᾶς ἐνημερώσωμεν περὶ ἑνὸς θέματος, διὰ τὸ ὁποῖον τὸν τελευταῖον καιρὸν ἠγέρθη πολὺς θόρυβος καὶ διετυπώθησαν διάφοροι γνώμαι ὑπὸ προσώπων ἀγνωσούντων τὰς

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δράμας
κ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

ἀποφάσεις καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ προκαλούντων ὡς ἐκ τούτου σύγχυσιν.

Πρόκειται περὶ τῆς δικαιολογημένης καὶ ἐπαινετῆς ἀρνήσεως ἑνὸς τῶν ἱερέων τῆς ἐπαρχίας μας νὰ κηδεύῃ γυναῖκα ἢ ὁποῖα παρὰ τὰς γενομένας πρὸς αὐτὴν καὶ τὸν ἄνδρα τῆς συστάσεως, συνειδητὰ ἀπέρριψαν τὴν τέλεσιν τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ προετίμησαν τὴν τέλεσιν πολιτικοῦ γάμου εἰς τὸ δημαρχεῖον τῆς πόλεως.

Διὰ ποίους λόγους ὁμως, εἰδικώτερον, ἠρνήθημεν τὴν τέλεσιν ἐξοδίου ἀκολουθίας εἰς τὴν τελέσασαν πολιτικὸν γάμον γυναῖκα; Διότι ἀπλούστατα ἐτηρήσαμεν ὁμόφωνον ἀπόφασιν τοῦ μεῖζονος συνοδικοῦ ὀργάνου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, ἥτις, ὡς γνωστόν, σύγκειται ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἱεραρχῶν αὐτῆς. Ἡ ἀπόφασις αὐτὴ ἐλήφθη τὴν 20ὴν Ἰανουαρίου 1982, ὑπογράφεται δὲ ὑπὸ ἑβδομήκοντα τεσσάρων (74) ἀρχιερέων τῶν συγκροτούντων τότε τὴν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας. Πρόκειται περὶ σημαντικοῦ συνοδικοῦ κειμένου, στηριζομένου, ὡς γράφεται ἐν τῷ προομίῳ ἐπὶ τῆς Εὐαγγελικῆς νομοθεσίας, τῶν Ἱερῶν Κανόνων τῶν Τοπικῶν καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῆς μακραιώνος παραδόσεως τοῦ Γένους, καὶ ἀποκρούοντος τὴν ἐπιχειρουμένην τότε ὑπὸ τῆς πολιτείας θέσπισιν τοῦ πολιτικοῦ γάμου.

* Ποιμαντορικὴ Ἐγκύκλιος πρὸς τὸν ἱερὸν Κλῆρον καὶ τὸν φιλόχριστον λαὸν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δράμας, ἐξ ἀφορμῆς σχετικοῦ θορύβου Μέσων Ἐνημερώσεως, διὰ τὴν μὴ ἐκκλησιαστικὴν κήδευσιν γυναικός, τελεσάσης πολιτικὸν γάμον.

Ταῦτα ἔχουν μεγίστην σημασίαν. Καθιστοῦν σαφές ὅτι ἡ Ἐκκλησία διεχώρισε τὴν θέσιν της ἀπὸ τὴν πολιτείαν, ἐπομένως ὁ πολιτικὸς γάμος γίνεται μὲν δεκτὸς ἀπὸ τὴν πολιτείαν, ὄχι ὁμως ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἢ ὁποῖα τὸν ἀνέχεται ἀπλῶς διὰ τοὺς ἀπίστους καὶ ἀθέους, ὡς καὶ διὰ τοὺς ἀλλοθρήσκους καὶ ἑτεροδόξους. Ὁ τελῶν πολιτικὸν γάμον, κατὰ τὸ συνοδικὸν κείμενον, ἀνήκει εἰς τὰς μνημονευόμενας κατηγορίας καὶ ὄχι εἰς τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Προδίδει διὰ τοῦτο παντελεῖ ἀγνοίαν τῶν πραγμάτων ὁ ἰσχυρισμὸς πολλῶν ὅτι, ἀφοῦ ἡ πολιτεία ἀνεγνώρισε τὸν πολιτικὸν γάμον, ὀφείλει καὶ ἡ Ἐκκλησία νὰ τὸν ἀναγνωρίσει διότι, κατὰ τὸ σκεπτικόν των, ὅλοι ὑπόκεινται εἰς τοὺς νόμους τοῦ κράτους. Ἄλλοιμονον ἂν συνέβαινε αὐτό. Ἄλλοιμονον ἂν ἡ θεοῖδρυτος Ἐκκλησία, ἢ ὁποῖα διοικεῖται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ θείου δικαίου, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν ἱερῶν Κανόνων, μετέπιπτεν εἰς ἀνθρώπινον ὄργανισμὸν ὑποκείμενον εἰς τοὺς ἀνθρωπίνους νόμους. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει τὸ ἰδικόν της δίκαιον, τοὺς ἰδικούς της νόμους, τὴν ἰδικὴν της ἐξουσίαν, πὺ προκύπτουν ὄχι ἀπὸ τὰς ἐπισημασμένας βουλὰς τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀσφαλῆ καὶ ἀλάθητον καὶ ἀμετάβλητον βουλὴν τοῦ Θεοῦ. Θὰ ἔπρεπε διαφορετικὰ ἡ Ἐκκλησία νὰ δεχθῆ καὶ τὴν νομιμοποίησιν τῶν ἐκτρώσεων καὶ τὴν ἀποπεινοποίησησιν τῆς μοιχείας καὶ οἰανδήποτε ἄλλην ἀντιευαγγελικὴν καὶ ἀντιχριστιανικὴν νομοθεσίαν τῆς πολιτείας.

Τὸ συνοδικὸν κείμενον μετὰ σαφηνείας καὶ ἀκριβείας ἐκφράζει τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῶν ἐξῆς: «Κατὰ τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὁ γάμος εἶναι μυστήριον καὶ ἡ ἱερολογία του εἶναι ἀπαραίτητον στοιχεῖον κανονικῆς καὶ νομίμου συστάσεως αὐτοῦ. Ἄλλου εἶδους γάμον δὲν ἀναγνωρίζει διὰ τοὺς πιστοὺς τῆς ἡ Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας. Ὡς ἐκ τούτου ὁ πολιτικὸς γάμος ἀποτελεῖ, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Μητροῦς ἡμῶν Ἐκκλησίας, ὄχι μόνον πορνείαν καὶ μοιχείαν, ἀλλὰ καὶ παραβίασιν τῆς δογματικῆς τῆς περὶ Μυστηρίων διδασκαλίας». Ὁ πολιτικὸς γά-

μος, αναγνωριζόμενος από την πολιτεία, απορρίπτεται από την Έκκλησίαν ως πορνεία και μοιχεία, αλλά και ως προσβολή και αθέτησις της δογματικής διδασκαλίας. Και φυσικά δια τούς άμαρτάνοντας και προσβάλλοντας την διδασκαλίαν της ή Έκκλησία λαμβάνει μέτρα όχι εκδικητικά αλλά παιδαγωγικά. Δέν εκδικείται ή Έκκλησία, αλλά φροντίζει δια παιδαγωγικών μέσων, κινουμένη από αγάπην, να οδηγήση εις συναίσθησιν του άμαρτήματος και εις μετάνοιαν. Ούτε δικαστήρια ούτε φυλακάς διαθέτει ή Έκκλησία, όπως ή πολιτεία. Δια τόν λόγον αυτόν προειδοποίησε δια της συνοδικής αυτής απόφάσεως ότι ή τέλεισις πολιτικού γάμου, αντικειμένη εις την διδασκαλίαν της Έκκλησίας, θα έχη ως συνέπειαν να στερούνται μετά ταύτα τών εύλογιών και τών εύχών της όσοι τελούν αυτόν. Το κείμενον είναι δυνατόν και σαφέστατον. «Πληροφορεί μετά μητρικής αγάπης τόν πιστόν και εύσεβή λαόν, ότι οι τελούντες πολιτικόν γάμον όρθόδοξοι, θέτουν έαυτούς μόνοι των έκτός της Έκκλησίας, έφ' όσον ένσυνειδήτως και δημοσία άπαρνούται θεμελιώδη της πίστεως έπιταγήν. Έπομένως μετά πολλής λύπης, οι τελικώς και άμετανοήτως έμμένοντες εις την άπιστίαν αυτήν, αποκóπτονται της Έκκλησίας έξ ιδίας αυτών ύπαιτιότητος και στερούνται τών εύλογιών και τών εύχών της». Δέν αφήνει ή συνοδική απόφασις διακριτικήν εύχέρειαν εις τούς κατά τόπον επισκόπους να εφαρμόσουν έπι του θέματος οικονομίαν. Θεωρεί μετά βεβαιότητος ότι ό τελών πολιτικόν γάμον εύρίσκειται εις κατάστασιν άκοινωνησίας, ότι έχει άποκοπή της Έκκλησίας έξ ιδίας ύπαιτιότητος, και έπομένως δέν άπαιτείται άλλο μέτρον (άφορισμός κ.τ.λ.) αλλά άκολουθεί αναγκαστικά ή στέρησις τών εύχών και εύλογιών, όπως συμβαίνει δια τούς μη ανήκοντας εις την Έκκλησίαν.

Αυτοί είναι οι λόγοι δια τούς όποιους ήρνήθημεν την τέλεισιν κηδείας εις την συγκεκριμένην περίπτωση: Η ύπακοή εις τās απόφάσεις της Έκκλησίας, ή τήρησις τών εύαγγελικών και πατερικών παραδόσεων. Ο επισκόπος είναι ό κατ' έξοχην ύπεύθυνος δια την τήρησιν τών παραδεδομένων, της ύγαινουσίης διδασκαλίας. Οφείλει να συνιστά και να πράττη όχι τās εύάρεστα αλλά τās θεάρεστα, και όταν χρειασθῆ, έν αγάπη πολλή να χρησιμοποιή και τó νυστέρι δια

τόν καθαρισμόν τών τραυμάτων και τών πληγών, όπως διδάσκουν οι έπιστήμονες της Ίερωσύνης "Άγιοι Πατέρες, ώστε να μη μολυνθῆ όλον τó σώμα.

Έλυπήθημεν και ήμεις σφόδρα δια την άπόφασιν να στερήσωμεν την έξόδιον άκολουθίαν από την κεκοιμημένην γυναίκα. Το έπράξαμεν όμως έξ αγάπης, προς ώφέλειαν και της ίδιας αλλά και προς παραδειγματισμόν τών έπιζώντων. Έάν ή ψυχή της έκινήθη προς την μετάνοιαν κατά τās τελευταίας στιγμάς και έλυπήθη δια την άπουσίαν τών ιερέων, ό Θεός θα τó λάβη ύπ' όψιν και θα τó ύπολογίση, εις τούς έπιζώντας δέ θα διδάξη να μη έμπλακοϋν εις τó άμάτημα του πολιτικού γάμου ή έάν ένεπλάκησαν να σπεύσουν να τελέσουν και τόν εκκλησιαστικόν γάμον.

Ήδη σās πληροφοροϋμεν ότι ύπάρχουν θετικά και έξελίξεις προς την κατεύθυνσιν αυτήν. Πολλά εκ τών όλίγων ζευγών που έτέλεσαν πολιτικούς γάμους έχουν προσέλθει εις την Μητρόπολιν και έξήτησαν τās σχετικās άδειας δια να τελέσουν εις την εκκλησίαν τούς γάμους των. Είναι χαρακτηριστικόν ότι εκ τών 450 εκδοθεισών άδειών γάμου εις την Ίεράν Μητρόπολιν μας, κατά παρελθόν έτος 1996, αι 64 άδειαι άφορούσαν τελέσαντας κατά τó παρελθόν πολιτικόν γάμον.

Έπι τῆ εύκαιρία δέ ταύτη, ως μου έπιτραπή να αναφερθώ, εις την σκόπιμον συκοφαντικήν διάδοσιν, ότι δήθεν ή Έκκλησία ζητεί να τελούν οι πιστοί εκκλησιαστικόν γάμον, δια να εισπράττουν οι ιερείς έξ αυτών χρήματα. Έν πρώτοις είναι γνωστόν ότι έν σχέσει με όλα τά άλλα έξοδα του γάμου, νυφικά πολυτελή,μπομπονιέρες, διακόσμησης, φωτογραφήσεις, βιντεοσκοπήσεις, γεύματα κ.ά., τά καταβαλλόμενα εις τόν ναόν χρήματα είναι έλάχιστα και καλύπτουν άντικειμενικās και πραγματικās δαπάνας (φωτισμόν, ιεροψάλτην, νεωκόρον κ.λπ.), άνέρχονται δέ εις τó ποσόν τών 1.200 δραχμών δια τά ένσημα της άδειας του γάμου και 3.000 δραχμών δια την τέλεισιν του Ίερου Μυστηρίου. Ανακοινώμεν προς άπαντας ότι ή Ίερά Μητρόπολις θα τελῆ εις τó έξῆς έντελώς δωρεάν τούς γάμους προσώπων που συνήψαν πολιτικόν γάμον και τά όποια άδυνατούν λόγω οικονομικών δυσχερειών να καταβάλουν και τά έλάχιστα ως άνω ποσά.

Ὑπόμνημα

εἰς τὸν Κανόνα τῆς Ἑορτῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ*

Δ' Ὁδῆ. Εἰς τὸ β' τροπάριον: «Πικρογόνους μετέβαλε ξύλω πάλαι Μωϋσῆς πηγᾶς...». Καθὼς ὁ Μωϋσῆς μετέβαλεν εἰς τὴν ἔρημον Μερρᾶ τὰς πηγὰς τοῦ πικροῦ ὕδατος εἰς γλυκειάς⁹³, διὰ τῆς βοηθείας ξύλου, ὑποδειχθέντος εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Κυρίου, προτυπουμένης οὕτω τῆς δυνάμεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, οὕτω καὶ διὰ τῆς βοηθείας καὶ δυνάμεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τὰ ἔθνη, τὰ λατρεύοντα θεοὺς ἄλλοτρίους, θὰ

Τοῦ Σεβ. Μητροπ. Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας
κ. Κωνσταντίνου

ἐπιστραφῶν πρὸς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν πίστιν τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ.

Τὸ γεγονός τοῦτο ἐβεβαιώθη πολλάκις κατὰ τὴν διαδρομὴν τῶν χρόνων, ὅποτε διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου «πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει»⁹⁴, διεδόθη εἰς πάντα τὰ ἔθνη, τὰ ὅποια καὶ μετεστράφησαν εἰς τὴν πίστιν πρὸς τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν.

Εἰς τὸ γ' τροπάριον τῆς ἰδίας ᾠδῆς ὁ ποιητὴς λέγει: «Ὁ βυθῶ κολπωσάμενος...». Ὃταν ὁ πατριάρχης Ἰακώβ ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν ἐντολὴν⁹⁵ νὰ ἐπιστρέψῃ ἐκ Παδὰν - Ἀράμ, ὅπου ἔζη, πλησίον τοῦ Λάβαν, ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς του, εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων αὐτοῦ, διέβη τὸν Ἰορδάνην ποταμόν⁹⁶, μὲ τὴν βοήθειαν μᾶς μόνου ράβδου, ἢ ὅποια προετύπου τὸν Τίμιον τοῦ Σωτήρος Σταυρόν, διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ὁποίου θὰ ἐτέμενετο ἡ πλάνη τῆς ἀσεβείας καὶ τῆς εἰδωλολατρείας, καθὼς, κατὰ τὴν διέλευσιν τοῦ Ἰακώβ μέσω τοῦ Ἰορδάνου, ἐτέμενετο ὁ ποταμὸς οὗτος. Οὕτω διὰ τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ Ἁγ. Βαπτίσματος, θὰ ἐπανήρχετο ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν μακαριότητα τῶν οὐρανῶν.

Ὁ Σταυρὸς εἶναι τὸ μυστήριον, τὸ ὁποῖον ὑπερβαίνει τὴν ἀνθρωπίνην λογικὴν. Διὰ τοῦτο ὅσοι ἀτενίζουσιν πρὸς αὐτὸν μὲ τὴν λογικὴν μόνον, δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀντιληφθῶν τὴν λυτρωτικὴν δύναμιν, ἢ ὅποια ἀπορρέει ἀπὸ αὐτόν. Μόνον μὲ τὴν πίστιν ὁδηγὸν ἠμπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸ θεῖον τοῦτο μυστήριον.

Εἰς τὸ δ' τροπάριον τῆς Δ' ᾠδῆς λέγεται: «Ἰερὸς προστοιβάζεται⁹⁷ ὁ τετραμερὴς λαός...». Ὁ Κύριος εἶχεν ὑποδείξει εἰς τὸν Μωϋσῆν τὸν τρόπον⁹⁸, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός, διαιρούμενος εἰς τέσσαρα τμήματα, θὰ περιεκύκλωνε τὴν Σκιηνὴν τοῦ Μαρτυρίου, εἴτε ἐν στάσει, εἴτε ἐν πορείᾳ. Τὸν τρόπον αὐτὸν διαιρέσεως εἰς τέσσαρα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος συμβόλιζε τὸν τετραμερὴ Σταυρὸν τοῦ Κυρίου, εἶχον χρησιμοποιήσει οἱ Ἰσραηλιταὶ εἰς μάχην⁹⁹ κατὰ Ἀντιόχου τοῦ Α' τοῦ Σωτήρος, βασιλέως τῆς Συρίας (280-261 π.Χ.), καὶ ἐνίκησαν αὐτὸν κατὰ κράτος, διότι ἡ δύναμις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἐπεκτεινομένη καὶ εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα τῆς γῆς, εἰς ὁλόκληρον δηλ. τὸν κόσμον, εἶναι πράγματι ἀήττητος καὶ ἀποτελεῖ ὄπλον ἀκαταμάχητον εἰς χεῖρας ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι μετ' εὐσεβείας φέρουσιν αὐτόν. Διὰ τοὺς ὄντας μακρὰν τῆς χριστιαν. πίστεως, ὁ Σταυρὸς δὲν παύει νὰ εἶναι ὄργανον αἰσχύνης καὶ ἐξουθενώσεως, ἐνῶ, ἀντιθέτως, διὰ τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας μέσον σωτηρίας καὶ δυνάμεως, μὲ τὴν ὁποῖαν δύνανται νὰ ἀποκρούσουν νικηφόρως πᾶσαν ἐναντίαν δύναμιν.

Ε' Ὁδῆ. Εἰς τὸ δ' τροπάριον τῆς ε' ᾠδῆς, ἔχομεν πάλιν ἀναφορὰν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Τιμ. Σταυροῦ. Ὁ ποιητὴς λέγει εἰς τοῦτο: «Μαρμαρυγαῖς ἀκηράτοις, φανεῖς ὁ θεῖος Σταυρός...».

Πράγματι ὁ θεῖος Σταυρὸς τοῦ Κυρίου, ἀπαστράπτων «μαρμαρυγαῖς ἀκηράτοις», περιβαλλόμενος ὑπὸ ὑπερλάμπρων ἀκτίνων, ἐφανερώθη εἰς τὰ ἐσκοτισμένα ἐκ τῆς πλάνης τῆς ἀσεβείας καὶ τῆς εἰδωλολατρείας ἔθνη, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου, καὶ ἐφώτισε ταῦ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 18 τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 τεύχους.

93. Ἐξὸδ. 15, 23.

94. Μάρκ. 16, 15-16.

95. Γέν. 31, 3.

96. Γέν. 32, 10.

97. Στοιβάζω = συναθροίζω

98. Ἀριθμ. 2, 1.

99. Β' Μακκαβ. 8, 21.

τα, διὰ τοῦ θείου φωτός του, νὰ οἰκειωθοῦν τὴν πίστιν τοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ προσηλωθέντος Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ οὕτω νὰ γίνουν μέτοχοι τῆς ὑπ' Ἐκείνου προσφερθείσης σωτηρίας.

Ἡ δύναμις τοῦ Τιμ. Σταυροῦ εἶναι ὄντως μεγάλη καὶ πανθαύματος ἀφοῦ νεκροὺς ἀνιστᾷ καὶ θάνατον κατήργησε, γενόμενος γέφυρα μετάγουσα τοὺς ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν.

Στ' Ὡδῆ. Εἰς τὸν εἰρμόν τῆς Στ' ὥδης: «*Νοτίου θηρὸς ἐν σπλάγγνοις...*», ἔχομεν πάλιν προτύπωσιν τοῦ Σταυρικοῦ πάθους, ἀλλὰ καὶ τῆς τριημέρου ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Εἰς τοῦτον ὁ ποιητὴς ἀναφέρεται εἰς ἄλλην προτύπωσιν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ αὐτοῦ. Ὁ Προφήτης Ἰωνᾶς¹⁰⁰ κατεπόθη ὑπὸ θαλασσίου κήτους καὶ παρέμεινε ζῶν, ἐντὸς τῶν σπλάγγνων αὐτοῦ, τρεῖς ὀλοκλήρους ἡμέρας, προτυπωμένης οὕτω τῆς τριημέρου ταφῆς καὶ ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

Ἐντὸς τῆς κοιλίας τοῦ κήτους εὐρισκόμενος ὁ Ἰωνᾶς ὑψωσε τὰς χεῖρας του εἰς προσευχὴν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ οὕτω ἐσχηματίσθη διὰ τοῦ σώματος καὶ τῶν ἐκτεταμένων εἰς προσευχὴν χειρῶν αὐτοῦ ὁ τύπος τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ὁποίου καὶ ἐσώθη οὗτος. Ὁ Ἰωνᾶς προτυποῖ καὶ εἰς τοῦτο τὸν Κύριον: Ἐντὸς τῆς κοιλίας τοῦ κήτους παρέμεινε ζῶν ἐπὶ τρεῖς ὀλοκλήρους ἡμέρας, καθὼς καὶ ὁ Κύριος παρέμεινεν ἐν τῷ τάφῳ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, νεκρὸς μὲν ὡς ἄνθρωπος, ζῶν ὁμως ὡς Θεὸς παντοδύναμος, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συληθῆ ἀπὸ τὸν γενικὸν νόμον τῆς φυσικῆς νεκρώσεως. Οὕτω, ὡς καὶ ὁ Κύριος, ὁ Ἰωνᾶς ἐξῆλθε ζῶν ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ κήτους.

Εἰς τὸ β' τροπᾶριον τῆς Στ' ὥδης: «*Ὁ γῆρα καμφθεὶς καὶ νόσῳ τρυχωθεὶς...*». Εἰς τοῦτο ὁ ποιητὴς ἀναφέρεται εἰς τὴν διήγησιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης¹⁰¹ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἰακώβ, ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του ἠλόγησε διὰ τῶν χειρῶν του τὰ τέκνα τοῦ Ἰωσήφ, θέσας ταῦτα σταυροειδῶς ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν ἐγγόνων αὐτοῦ, δηλουμένου διὰ τούτου τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, δυνάμει τοῦ ὁποίου ἠυλογήθη σύμπασα ἡ φύσις. Τὴν προτύπωσιν αὐτὴν «ἐκαινογράφησε» διὰ τῆς σταυρικῆς αὐτοῦ θυσίας ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὅστις, διὰ τοῦ Σταυροῦ, ἐξεδίωξεν ἐκ τοῦ κόσμου τὴν πλάνην τῆς ἁμαρτίας.

Εἰς τὸ γ' τροπᾶριον τῆς Στ' ὥδης ὁ ἰ. ὕμνωδὸς ἀναφέρεται εἰς τὸ ἴδιον καὶ πάλιν γεγονὸς τῆς εὐλογίας τῶν παιδῶν τοῦ Ἰωσήφ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ. «*Νεαζούσαις θεῖς παλάμας ὁ θεῖος Ἰσραήλ...*».

Ὁ ἱερὸς ποιητὴς συνεχίζει καὶ εἰς τὸ παρὸν τροπᾶριον τὴν ἦν ἀνέπτυξε καὶ εἰς τὸ β' τροπᾶριον τῆς Στ' ὥδης διήγησιν, λέγων ὅτι, ὅταν ὁ Ἰωσήφ¹⁰² εἶδε ὅτι ὁ πατὴρ του ἔθεσε τὴν δεξιὰν χεῖρα του ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ νεωτέρου υἱοῦ του Ἐφραΐμ καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς τοῦ μεγαλύτερου Μανασσῆ, ἐπεδίωξε νὰ διορθώσῃ τοῦτο, ὑπολαβὼν ὅτι ὁ πατὴρ του ἀπροσέκτως ἔθεσε τὰς χεῖρας του κατὰ τὸν τρόπον αὐτόν, ἐκείνος ὁμως δὲν μετέβαλε τὸν τρόπον, ἀκριβῶς διὰ νὰ μὴ ἀλλοιώσῃ τὸν τύπον τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἡ χάρις τοῦ ὁποίου δωρεῖται, ἀσχέτως σειρᾶς γεννήσεως ἢ ιδιοτήτων, εἰς τοὺς καθαροὺς τῆ καρδία, οἱ ὁποῖοι καὶ θὰ ἀξιωθοῦν κάποτε νὰ ἀντικρῦσιν κατὰ πρόσωπον τὸν Κύριον.

Ζ' Ὡδῆ. Εἰς τὸ δ' τροπᾶριον τῆς Ζ' ὥδης, κατὰ τὸ ὁποῖον: «*Ράβδου προσπύσεται τὸ ἄκρον Ἰωσήφ...*», ὁ ποιητὴς ἀναφέρεται εἰς ἑτέραν προτύπωσιν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, σχηματιζομένου διὰ τῆς ράβδου Ἰωσήφ καὶ τῆς χειρὸς αὐτοῦ¹⁰³, τὸν ὁποῖον καὶ προσκυνεῖ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἰακώβ, εἰς ἐνδειξιν τοῦ ὅτι ὁ ἐξ αὐτοῦ προελευσόμενος πνευματικὸς Ἰσραήλ, ὁ χριστιανικὸς κόσμος, θὰ προσκυνῇ τὸν Τίμιον Σταυρὸν τοῦ Σωτήρος, διὰ τοῦ ὁποίου, ὡς μέσου καὶ ἐμβλήματος νίκης θὰ καυχῶνται οἱ Χριστιανοὶ Βασιλεῖς καὶ θὰ ὀδηγῆται εἰς τὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἡ ἀνθρωπότης.

Ὁ Τίμιος τοῦ Κυρίου Σταυρὸς ἐθανυματοῦργει προτυπούμενος, πρὶν ἀκόμη ὁ κόσμος γνωρίσῃ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ὁ ὁποῖος, ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον, ἐταπεινώσεν ἑαυτόν, μορφὴν δούλου λαβὼν, καὶ ἐθυσίασθη ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Ἐκτοτε ὁ Τίμιος Σταυρὸς κατέστη οἰκουμένης ἀγλαΐσμα, Βασιλέων καύχημα, ὠραιότης τῆς Ἐκκλησίας, στήριγμα τῶν πιστῶν, δόξα τῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν δαιμόνων τραῦμα.

Η' Ὡδῆ. Εἰς τὸ δ' τροπᾶριον τῆς Η' ὥδης, εἰς τὸ ὁποῖον λέγεται: «*Οἱ τῆ θεῖα ψήφῳ προκριθέντες...*», καλοῦνται ὑπὸ τοῦ ἰ. ὕμνωδου οἱ Χριστιανοὶ Βασιλεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐδόθη ὡς μέσον νίκης κατὰ τῶν πολεμίων

100. Ἰωνᾶ 2, 1.

101. Γέν. 48, 1.

102. Γέν. 48, 17.

103. Γέν. 47, 39.

ό Τίμιος Σταυρός, να καυχώνται διὰ τὸ τροπαιοφόρον αὐτὸ ὄπλον, τὸ ὁποῖον παραμένει ἀκαταμάχητον εἰς τοὺς αἰῶνας. Πράγματι, πάλαι τε καὶ ἐπ' ἐσχάτων, καὶ δὴ ὑπὸ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν ἔθνους, διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἐσημειώθησαν νίκαι κατὰ τῶν πολεμίων, οἱ ὅποιοι ἐζήτουν νὰ καθυποτάξουν τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀφανίσουν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

Θ' Ὁδῆ. Τέλος εἰς τὸ δ' τροπάριον τῆς Θ' ὠδῆς τοῦ δευτέρου Κανόνος: «Ἴνα τὸν τύπον ὑποδείξης...» ὁ ποιητὴς λέγει ὅτι ὁ Κύριος, διὰ νὰ ὑποδείξη εἰς τὸν κόσμον τὴν τιμὴν καὶ ἀξίαν καὶ δύναμιν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, διεμόρφωσε τοῦτον εἰς τὸν οὐρανόν, περιβεβλημένον δι' ἀπλέτου φωτὸς καὶ ὑπέδειξεν αὐτὸν ὡς ἀήτητον πανοπλίαν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς Βασιλεῖς.

Καὶ πράγματι, ὁ Τίμιος Σταυρὸς ἀνεδείχθη πανοπλία ἀήτητος, τόσον κατὰ τῶν ἀντιθέτων πνευματικῶν δυνάμεων, ὅσον καὶ κατὰ παντὸς κακοῦ καὶ κινδύνου, ὁποθενδήποτε προερχομένου καὶ ἀπειλοῦντος τὸν Χριστιανικὸν κόσμον.

2. Ἀναφοραὶ εἰς τὸ πάθος τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ

Τὸ σταυρικὸν πάθος τοῦ Κυρίου διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀποτελεῖ κύριον θέμα εἰς τὴν ὅλην ὑμνολογίαν τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, γεγονός τὸ ὁποῖον ἐμφαίνεται καὶ εἰς τὸν ὑπὸ ἐξέτασιν Κανόνα, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ἰλαστήριος θυσία τοῦ Κυρίου καὶ τὸ πάθος αὐτοῦ σημειοῦνται μετὰ πολλῆς εὐλαβείας ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ ὑμνωδοῦ, ὅστις τιμᾶ καὶ γεραίρει τὸν Τιμὸν Σταυρόν, ὡς ὄργανον διὰ τοῦ ὁποῖου ἐνίκηθη ἡ ἁμαρτία καὶ κατελύθη τὸ κράτος τοῦ θανάτου.

Α' Ὁδῆ. Εἰς τὸ β' τροπάριον τῆς ὠδῆς αὐτῆς «τὸν τύπον πάλαι Μωσῆς, τοῦ ἀχράντου πάθους...», ὁ ἰ. ὑμνωδὸς λέγει, ὅτι, ὅπως διὰ τοῦ σταυρικοῦ πάθους τοῦ ὁ Κύριος προσέφερε τὴν σωτηρίαν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, οὕτω καὶ ὁ Μωϋσῆς ἔσωσε τὸν Ἰσραὴλ ἐκ τῆς ὑπούλου ἐπιθέσεως τοῦ Ἀμαλῆκ εἰς Ραφιδεῖν¹⁰⁴, σχηματίζων διὰ τοῦ σώματος καὶ τῶν τεταμένων χειρῶν του τὸν τύπον τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐπετεύχθη ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ κράτος τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ συμβολίζων τὸν Ἐσταρωμένον Σωτῆρα, ὁ ὁποῖος ἐξέτεινε ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ τὰς ἀχράντους χεῖρας του διὰ νὰ συντρέψῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου.

Γ' Ὁδῆ. Εἰς τὸν εἰρμὸν τῆς γ' ὠδῆς: «Ράβδος εἰς τύπον τοῦ μυστηρίου παραλαμβάνε-

ται...», ἦτοι, εἰς τύπον τοῦ μυστηρίου τῆς ἐκ τοῦ πάθους τοῦ Σωτῆρος ἀπορροεούσης θείας δυνάμεως διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, παραλαμβάνεται ἡ ράβδος Ἀαρῶν¹⁰⁵, ἡ ὁποία διὰ τῆς ἐξανθήσεώς της ἐσυμβόλισεν, ὅτι, ὅπως διὰ τῆς θείας δυνάμεως ἐξήνθησεν ἡ ξηρὰ ράβδος τοῦ Ἀαρῶν καὶ ὑπέδειξε τὴν ἱερατικὴν τάξιν παρ' Ἰσραὴλ, ἡ ὁποία θὰ προσέφερε τὰς θυσίας πρὸς τὸν Θεόν, οὕτω καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία προὔπηρχε τῆς σταυρικής θυσίας τοῦ Κυρίου καὶ τῆς ὁρατῆς ἡμέρας ἰδρύσεως αὐτῆς, ἦτοι τῆς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς, ἐξήνθησεν ὁ Τίμιος Σταυρὸς, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ δύναμις καὶ τὸ στήριγμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ θεία οἰκονομία διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἦτο ἀπόφασις καὶ ἔργον τοῦ Παναγίου Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἐχώρησε εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ ὄχι ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ ἐξ ἄκρας ἀγαθότητος καὶ εὐσπλαχνίας πρὸς τὸ πλάσμα του, διὰ νὰ λυτρώσῃ αὐτὸ ἐκ τῶν δεινῶν τοῦ αἰωνίου θανάτου.

Εἰς τὸ β' τροπάριον τῆς γ' ὠδῆς: «Ὡς ἐπαφῆκεν ραπιζομένη ὕδωρ ἀκρότομος, ...», ὁ ἱερὸς ὑμνωδὸς λέγει, ὅτι, ὁ κορεσμὸς τῆς δίψης τοῦ Ἰσραὴλ, διὰ τοῦ κτυπήματος βράχου ἐν τῇ ἐρήμῳ ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως¹⁰⁶, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἔτρεξεν ἀφθονον ὕδωρ, συμβολίζει τὸν κορεσμὸν τῆς πνευματικῆς δίψης τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος σβένει τὴν δίψαν αὐτὴν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας Ἐκκλησίας δύναμις καὶ στήριγμα εἶναι ὁ Τίμιος Σταυρὸς. Ὅπως ἀπὸ τὴν διὰ λόγῃς νυγείσαν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ πλευρὰν τοῦ Ἐσταρωμένου Σωτῆρος ἔρρευσε αἷμα καὶ ὕδωρ, διὰ τῶν ὁποίων ἐκαθαρίσθη ἡ ἁμαρτία, οὕτω καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἐκπηγάζουν ποταμοὶ ὕδατος ζωῆς, διὰ τοῦ ὁποῖου οἱ πιστοὶ κορένουν τὴν πνευματικὴν δίψαν των.

Εἰς τὸ γ' τροπάριον τῆς γ' ὠδῆς: «Πλευρᾶς ἀχράντου λόγῃ τρωθείσης...», ὁ ἱερὸς ὑμνωδὸς, ἀναφερόμενος εἰς τὴν διὰ τοῦ σταυρικοῦ πάθους τοῦ Σωτῆρος προελθοῦσαν σωτηρίαν τοῦ κόσμου, λέγει, ὅτι, ἐκ τῆς ἀχράντου πλευρᾶς τοῦ Κυρίου, κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ φοικτοῦ Γολγοθᾶ σταύρωσίν του, ἔρρευσε αἷμα καὶ ὕδωρ, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐνεκαινιάσθη ἡ διαθήκη, ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐκ τῆς ἁμαρτίας. Διὰ τοῦτο ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ καύχημα διὰ τοὺς πιστοὺς, δύναμιν δὲ καὶ στήριγμα τῶν εὐσεβῶν Βασιλέων.

(Συνεχίζεται)

104. Πρβλ. Ἐξόδ. 17, 8 ἐξ.

105. Πρβλ. Ἐξόδ. 28, 1.

106. Πρβλ. Ἐξόδ. 17, 6 ἐξ.

ΕΝΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΔΟΣ ΣΤΟ ΜΑΓΙΚΟ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΑΠΩ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

(Ὀδοιπορικὸ ἐπισκέψεως τῆς Α.Θ.Π. στὸ Hong Kong, τὴν Αὐστραλία
καὶ τὴ Νέα Ζηλανδία)

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἐκ τοῦ σύνεγγυς εὐλογῆσει τὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴν Αὐστραλίας καὶ τὶς Ἱ. Μητροπόλεις Νέας Ζηλανδίας καὶ Χόνγκ Κόνγκ, πραγματοποίησε μεταξὺ τῆς 3ης καὶ 27ης Νοεμβρίου 1996 τὴν πρώτην, καὶ ὡς ἐκ

Τοῦ Καθηγ. Δρος **ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΑΠΑ**
Μητροπολίτου Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων

τούτου ἀνεπανάληπτον, ἱερὰν ἀποδημίαν του στὶς χῶρες ποὺ ἐδρεῦουν αὐτές.

Παρακάτω δημοσιεύεται ἓνα σύντομο ὀδοιπορικὸ μὲ ὀρισμένες ποικίλου χαρακτῆρος παρατηρήσεις γιὰ τὸ ταξίδιο αὐτὸ τῆς Α.Θ.Π.

Ἱ. Μητρόπολις Χόνγκ Κόνγκ

Ἐτσι τὴν 3.11 ἀνεχώρησε ἀπὸ τὴν Πόλη μὲ ἀεροσκάφος τῆς Singapore Airlines, συνοδευμένη ἀπὸ τοὺς Μητροπολίτες Δέρκων Κωνσταντῖνο, τὸν γράφοντα καὶ τὸν Φιλαδελφείας Μελίτωνα, τὸν Διάκ. Ἀθηναγόρα, τὸν Ν. Μαγγίνα καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο αὐτῆς.

Τὴν ἴδια ἡμέρα, μέσω Dhahran καὶ Σιγκαπούρης, ἔφθασε στὸ Χόνγκ Κόνγκ. Τὸν παγκοσμίου φήμης ἐμπορικὸ καὶ ἐπιχειρηματικὸ αὐτὸ κόμβο τῆς νοτιοανατολικῆς Ἀσίας, τὸ σταυροδρόμι τῆς Δύσης καὶ τῆς Ἀνατολῆς, τὴν ὀλίγο —καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀκριβόγαιο νῆσο τούτη, στὴν ὁποία δεσπάζουν ἀγέρωχα βουνά, ἐνῶ τὴν ἀγκαλιάζουν μελωδικῆς καὶ ποικίλων φυσικῶν καὶ τεχνικῶν συνδυασμῶν παραλίες καὶ ἀρκετῆς ἄλλες νησίδες, γύρω ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἀρμενίζουν παραδοσιακά, ἀλλὰ καὶ μοντέρνα μικρὰ καὶ μεγάλα πλεούμενα.

Ἐντύπωση πάντως προκαλεῖ τὸ ἀφάνταστα πολυκύμαντο τοῦ ἑδαφικοῦ περιβάλλοντος, τὸ ὁποῖο ὅπωςδήποτε προκαθορίζει τὴ διαμόρφωση τῶν ὄφιοειδῶν, δαιδαλωδῶν καὶ σὲ ποικίλα ὑψομετρικὰ ἐπίπεδα εὐρισκομένων δρόμων τοῦ ὀδικοῦ δικτύου τοῦ νησιοῦ. Μήπως, διερωτᾶται

κανεῖς, εἶναι καὶ τοῦτο μιὰ ἔκφραση τοῦ μυστηριώδους πνεύματος τῆς Ἁπὼ Ἀνατολῆς;

Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ ἐντυπωσιάζει ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν πανυψηλῶν, γιὰ τὴν κατὰ τὸ δυνατόν μεγαλύτερη ἐκμετάλλευση τῆς γῆς, συγχρόνων συνήθως οὐρανοξυστῶν ποὺ προβάλλουν πολλὰς φορὲς μπροστὰ στὰ βουνὰ καὶ κατὰ τρόπο ποικίλης ὡς πρὸς τὸ ὕψος, ὅμως ἀρμονικῆς κλίμακας.

Ἐτσι μὲ τὸ ἀνοιχτὸ ἐπὶ πλέον χρῶμα τους πάνω στὰ πράσινα βουνά, τὴν μὲν ἡμέρα δίνουν τὸ αἶσθημα ἐνὸς ἀέναου χοροῦ τῆς φύσης καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τὴν δὲ νύχτα τῶν «διατρήτων» ἀπὸ τὰ φῶτα βουνῶν, ποὺ μαρτυροῦν τὴν κινητικότητα καὶ ἐργοαλκοολικότητα τῶν εὐαίσθητων, ἀλλὰ καὶ παραδοσιακῶν ἀνθρώπων τῆς περιοχῆς αὐτῆς, ἡ ὁποία διαθέτει πολλὰ ἀκόμη ἀποθέματα ἀπὸ τὴν ἱστορία καὶ τὸν πολιτισμὸ τοῦ Κινεζικοῦ λαοῦ.

Τὴν Α.Θ.Π. καὶ τὴν συνοδεία τῆς ὑπεδέχθησαν στὸ ἀεροδρόμιο οἱ Δορυλαίου Ἀθηναγόρας καὶ Ζήλων Σωτήριος, ὁ π. Ἐπιφάνιος, ὁ διευθυντῆς τοῦ Πρωτοκόλλου τοῦ Κυβερνήτου τοῦ Χόνγκ Κόνγκ, ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητος τοῦ Ἀγ. Λουκά L. Chow καὶ ὁ π. Ἀ. Καρλοῦτσος.

Τὸ ἑσπέρας παρετέθη δεῖπνον στὸ κατάλυμα τοῦ Πατριάρχου, ξενοδοχεῖον Konrad International ὑπὸ τῆς ἐκ τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς ἐλθούσης 15μελοῦς ἀντιπροσωπείας, ἡ ὁποία πλαισίωσε μὲ διάκριση καὶ ἀγάπη τὶς ποικίλες κοσμικῆς κυρίως ἐκδηλώσεις τῆς ἐπισκέψεως.

Τὴν πρωτὰ τῆς 4.11 μὲ κάποιο γραφικὸ πλοῖαριο εἶχε διοργανωθεῖ εὐχάριστος περίπλους τοῦ νησιοῦ. Ἐπηκολούθησε γεῦμα τῆς Σερβικῆς παροικίας προνοία τοῦ Μ. Teodorovich στὸ ξενοδοχεῖο Peninsula καὶ στὴ συνέχεια ὁ Πατριάρχης ἐπισκέφθηκε τὸ παρεκκλήσιο τοῦ Chung Chi College καὶ ἔκαμε μιὰ ὁμιλία στὸ Τμῆμα Θεολογίας τοῦ Κολλεγίου τούτου τοῦ Κινεζικοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Χόνγκ Κόνγκ στὸ Stanley Fort μὲ θέμα: «Μιὰ ἀποψη τῆς Ὁρθο-

δόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν συγχρόνων προβλημάτων». Παρέστησαν ὁ Πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου, καθηγηταὶ καὶ φοιτηταί.

Μετὰ ταῦτα ἐπιθεώρησε τὸν ἐπὶ τοῦ ἡπειρωτικοῦ τμήματος τοῦ Χόνγκ Κόνγκ εἰδυλλιακὸν καὶ πλησίον τοῦ Πανεπιστημίου χώρον, ὅπου θὰ ἀνεγερθεῖ ὁ καθεδρικὸς ἱ. ναὸς καὶ τὰ λοιπὰ κτιριακὰ συγκροτήματα τῆς νεοϊδρυθείσης Ἱ. Μητροπόλεως Χόνγκ Κόνγκ, στὴν ὁποία σήμερον ζοῦν περὶ τοὺς 300 Ὁρθόδοξοι.

Τὸ ἐσπέρας ἡ Α.Θ.Π. χοροστάτησε στὸν ἱ. ναὸ τοῦ Ἁγ. Λουκά πὺν βρισκόταν μέσα στὸν χώρο τῶν κατοικιῶν τῶν ἀξιωματικῶν τῆς Βρετανικῆς Κοινοπολιτείας. Στὸ τέλος τῆς Ἀκολουθίας ἀπέμεινε τὸ ὄψφικιο τοῦ Ρεφερενδариου στὸν πρόεδρο τῆς Κοινότητος, ἡ ὁποία ἀκολούθως παρέθεσε δείπνο στὸ American Club.

Τὴν πρωΐαν τῆς 5.11 ὁ Πατριάρχης ὁργάνωσε στὸ κατάλυμά του πρόγευμα ἐργασίας μετὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ ἐλθόντων Ὁρθοδόξων ἱερέων τῶν Ἰνδιῶν Ἀρχιμ. Ἰγνατίου, Ἰνδονησίας Ἀρχιμ. Δανιὴλ καὶ Φιλιππίνων π. Φιλήμονος, ἐπαινέσας τὸ ὑπ' αὐτῶν ἐπιτελούμενον θετικὸν ἔργον, ἐν ὅψει μάλιστα καὶ τοῦ εἰς τὴν Μανίλαν ὑπὸ ἀνέγερσιν ἱ. ναοῦ, τὸν ὁποῖον ὑπεσχέθη νὰ ἐγκαινιάσει μετὰ τοῦ ἐν Χόνγκ Κόνγκ τοιούτου.

Σημειωθῆτω, ὅτι εἰς μὲν τὰς Ἰνδίας ζοῦν περὶ τοὺς 1.000, στὴν Ἰνδονησίαν περὶ τοὺς 250 καὶ τὶς Φιλιππίνες περὶ τοὺς 300 Ὁρθόδοξοι. Ὁ ἀριθμὸς δὲ αὐτῶν πρόκειται, κατὰ τὸν Ζήλων Σωτήριον, ταχέως νὰ αὐξηθεῖ.

Στὴ συνέχεια ἡ Α.Θ.Π. ἐπεσκέφθη τὸν μέχρι τοῦ προσεχοῦς ἔτους Κυβερνήτην τῆς νήσου C. Patten, ὁπότε τὸ Χόνγκ Κόνγκ ἐκ τῆς Βρετανικῆς Κοινοπολιτείας θὰ προσαρτηθεῖ στὴ Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Κίνας, εὐχαριστήσας αὐτὸν διὰ τὸ ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐνδιαφέρον του. Βέβαια πὺς θὰ ἀντιδράσει μετὰ ἡ μεγάλη αὐτὴ χώρα, τοῦτο τυγχάνει ἄγνωστο. Πάντως δέον νὰ σημειωθεῖ, ὅτι κατὰ τὴν προσεχῆ πενηκονταετία πιθανὸν νὰ μὴ ἐπέλθουν ἀλλαγαί, καίτοι οἱ Κινέζοι κατὰ τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα ἀπὸ εὐνοήτους λόγους κατέστρεψαν 38 ἐκ τῶν 40 ὀρθοδόξων ναῶν τῶν Ρώσων, ἕνα τῶν ὁποίων σήμερον κατέχουν οἱ ὀρθόδοξοι.

Ὁ Πατριάρχης ἀκολούθως τῆ συνοδεία τοῦ Δέρκων Κωνσταντίνου, ἐπεσκέφθη τὸν Πρόξενον τῆς Τουρκίας, γενόμενος τιμητικῶς δεκτός.

Τὴν μεσημβριαν τῆς 5.11 προσήλθε στὸ γεῦμα.τῆς λέσχης τῶν δημοσιογράφων τοῦ ἔξωτερι-

κοῦ, ὁμιλήσας καταλλήλως. Τὸ δὲ ἀπόγευμα συμμετέσχε στὴν οἰκουμενικὴ ἐκδήλωση ὑπὲρ τῆς παγκοσμίου εἰρήνης καὶ τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος, πὺν ἔλαβε χώραν στὸν ἀγγλικανικὸν καθεδρικὸν ναὸ τοῦ Χόνγκ Κόνγκ, παρουσία κληρικῶν διαφόρων δογμάτων.

Τὸ ἐπιστέγασμα τῆς ἐπισκέψεως τῆς Α.Θ.Π. ἀπετέλεσε τὸ μεγαλοπρεπὲς «ἀμερικανικοῦ» τύπου δείπνον στὸ ξενοδοχειακὸν κατάλυμα αὐτῆς, στὸ ὁποῖο παρίσταντο ὁ H. Hak Kong Tsoi, καὶ ὁ ἐξοχ. E. Ka-Cheng Li, πολλαχῶς συμβαλόντες διὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ὁ L. Chow, ὁ Γ. Πρόξενος τῆς Τουρκίας κ.ἄ.

Συμπερασματικά, τὸ ταξίδιον τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Πατριάρχου στὸ Χόνγκ Κόνγκ ὑπῆρξε ἀπολύτως θετικόν, τόσο γιὰ τὴν παρουσία καὶ μαρτυρία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στὴν περιοχὴ αὐτῆ τῆς Ἁπὼ Ἀνατολῆς, ὅσον καὶ γιὰ τὴν «τολμηρὰ» νεοϊδρυθεῖσα Ἱ. Μητρόπολη, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἕνα ἀκόμη πολύτιμο πετράδι στὶς προσπάθειες τοῦ Θρόνου γιὰ ἀλληλογνωριμία καὶ καταλλαγὴ τῶν λαῶν τῆς γῆς. Ἔτσι ἐξηγεῖται καὶ ὁ ἐνθουσιαστικὸς τρόπος ἀντιμετώπισεως τῆς ἰδρύσεώς της ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς καὶ ἄλλους πολιτισμικοὺς φορεῖς τοῦ τόπου.

Δὲν ὑπάρχει δὲ ἀμφιβολία, ὅτι στὴν ἐπιτυχία τῆς ὅλης ὑποθέσεως καὶ τοῦ ταξιδίου, ἀποφασιστικὸ ρόλο εἶχε τὸ ὀργανωτικὸν ταλέντο τοῦ τότε Ἁγίου Δορυλαίου καὶ νῦν Παναμᾶ Ἀθηναγόρου καὶ τοῦ π. Ἀ. Καρλούτσου.

Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ Αὐστραλίας

Πέρθη: Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, 7.11, ὁ Πατριάρχης ἔφθασε, μέσω Σιγκαπούρης δι' ἀεροσκάφους τῆς United Airlines στὴν Πέρθη τῆς Δυτικῆς Αὐστραλίας. Στὴν χώρα αὐτὴ τὴν «ἀπέραντη, ἀτίθαση καὶ προκλητικὰ παρθένα», ὅπως τὴν χαρακτηρίζει ὁ Αὐστραλίας Στυλιανός, τὴν πατρίδα τῶν πολυπαθῶν καὶ ἀξιοθρηνητῶν ἰθαγενῶν (Aborigines).

Στὸ ἀεροδρόμιο, τὸν ὑψηλὸ ἐπισκέπτη ὑπεδέχθη ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως, ὁ πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος Γ. Κωνσταντῆς, ὁ πρόξενος τῆς Πέρθης καὶ πολλοὶ ὁμογενεῖς. Ἡ πολιτεία αὐτῆ τῆς Αὐστραλίας, σύμβολό της ἔχει τὸν σπάνιο μαῦρο κύκνο, πὺν δὲν «σκοτεινιάζει» τὴν πραγμάτωσιν τῶν δημοκρατικῶν τῆς ἀρχῶν.

Στὴν περιοχὴ τῆς Πέρθης καὶ τὴν πρωτεύουσά της, ζοῦν περὶ τοὺς 17.000 Ἕλληνες τῆς τρί-

της και τέταρτης γενιάς, μεταξύ των οποίων βρίσκεται ο μεγαλύτερος αριθμός Έλλήνων καθηγητών Πανεπιστημίου και επιστημόνων που είναι διασκορπισμένοι σ' όλοκληρη την ήπειρο.

Στην πόλη αυτή έντύπωση προκαλεί ή όριζοντιότητα του τοπίου, με τον ποταμό, τις λίμνες και τα άπειρα μονόπατα σπιτάκια, που εμφανίζονται και σε άλλες εκτάσεις της Αυστραλίας, ενώ οι ουρανοξύστες έχουν συνήθως μαζευθεί σε όρισμένα μόνο σημεία των πόλεων, και οίονει συμβολίζουν την ήρεμία, την ειρήνη και ευδαιμονία της μεγάλης αυτής ήπειρου.

Την αντίθεση προς το τοπίο αυτό και τον συμβολισμό του κατά την Πατριαρχική επίσκεψη αγάπης, ειρήνης και ενότητας αποτελούσαν οι παράφωνες στη μορφή και μουγγές στη γλώσσα αναιμικές και μορμολικειακές καρικατούρες κάποιων φουνταμενταλιστικής άποψέως αντικανονικών, που γελοιοποιούνταν με την δυναμική θεολογική και διοικητική κατακόρυφο παρουσία του Άρχιεπισκόπου Στυλιανού, καθώς εμφανιζόταν ως φαντάσματα εδώ και εκεί.

Την ίδια ημέρα ή Α.Θ.Π. με τη συνοδεία της και τον Άρχιεπίσκοπο, όπως πάντοτε, έπεσκέφθη τον Κυβερνήτη της Δυτικής Αυστραλίας M. Jeffery.

Το έσπέρας παρετέθη επίσημο δείπνον υπό της Ί. Άρχιεπισκοπής στο κατάλυμα του Πατριάρχου ξενοδοχείο Hyatt, παρουσία 650 ατόμων, τα περισσότερα των οποίων ήσαν όμογενοί, κληρικοί, κοινοτικοί παράγοντες κ.ά.

Την 8.11 ή Α.Θ.Π. μετέβη στο δίγλωσσο έππατάξιο σχολειό του Άγ. Άνδρέου εν Dianella, όπου φοιτούν περί τα 100 παιδιά. Έδώ την περίμεναν συγκινητικές έκδηλώσεις των χαριτωμένων μικρών άγοριών και κοριτσιών με ποιήματα, τραγούδια κ.ά. Στη συνέχεια πήγε στο γηροκομείο Villa Hellas.

Μετά δέ το προσκύνημα στους ί. ναούς Άγ. Κωνσταντίνου και Έλένης Nonthbridge και του Ευαγγελισμού West Perth, έπηκολούθησε γεύμα του δημάρχου P. Nattrass στο ίστορικό γοτθικού ρυθμού δημαρχείο της πόλεως.

Το απόγευμα υπήρχεν ή επίσκεψις στον πρωθυπουργόν R. Court, ό οποίος και παρέθεσεν δεξίωσιν.

Έν συνεχεία ή Α.Θ.Π. χοροστάτησε κατά τον έσπερινό του πανηγυρίζοντος ί. ναού του Άγ. Νεκταρίου Dianella, ενώ την έπομένη 9.11

έτέλεσε την Θ. Λειτουργίαν συλλειτουργούντων αυτή των άρχιερέων της συνοδείας της και του Άρχιεπισκόπου εν μέσω πυκνού έκκλησιάσματος, στο τέλος της οποίας, όπως πάντοτε, προσεφώνησεν αυτήν θερμά, σύντομα και βαθυστόχαστα ό Άρχιεπίσκοπος, ή δέ Α.Θ.Π. άπήντησε καλλιεπώς και άντηλλάγησαν δώρα. Μετά μεσημβριάν ό Πατριάρχης άναχώρησε με άεροσκάφος της Qantas, προπεμφθείς τιμητικά.

Συμπερασματικά, κατά την έπίσκεψη της Πέρθης έβλεπε κανείς έμφανώς τη συγκίνηση και αγάπη του λαού προς τον Πατριάρχη, τον Άρχιεπίσκοπο και το έπιτελούμενο ύπ' αυτού έργο, το όποιο, χωρίς άμφιβολία, πολλά όφείλει στις άριστες σχέσεις με την τοπική κυβέρνηση.

* * *

Άδελαιΐς: Στο άεροδρόμιο την Α.Θ.Π. υπεδέχθη ό πρωθυπουργός της Νοτίου Αυστραλίας O. Brown, ό Άριανζού Ίωσήφ, κληρικοί και πλήθος κόσμου. Έπηκολούθησε δείπνον στο κατάλυμα του Πατριάρχου ξενοδοχείο Hilton με τους ιερείς της περιφερείας.

Την 10.11 έτελέσθη μεγαλοπρεπής Θ. Λειτουργία στο κλειστό στάδιο καλαθοσφαιρίσεως Clipsal Powerhouse, με τα «έκπυρσοκροτικού» χαρακτήρα καθίσματα, που ένοχλούσαν με τον κρότο τους, προεξαρχούσης της Α.Θ.Π. και συλλειτουργούντων αυτή των άρχιερέων της συνοδείας της, του Άρχιεπισκόπου, του Άριανζού Ίωσήφ και 22 ιερέων. Παρήσαν προσωπικότητες της Πολιτείας και περί τους 6.000 πιστούς. Έπηκολούθησε γεύμα μετά των μελών της όργανωτικής έπιτροπής στο κατάλυμα του Πατριάρχου.

Μετά μεσημβριάν ή Α.Θ.Π. έπεσκέφθη τον Κυβερνήτην (Άντιβασιλέα) της Άδελαιΐδος E. Neal, στη συνέχεια δέ το γηροκομείο - γηριατρείο της «Βασιλειάδος» στο Noarlunga, όπου έτέλεσεν άγιασμό και έγκαινίασε, παρόντος του πρωθυπουργού μετά της συζύγου του και άλλων έπισήμων, τα νέα λαμπρά σε μέγεθος, δομή και όργάνωση κτιριακά συγκροτήματα των ίδρυμάτων αυτών, ψυχή των οποίων είναι ό Άρχων Β. Ταλλιαντζής.

Έπηκολούθησε μεγαλειώδες δείπνον της Κοινότητος στο Convention Center, στο όποιο παρεκάθησαν περί τα 1.000 άτομα, μεταξύ των οποίων ό Κυβερνήτης της Άδελαιΐδος, ό πρωθυπουργός, ό άρχηγός της αντιπολιτεύσεως M. Rann, ό δήμαρχος της πόλης Λόρδος H. Ninio κ.ά.

(Συνεχίζεται)

Ἡ ἐπίσημος ἐπίσκεψις (20-24 Δεκεμβρίου 1996) τοῦ Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας εἰς Αἴγυπτον

Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἐξοχωτάτου Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κων. Στεφανόπουλου στὴ φιλόξενο χώρα τοῦ Νεΐλου, ἡ ὁμογένεια τὸν ὑπεδέχθη με πολλὴν χαρὰν, ἀγάπην καὶ συγκίνησιν. Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Προέδρου ἡ ὁποία ἐστέφθη με μεγάλην ἐπιτυχίαν ἔλαβεν χώρα ἀπὸ τὴν 20ὴν ἕως τὴν 24ὴν Δεκεμ-

τὸν προσεφώνησε ὁ Μητροπολίτης Νουβίας κ. Διονύσιος ἐκ μέρους τοῦ Ἁγίου Τοποτηρητοῦ, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

«Ὡς ὠραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθὰ».
(Ρωμ. 10,15)

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νουβίας-Χαρτοῦμ
κ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

βρίου 1996. Ὑπῆρξεν αὐτῇ ἓνα μεγάλο ἱστορικὸ γεγονός πού ἐκόσμησε τὰς σελίδας τῆς ζωῆς τοῦ Πατριαρχείου μας.

Τὸν Πρόεδρον τῆς Ἑλλάδος ὁ ὁποῖος συνωδεύετο ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν κ. Θ. Πάγκαλον καὶ ἄλλους ἐπίσημους ὑπηρεσιακοὺς παράγοντας, ὅταν ἔφθασε στὴν Ἀλεξάνδρεια, τὸ πρωὶ τῆς 20ῆς Δεκεμβρίου 1996, τὸν ὑπέδεχθησαν εἰς τὸ ἀεροδρόμιον ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Νουβίας-Χαρτοῦμ κ. Διονύσιος ἐκπροσωπῶν τὸν Τοποτηρητὴν τοῦ Θρόνου Σεβ. Μητροπολίτην Ἰωαννουπόλεως κ. Παῦλον καὶ τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον καὶ ὁ Μητροπολίτης Λεοντοπόλεως κ. Τίτος, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλλάδος εἰς Κάϊρον κ. Δ. Βιδούρης, ὁ Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἀλεξανδρείας κ. Α. Βλαβιανός, ὁ Ὑπουργὸς Συνεργασίας κ. Γιούσσεφ Γκάλυ, ὁ Δήμαρχος τῆς Ἀλεξανδρείας κ. Καουσάκης, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Ἀλεξανδρείας κ. Σ. Ταμβάκης μετὰ τὰ μέλη τῆς Ἑλληνικῆς Παροικίας, πολλοὶ ἐπίσημοι Αἰγύπτιοι καὶ δημοσιογράφοι καὶ πολλοὶ ξένοι παράγοντες εἰς Αἴγυπτον. Στὴν εἴσοδον τοῦ ἀεροδρομίου, Πρόσκοποι καὶ Ὀδηγοί, ἀπέδωσαν τιμὰς εἰς τὸν Πρόεδρον κ. Στεφανόπουλον.

Πρῶτος σταθμὸς τῆς περιοδείας του ἦταν τὸ Μουσεῖο Ἑλληνορωμαϊκῶν ἀρχαιοτήτων, ὅπου ὁ Πρόεδρος ἐνημερώθηκε λεπτομερῶς γιὰ τὰ ἐκθέματα καὶ ἐξέφρασε τὸν θαυμασμό του. Μετὰ τὸ Μουσεῖο, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἐπισκέφθηκε τὸ παλαίφατο Πατριαρχεῖο μας, ὅπου ἐγένετο δεκτὸς ἀπὸ Σεβ. Μητροπολίτην κ. Τίτον. Εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Θρόνου

Ἐξοχώτατε Πρόεδρε τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, κ. Στεφανόπουλε· εἶναι πράγματι ὠραῖοι οἱ πόδες σας, διότι εἰρήνην εὐαγγελίζεσθε μετὰ τὴν ἐπίσκεψίν σας αὐτὴν, εἰς τὴν φιλόξενον χώραν τῆς Αἰγύπτου. Καὶ ἀγαθὰ σκέπτεσθε καὶ ἐπιθυμεῖτε, διὰ τοὺς ἀπὸ αἰῶνων συνεργαζομένους δύο ἀδελφοὺς Λαοὺς.

Ἐξοχώτατε κ. Πρόεδρε τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, ἡ ὁμογένεια τῆς Αἰγύπτου, ἀγαλλομένῳ ποδί, ὑποδέχεται σήμερα τὴν Ὑμετέραν ἀγαπητὴν ἐξοχότητα μετὰ τῆς ἐκλεκτῆς καὶ τιμίας συνοδείας αὐτῆς, εἰς τὴν μεγάλην καὶ φιλόξενον χώραν τῆς Αἰγύπτου, εἰς τὸν τόπον τοῦ μόχθου τῆς. Ἡ συγκίνησίς της καὶ ἡ χαρὰ της εἶναι ἀπερίγραπτος. Μαζί της χαιρέται καὶ τὸ παλαίφατο καὶ δευτερόθρονον Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας πού συμπορεύεται αἰῶνας τώρα μαζί της, μαζί με ὄλους τοὺς Ὀρθοδόξους πιστοὺς, τοὺς Ἕλληνας καὶ Ἀραβοφώνους, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὸν πυρήνα τῆς Ὀρθοδοξίας εἰς τὴν Μαύρην Ἠπειρον.

Ἡ παρουσία σας ἐξοχώτατε Πρόεδρε τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Στεφανόπουλε, μᾶς ἐνθαρρύνει καὶ μᾶς ἐμψυχώνει. Μᾶς φέρνει τὸ μῆνυμα, πῶς δὲν εἴμεθα μόνοι, διότι τὸ ἐθνικὸ μας κέντρο μετὰ πρῶτον τὴν Ὑμετέραν ἐξοχότητα καὶ τὴν ἐντιμον Κυβέρνησιν τῆς Πατρίδος μας Ἑλλάδος, ἀπλώνετε εὐεργετικὴν τὴν προστασίαν σας καὶ ἐρχεσθε ἀρωγοὶ καὶ ἠθικοὶ συμπαραστάται ὅταν αἱ ἀνάγκαι ἡμῶν τὸ ἀπαιτοῦν.

Σᾶς ἀπευθίνω, ἐξοχώτατε κ. Πρόεδρε, τὸν ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν καὶ τὰς θερμὰς εὐχὰς τοῦ Τοποτηρητοῦ τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς, Σεβ. Μητροπολίτου Ἰωαννουπόλεως κ. Παύλου, τὸν ὁποῖον ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἐκπροσωπῶ κατ' αὐτὴν τὴν εὐσημον ἡμέραν καὶ ἀλησιόνητον στιγμὴν.

Καλῶς ἦλθατε εἰς τὴν μεγάλην χώραν τοῦ

Νείλου. Εἴμεθα ὑπερήφανοι διὰ τὴν ἐπίσκεψίν σας αὐτὴν καὶ σὰς εὐχόμεθα, ὅπως ἡ παραμονὴ σας εἶναι εὐχάριστος καὶ αἱ ἐπίσημοι ἐπαφαῖ σας ἔχουν ἀγαθὰ ἀποτελέσματα, διὰ τὸ κοινὸν συμφέρον τῶν δύο ἀδελφῶν λαῶν, Αἰγύπτου καὶ Ἑλλάδος, τοὺς ὁποίους συνδέει, ἀδιαλείπτως, ἱστορικὴ φιλία αἰῶνων καὶ οἱ ὁποῖοι ἀγωνίζονται διὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ δικαίου καὶ τῆς εἰρήνης.

Ὁ Θεὸς νὰ εἶναι πάντα μαζί σας καὶ νὰ σὰς χαρίζη μακροήμερους, ὑγεία καὶ χαρὰ.

Ὁ Πρόεδρος κ. Στεφανόπουλος εὐχαριστῶν τὸν Σεβασμιώτατον ἀπήντησεν καταλλήλως, διὰ τὰ καλά του λόγια. Ἄς σημειωθῆ ὅτι ἐκ μέρους τοῦ Ἁγίου Τοποτηρητοῦ καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Νουβίας-Χαρτοῦμ καὶ Λεοντοπόλεως, προσέφεραν ἀναμνηστικὰ δῶρα στὸν ἐξοχώτατον Πρόεδρον κ. Στεφανόπουλον καὶ στὸν Ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν κ. Πάγκαλον.

Συνεχίζοντας τὴν ἐπίσκεψίν του ὁ κ. Πρόεδρος ἐπισκέφθηκε τὸ Μουσεῖο τοῦ Πατριαρχείου, ὅπου ξεναγήθηκε ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην Λεοντοπόλεως. Ἀναχωρώντας μετέβη στὸν Ἱ. Ναὸν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ὅπου ἐθαύμασε τὴν μεγαλοπρέπειά του καὶ τὴν ὄλην ἐμφάνισί του. Κατόπιν ὁ Πρόεδρος κ. Στεφανόπουλος μετέβη μετὰ τῆς συνοδείας του καὶ ἐπεσκέφθη τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα στὸ Σάιμπη ὅπου τὸν ἀνέμενε ἡ Παροιμία μας. Τὸν προσεφώνησεν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος κ. Ταμβάκης καὶ ὁ ἐξοχώτατος κ. Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας ἀπήντησε καταλλήλως. Ἡ χορωδία τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων τῆς Κοινότητος ἔψαλαν τὰ κάλαντα καὶ τοὺς ἐθνικοὺς ὕμνους τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Αἰγύπτου.

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἀλεξάνδρεια, ἀγκάλιασε τὸν πρῶτον πολίτη τῆς Ἑλλάδος, μὲ πολλὴν ἀγάπη, ἀλλὰ καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, ἀπὸ ὅπου περνοῦσε ὁ Πρόεδρος καὶ ἡ συνοδεία του, τὸν ἐπευφημοῦσαν ἐνθουσιωδῶς. Στὴν συνέχεια ὁ ἀγαπητὸς εἰς τὴν παροιμία Γ. Πρόξενος κ. Α. Βλαβιανὸς παρέθεσε ἐπίσημο γεῦμα στὴν προξενικὴ του κατοικία, πρὸς τὸν ὑψηλὸν ἐπισκέπτη καὶ τὴν συνοδεία του. Στὸ γεῦμα παρεκάθησαν καὶ οἱ Σεβ. Μητροπολίται Νουβίας Χαρτοῦμ κ. Διονύσιος καὶ Λεοντοπόλεως κ. Τίτος.

Τὸ ἀπόγευμα ὁ ἐξοχ. Πρόεδρος τῆς Ἑλλάδος ἐπισκέφθηκε τὸ σπίτι τοῦ μεγάλου καὶ ξα-

κουστοῦ Ἀλεξανδρινοῦ ποιητοῦ Καβάφη, ὅπου ξεναγήθηκε ἀπὸ τὸν Μορφωτικὸ Ἀκόλουθο κ. Μοσκῶφ. Τέλος προτοῦ φύγει ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια ἐπισκέφθηκε τὸ φρούριο Κάιτ-Μπέη. Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας ἐξέφρασε τὴ συγκίνησί του γιὰ τὴν ὑποδοχὴ πού του ἔγινε ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἀνθρώπινη ζεστασιά πού συνήντησε. Τὸ ἀπόγευμα, ἀεροσκάφος τῆς Ὀλυμπιακῆς μετέφερε τὸν κ. Στεφανόπουλον καὶ τὴν συνοδεία του στὸ Κάιρο, ὅπου τὸν ὑποδέχθηκε ὁ Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν κ. Ἄμο-Μούσα, πολλοὶ ἐπίσημοι παρόγοντες Αἰγύπτιοι, Ἕλληνες καὶ ξένοι.

Στὸ Κάιρο, τὴν Κυριακὴ 22α Δεκεμβρίου τὸ πρῶν, ὁ κ. Πρόεδρος μετέβη στὸν Ἱερὸν Ναὸν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης καὶ παρηκολούθησε τὴν Θ. Λειτουργίαν, ὅπου στὸ τέλος ἔγινε Δοξολογία χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νουβίας καὶ παντὸς Σουδᾶν κ. Διονυσίου. Τὴν 11ην πρωϊνὴν κατέθεσε στέφανον εἰς τὸ Μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου καὶ στὴν συνέχεια μετέβη στὴν Προεδρία τῆς Δημοκρατίας, ὅπου καὶ ἔγινε ἡ ἐπίσημος τελετὴ τῆς ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Κράτους. Κατόπιν ἔλαβε χώραν ἡ συνάντησις τῶν δύο Ἱγυτῶν κ.κ. Κων. Στεφανοπούλου καὶ Χόσνυ Μουμπάρακ καὶ οἱ ὁποῖοι ἀργότερα ἔδωκαν κοινὴ συνέντευξι. Τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς ὁ Ἕλλην Πρόεδρος κ. Βιδούρης, ἔδωκεν πρὸς τιμὴν τοῦ Προέδρου, στὴν Πρεσβευτικὴ του κατοικία, ἐπίσημον δεξίωσιν. Τὴν ἄλλην ἡμέραν μετὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς ὄλης ἐπισκέψεώς του, στὴν φιλόξενον χώρα τοῦ Νείλου, ἀνεχώρησεν μετὰ τῆς συνοδείας του διὰ τὴν Ἱ. Μοῆν τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης εἰς τὸ Σινᾶ.

BIBLIA ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΡΙΑ

- * Η ΕΝΟΡΙΑ ΩΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ, φυλλάδιο (Μητροπ. Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου).
- * ΕΝΟΡΙΑ: Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΝ Τῶ ΜΕΣῶ ΗΜῶΝ (Πρωτοπρ. Γεωργίου Μεταλληνού).
- * Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ: «ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας» (Πρωτοπρ. Γεωργίου Μεταλληνού).

**ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Όρθόδοξη Έκκλησία τής Κορέας**ΤΟ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΤΗΣ ΣΕΟΥΛ**

Η άνθηρά και ζωντανή Όρθόδοξη Έκκλησία που υπάρχει, ως γνωστόν, στη Ν. Κορέα, το 1966 απέκτησε και μιá πανασιατική διάσταση: πρόκειται για τó Όρθόδοξο Θεολογικό Σεμινάριο «Άγιος Νικόλαος» που ιδρύθηκε στο Ιεραποστολικό Κέντρο τής Σεούλ.

Ύστερα από είκοσι τέσσερα χρόνια συνεχούς ιεραποστολικής δραστηριότητας, ή παρουσία τής

Τού Θεοφ. Έπισκόπου Άγγελού κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Όρθοδοξίας άρχισε να γίνεται αισθητή όχι μόνο στην άπωανατολική αυτή Χώρα, τής «Πρωϊνής Γαλήνης», αλλά και σε άλλες Χώρες τής Άσίας και τής Άπω Άνατολής. Η μόνιμη και δυναμική παρουσία στο χώρο αυτό του Έπισκόπου Ζήλων κ. Σωτηρίου συνετέλεσε ώστε ή Όρθόδοξη Έκκλησία τής Κορέας να γίνει κέντρο άναφοράς πολλών προσώπων που έπιθυμούσαν να γνωρίσουν τήν Όρθοδοξία και να γίνουν Όρθόδοξοι χριστιανοί. Η συχνή διακίνηση προσώπων-ιεραποστολών στη γραμμή Άθήνα - Σιγκαπούρη - Μπάνγκ Κόκ - Τζακάρα - Χόνγκ Κόνγκ - Σεούλ είχε ως συνέπεια τή δημιουργία ιεραποστολικών έστιών και πυρήνων που σιγά σιγά εξέλιχθηκαν σε όρθόδοξες κοινότητες. Από τις κοινότητες αυτές, άναδείχθηκαν σύντομα και πρόσωπα κατάλληλα που ήθελαν να χειροτονηθούν όρθόδοξοι ιερείς και να γίνουν ιεραπόστολοι τών συμπατριωτών τους. Έξάλλου, οί ύποψήφιοι αυτοί ιερείς έπρεπε να καταρτισθούν θεολογικά και να εκπαιδευτούν λειτουργικά. Μερικοί άπ' αυτούς, πραγματοποιήσαν τήν έκπαιδευτική τους στήν Ελλάδα και τις Όρθόδοξες Σχολές τής Άμερικής. Για τούς περισσότερους, όμως, αυτό δέν ήταν εύκολο. Πτωχοί οικογενειάρχες, καθώς ήταν, δέν μπορούσαν να εγκαταλείψουν τις οικογένειές τους, μερικοί δέ και τó επάγγελμά τους, για ένα μακρό χρονικό διάστημα που άπαιτεί μιá άκαδημαϊκή θεολογική και ιερατική κατάρτιση. Η ίδρυση ενός Θεολογικού Σεμιναρίου στην Κορέα ήταν ή λύση: Έτσι, στον ιδιόκτητο χώρο τής Έκκλησίας, στην καρδιά τής Σεούλ, πάνω στο λόφο όπου δεσπόζει ó λαμπρός Ναός του Άγίου Νικολάου, κτίσθηκαν τά άπαραίτητα κτήρια, για τή στέγαση και λειτουργία του Σεμιναρίου: αίθουσα διδασκαλίας, οίκοτροφείο σπουδαστών με κοιτώνες, έστιατόριο, βιβλιοθήκη, μαγειρείο κ.λπ. Τó Σεμινάριο θεμελίωσε ó Οίκουμενικός Πατριάρχης κ. Βαρθολομαίος, κατά τήν έπίσημη έπίσκεψή του

στην Έκκλησία τής Κορέας, τó Πάσχα 1995. Τά οικοδομήματα ολοκληρώθηκαν μέσα σε ένα χρόνο και τó Σεμινάριο ήταν έτοιμο να λειτουργήσει.

Στήν Ί. Μητρόπολη Ν. Ζηλανδίας, στήν Έξαρχία τής οποίας υπάγεται ή Κορέα και οί Χώρες τής Ν.Α. Άσίας και Ίνδίας, συγκεντρώθηκαν οί αιτήσεις τών πρώτων δέκα ενδιαφερομένων από τήν Ίνδια, Ίνδονησία, Φιλιππίνες και Κορέα. Ταυτόχρονα, καθηγηται από τήν Ελλάδα και τήν Άμερική, δέχθηκαν εύχαρίστως τήν πρόσκληση του Σεβ. Μητροπολίτου, να έλθουν και να διδάξουν δωρεάν, επί ένα έξάμηνο. Οί καθηγηται αυτοί ήσαν οί έξής: Ό κ. και ή κ. Ίωάννα Λάππα, ó συντάκτης του παρόντος, ó Έπίσκοπος Ζήλων κ. Σωτήριος, ó Έλληνοαμερικανός κ. Τιμ. Πατίτσας, ó Κορεάτης κ. Park, ή Διακόνισσα Μαρία Σπυροπούλου, ή κ. Φωτούλα Κατσάνου και ó κ. Ίωάν. Άπειρανθίτης. Τó Σεμινάριο λειτούργησε σε δύο τρίμηνα, από 1η Μαρτίου 1996 μέχρι τέλος Μαΐου και από 15 Σεπτεμβρίου μέχρι 15 Δεκεμβρίου 1996. Καθημερινά παρεδίδοντο τρία μαθήματα, σε έξι διδακτικές ώρες. Συνολικά διδάχθηκαν τά έξής θεολογικά μαθήματα: Δογματική, Χριστ. ήθική, Συμβολική, Έκκλ. Ίστορία, Εισαγωγή στήν Π. και στήν Κ. Διαθήκη, Έρμηνεία Π. και Κ. Διαθήκης, Ίστορία θρησκειών, Κανονικό Δίκαιο, Πατρολογία, Όμηλική, Κατηχητική, Ίεραποστολική, Έξομολογητική, Ποιμαντική, Έκκλησ. φιλανθρωπία, Άγιολογία, Ύμνολογία. Οί σπουδασται παρακολούθησαν επίσης ειδικά μαθήματα έκκλ. Μουσικής και έλληνικής γλώσσας.

Τó ήμερήσιο πρόγραμμα περιελάμβανε ακόμη κοινές Άκολουθίες Όρθρου και Έσπερινού, οί οποίες είχαν εκπαιδευτικό χαρακτήρα. Τήν Κυριακή, οί σπουδασται συμμετείχαν στή θ. Λειτουργία, είτε στον Ί. Ναό του Άγίου Νικολάου, στή Σεούλ, είτε στους Ναούς τών άλλων πόλεων.

Ίδιαίτερη εκπαιδευτική και έμπειρική σημασία σημασία είχε τó γεγονός ότι τó πρώτο τρίμηνο (Μαρτίου-Μαΐου) συνέπεσε με τήν περίοδο τής Μ. Τεσσαρακοστής, τής Μ. Έβδομάδος και του Πάσχα. Οί σπουδασται είχαν έτσι τήν εύκαιρία να παρακολουθήσουν και να συμμετάσχουν σε όλες τις λατρευτικές εκδηλώσεις τής περιόδου αυτής και να βιώσουν κατά ένα ολοκληρωμένο τρόπο, τόν πλούτο τής όρθόδοξου πνευματικότητας.

Έξάλλου, ένα έκτακτο γεγονός συνετέλεσε ώστε οί σπουδασται να συνειδητοποιήσουν προσωπικά τόν θαυμαστό τρόπο, με τόν όποίο ó Χριστός

*Οί σπουδασταί,
ύποψήφιοι
Ίερείς
του Όρθοδόξου
Θεολογικού
Σεμιναρίου
«Άγιος
Νικόλαος»
Σεούλ,
Κορέας, από την
Ίνδία,
Ίνδονησία,
Φιλιππίνες
καί Κορέα
(άπουσιάζουν
δύο).
Όκτώβριος 1996.*

έπιτελεί ό ιεραποστολικό έργο, στο χώρο της Άσίας.

Στην άρχή του Β΄ τριμήνου, ήρθαν στην Σεούλ τρεις Ίνδονήσιοι, ένας όρθόδοξος Άρχιμανδρίτης, συνοδευόμενος από δύο λαϊκούς συμπατριώτες του, που είχαν διακεκριμένες θέσεις στην κοινωνία της Χώρας τους. Ό Άρχιμανδρίτης εξέθεσε τó θαυμαστό έργο που έπιτελεί ό Κύριος στην πατρίδα του και οι δύο λαϊκοί ζήτησαν να βαπτισθούν και να γίνουν όρθόδοξοι. Η έγκριση και εύλογία του Οικουμενικού Πατριάρχου ήταν άμεση και οι δύο αυτοί Ίνδονήσιοι δέχθηκαν με ιδιαίτερη συγκίνηση τó Άγιο Βάπτισμα, λαβόντες τά όνόματα Δαμασκηνός και Βαρνάβας. Τό Μυστήριο τέλεσε ό Μητροπολίτης Ν. Ζηλανδίας κ. Διονύσιος, στον Ί. Ναό του Άγίου Νικολάου, παρουσία των καθηγητών και σπουδαστών του Σεμιναρίου και μελών της Κοινότητας των Κορεατών Όρθοδόξων. Οί στιγμές ήταν συγκλονιστικές. Θύμιζαν εποχή και άτμόσφαιρα της πρώτης χριστιανικής Έκκλησίας: «ήκουσαν οι Άπόστολοι και οι άδελφοί... ότι και τά έθνη έδέξαντο τόν λόγον του Θεού» (Πράξ. ια΄ 1). Την άλλη μέρα, οι τρεις επισκέπτες «έπορεύοντο την όδόν αυτών χαίροντες» (Πράξ. η΄ 39), επιστρέφοντας στην πατρίδα τους.

Τό Β΄ τρίμηνο των μαθημάτων έπισφραγίσθηκε με τη χειροτονία των σπουδαστών. Ύστερα από σχετική έγκριση και εύλογία του Οικουμενικού Πατριάρχου, ό Σεβ. Μητροπολίτης κ. Διονύσιος χειροτόνησε τέσσερις πρεσβυτέρους, ένα διάκονο

και χειροθέτησε δύο άναγνώστες. Με την επίσκεψη αυτή του Άγίου Πνεύματος, ή όλη προσπάθεια ολοκληρώθηκε με τόν καλύτερο τρόπο: ό σκοπός του Σεμιναρίου έπιτεύχθηκε πλήρως. Την τελευταία Κυριακή, έγινε πανηγυρική θ. Λειτουργία, στο Ναό του Άγίου Νικολάου, στη Σεούλ, στην όποια συλλειτουργήσαν οι τρεις παρόντες Άρχιερείς, οι νεοχειροτονηθέντες σπουδασταί και όλοι οι Κορεάτες ιερείς, παρουσία ενός πυκνού έκκλησιασμάτος Κορεατών, Έλλήνων, Ρώσων και άλλων Όρθοδόξων πιστών. Μετά τó τέλος της θ. Λειτουργίας, έγινε ή τελετή λήξεως. Μέσα σε μιá έορταστική άτμόσφαιρα, διαβάστηκε ό άπολογισμός των εργασιών του Σεμιναρίου και επιδόθηκαν τά σχετικά Διπλώματα. Σε όλους τούς σπουδαστές, που έγιναν άντικείμενο θεορμών έκδηλώσεων εκ μέρους των παρευθέντων, δόθηκαν χρήσιμα άναμνηστικά δώρα.

Άπό την έπόμενη, άρχισε ή έπιστροφή των πτυχιούχων στις Χώρες τους, ύστερα από άπουσία έξι μηνών. Είχαν φύγει λαϊκοί. Είχαν αφήσει τις οικογένειές τους και τά επαγγέλματά τους. Και τώρα επέστρεφαν Ίερείς του Ύψίστου και Ίεραπόστολοι, έτοιμοι για τόν άγρό του θερισμού... «Οί σπείροντες έν δάκρυσι, έν άγαλλιάσει θεριούσι» (Ψαλμ. 125,5).

Ύστερα από λίγες ήμέρες, τέλεσαν στις Πατρίδες τους, την πρώτη τους Χριστουγεννιάτικη θ. Λειτουργία: «Αύτη ή άλλοίωσις της δεξιάς του Ύψίστου» (Ψαλμ. 76,10).

Ἡ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τῶν Ρωμαίων, τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν συγχρόνων σύζευξις Θερησκείας καὶ Ἱατρικῆς

Παραπλεύρως τῆς Φιλοσοφίας — τῆς ποτνίας μητρὸς τῶν Ἐπιστημῶν — εἰς τὸν Ἰωνικὸν πολιτισμὸν κατεῖχε μεγάλην θέσιν ἡ Ἱατρικὴ, συνδεομένη ἄλλως τε μετ' ἐκείνης δι' ἰσχυρῶν δεσμῶν. Ἡ ἱατρικὴ εἶναι ἀρχαιοτάτη ἐν Ἑλλάδι. Ἦδη εἰς τὰ Ὀμηρικὰ ποιήματα βλέπομεν τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα συνοδευόμενον ὑπὸ τῶν

πλέον περιζητήτου ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Περσίας καὶ ἀπὸ τὴν Ἱατρικὴν τῆς Αἰγύπτου, παρὰ τὴν παλαιὰν φήμην αὐτῆς.

Τὸ ἐνδοξότερον ὄνομα τῆς περιόδου ταύτης εἶναι ὁ Ἱπποκράτης, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου δεσπόζει ὅλων τῶν ἄλλων ἀπὸ τόσον ὑψηλά, ὥστε ἀπέβη τελικῶς, ὡς ὁ Ὅμηρος, ὀνομασία εἰδους λογοτεχνικοῦ μᾶλλον ἢ ὄνομα ἀνθρώπου.

Ἐκ τούτου προέρχεται ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ἄτομόν του εἶναι ἀτελῶς γνωστόν, εἶναι δὲ δύσκολον, ἐν μέσῳ ὅλων τῶν Ἱπποκρατείων ἔργων, νὰ διακρίνωμεν ὅσα δυνάμεθα νὰ συνδέσωμεν μετ' ἀληθοφανείας πρὸς τὴν προσωπικὴν του δράσιν. Ὁ Ἱπποκράτης ἐπηρέασε καὶ μεταγενεστέρους ἰατροὺς καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸν τομέα τὸν ἀφορῶντα εἰς τὴν Προληπτικὴν Ἱατρικὴν.

Ἀπαύγασμα Ἱπποκρατείου διδασχῆς εἶναι τὸ πολυθρύλητον ἐκεῖνο: curavit vitam, qui curavit sanitatem, nam prior est sanitas, quam sit curatio morbi, δηλονότι: ἐφρόντισε τὴν ζωὴν, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐφρόντισε τὴν ὑγείαν, διότι ἡ ὑγεία προηγεῖται τῆς φροντίδος τῆς ἀσθενείας.

Ἀλλὰ, κατὰ τὸν Ἱπποκράτην, ὁ ἄνθρωπος, ἵνα ζῆ καλῶς κατὰ τὸν θεῖον αὐτοῦ προορισμόν, πρέπει νὰ ἔχει καλῶς κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. Ὁ μὴ ἀκούων καλῶς λ.χ., οὐδεμίαν τέρψιν ἐκ τῆς μουσικῆς αἰσθάνεται, ὁ δὲ μὴ ὀρῶν καλῶς οὐδόλως τέρπεται ἐκ τῆς χάριτος καὶ τῆς ὠραιότητος τῶν διαφόρων ἀντικειμένων.

Ἐὰν πάσχη ὄργανόν τι τῆς σωματικῆς λειτουργίας, αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ διεξάγονται κακῶς, οὕτω δὲ ἐπέρχεται διαταραχὴ εἰς ἕτερον ὄργανον ἢ καθ' ὅλον τὸ σῶμα. Π.χ. ὅταν οἱ ὀδόντες εἶναι κατεστραμμένοι ἐκ τερηδόνης ἢ εὔσειστοι ἐκ παροδοντίτιδος — τῆς ποτε οὐλοφαινιακῆς πυορροίας — ἢ ἐν τῷ στόματι πέψις πλημμελῶς τελεῖται, ἐπιβραδύνεται δὲ καὶ ἐπιβαρύνεται ἢ ἐν τῷ στομάχῳ πέψις, με ἀποτελεσμα τὴν κακὴν θρέψιν, τὴν κακοθυμίαν καὶ τὰς στομαχικὰς ἢ καὶ στομαχοεντερικὰς διαταραχὰς. Ὅταν ὁ στόμαχος πάσχη, τὰ ἥδιστα φαγητὰ ἢ ποτὰ ὄχι μόνον οὐδεμίαν τέρψιν παρέχουν,

Τοῦ κ. **ΟΡΕΣΤΟΥ ΑΘ. ΛΟΥΡΙΑΗ**
Ὅμοτ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

ιατρῶν του Ποδαλειρίου καὶ Μαχάονος, υἱῶν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις, πολλάκις, φέρεται ὡς θεὸς θεραπέων.

Ἄλλ' ὁ Ἀσκληπιὸς εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν θεραπευτῆς θεός. Εἰς τὰ Ἱερά του ἤρχοντο νὰ ζητήσουν θεραπείαν, πέριξ δὲ αὐτῶν, εἰς Κνίδον, Κῶν, Ρόδον, Κυρήνην, ἐσχηματίσθησαν λίαν ἐνωρὶς ἱατρικαὶ ἀδελφότητες ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀσκληπιάδαι.

Οἱ Ἀσκληπιάδαι οὗτοι δὲν ἦσαν οὔτε ἱερεῖς τοῦ ναοῦ, οὔτε μέλη μᾶς καὶ τῆς αὐτῆς μυθικῆς οἰκογενείας. Ἦσαν λαϊκοὶ ἱατροὶ συνηνωμένοι εἰς σύνδεσμον ὑπὸ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ θεοῦ καὶ οἱ ὁποῖοι ἄλλως τε μετετοπίζοντο προθύμως μεταβαίνοντες νὰ ἀσκήσουν τὴν τέχνην εἰς διαφόρους πόλεις. Ἡ τέχνη αὕτη, ὡς εἶναι φυσικόν, συνίστατο εἰς ἐμπειρικὰς συνταγὰς καὶ μυστηριώδεις τύπους.

Κατὰ τὸν 5ον ὄμως αἰῶνα οἱ Φιλόσοφοι ἀντιμετώπισαν πολλάκις τὰ ἱατρικὰ προβλήματα με πνεῦμα περισσότερον ἐπιστημονικόν. Οὕτως, ὁ πυθαγορικὸς Φιλόλαος, ὁ Ἐμπεδοκλῆς, Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης, Γοργίας ὁ σοφιστής, ὁ Ἀναξαγόρας, αὐτὸς οὗτος ὁ Δημόκριτος, διδάσκαλος καὶ συνομηλιξ τοῦ Ἱπποκράτους, κατηύθυναν πολλάκις πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο τὴν ὀξυδερκὴ περιέργειάν των καὶ τὴν περὶ τῶν γενικῶν νόμων μέριμναν αὐτῶν.

Ἐκ τούτου προῆλθε, κατὰ τὸν 5ον καὶ τὸν 4ον αἰῶνα, ὅπως νέα ἀνάπτυξις τῆς Ἑλληνικῆς Ἱατρικῆς, τῆς πρώτης τότε εἰς τὸν κόσμον,

ἀλλὰ καὶ πόνον. Πρέπει, λοιπόν, διὰ τὴν ὑπάρχη ἢ τέρπις, τὸ σῶμα ἡμῶν νὰ ἔχη καλῶς καὶ ὅταν τὸ σῶμα εἶναι ὑγιὲς καὶ τὸ πνεῦμα ἡμῶν θὰ εἶναι, κατ' ἀρχήν, ὑγιές.

Κατὰ ταῦτα, πάσης εὐτυχίας, μὴ νοσηρῶς νοουμένης, σπουδαῖος συντελεστής, ἐκτὸς πάσης ἀμφισβητήσεως, εἶναι ἡ σωματικὴ ὑγεία, διότι ὁ ἄνθρωπος, διὰ τὴν ζῆ καλῶς καὶ διὰ τὴν τέρπεται πρέπει νὰ ἔχη σωματικὴν καὶ πνευματικὴν εὐεξίαν. «Οὐδὲν ὄφελός ἐστιν οὔτε χρημάτων, οὔτε σώματος, οὔτε ἄλλου οὐδενὸς ἄτερ ὑγιείης», καὶ «Οὐκ ἔστι πλοῦτος βελτίων ὑγιείας σώματος» (Σιράχ).

Διὰ τοῦτο ἀνέκαθεν ἡ ἰατρικὴ ἐθεωρεῖτο ὡς θεία καὶ ἱερὰ τέχνη, «*ἰατρικὴ τεχνέων πασῶν ἐπεφανεστάτη*», ὁ δὲ ἰατρὸς ἐθεωρεῖτο ὡς θεῖος καὶ ἱερός. «*Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων*» (Ὁμ. Ἰλ. Α. 514). «*Ἰητρὸς δὲ ἕκαστος ἐπιστάμενος περὶ πάντων ἀνθρώπων*».

Ὁ πατὴρ τῆς Κλινικῆς Ἰατρικῆς ἔλεγε: Πάσα ἀσθένεια εἶναι θεία καὶ ἀνθρωπίνη, διότι τὸ πεπρωμένον τοῦ ἀνθρώπου ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ θεοῦ, περισσότερο δὲ παντὸς ἄλλου ἢ ὑγεία του. Καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐθεώρει τὴν Ἰατρικὴν ὡς τελουμένην θεία δυνάμει, ὁ δὲ Πυθαγόρας ἐξήρτα τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ζωὴν ἐκ τῶν θεῶν.

Βλέποντες, δηλονότι, οἱ πρόγονοι ἡμῶν ὅτι ἄλλοι μὲν τῶν ἀνθρώπων ἦσαν εὖρωστοι, ἀκμαῖοι καὶ διετέλουν ἐν ψυχοσωματικῇ εὐφορίᾳ, ἄλλοι δὲ ἀσθενικοί, καχεκτικοὶ καὶ διετέλουν ἐν ψυχοσωματικῇ δυσφορίᾳ, συνήγαγον τὸ συμπέρασμα, ὅτι θεὸς τις ἐχορήγει εἰς τοὺς πρώτους μὲν τὴν ὑγείαν, εἰς τοὺς δευτέρους δὲ τὴν νοσηρὰν ἢ τὴν ἐπίνοσον διάθεσιν. Καὶ ἡ θεά, ἡ ἐκπροσωποῦσα τὴν ψυχοσωματικὴν εὐεξίαν, ἦτο ἡ κόρη τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τῆς Ἡπιόνης, ἡ Ὑγεία. Τούτου ἔνεκεν τὰ εἰς τὴν θεὰν Ὑγείαν ἀφιερωμένα Ἱερά, ὡς καὶ τὰ Ἀσκληπιεῖα, ἦσαν πολλά. Πάμπολλα ἐπίσης ἐγράφησαν καὶ θεσπέσιοι ὕμνοι διὰ τὴν θεὰν Ὑγείαν, γνωστὸν δὲ τὸ τοῦ Ἀρίφρονος «σέθεν δὲ χωρὶς οὐ τις εὐδαίμων ἔφν».

Ὁ Ἑλληνικός, λοιπόν, κόσμος εἶναι ὁ συστηματοποιήσας τὰς περὶ Ἰατρικῆς καὶ Ὑγείας γνώσεις, ὁ ὀργανωτὴς τῶν σχετικῶν ἐννοιῶν καὶ τῆς Ἐπιστήμης. *Εἰς τοὺς Ἕλληνας θὰ ἐπιφυλάξῃ τὸ θεῖον τὴν δόξαν νὰ γίνουσι οἱ ἰδρυταὶ τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῶν ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ κυρίως τῆς Ἰατρικῆς.*

Ὅταν δὲ οἱ πρόγονοι ἡμῶν ὀργάνωναν τὴν

*ἐννοιαν τὴν ὑγείας ἠννόουν τὴν τε σωματικὴν, τὴν ψυχικὴν καὶ τὴν πνευματικὴν ὑγείαν εἰς ἀδιάσπαστον ἐνότητα, εἰς ζηλευτὴν μεταξὺ τῶν ἰσορροπίαν. Διὸ καὶ κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους ὁ Ῥωμαῖος Ἰουβενάλις εἶπε: *orandum est, ut sit mens sana in corpore sano*, δηλονότι: εὐκαίον εἶναι νὰ ὑπάρχη νοῦς ὑγιὲς εἰς σῶμα ὑγιές.*

* * *

Οἱ Ῥωμαῖοι περιεφρόνουσαν, κατ' ἀρχάς, τὴν ἰατρικὴν τέχνην. Κάτων ὁ Πρεσβύτερος (234-149 π.Χ.), χαρακτηριστικὸς ἐκπρόσωπος τῶν παλαιῶν Ῥωμαίων, ἔγραψε πρὸς τὸν υἱόν του: «Οἱ Ἕλληνες ἀπεφάσισαν νὰ ἐξοντώσων διὰ τῆς ἰατρικῆς ὅλους τοὺς βαρβάρους καὶ μάλιστα ἐπ' ἀμοιβῆ. Ὅταν δὲ λέγουν “βαρβάρους”, θεωροῦν ὡς τοιοῦτους καὶ τοὺς Ῥωμαίους καὶ μάλιστα περισσότερο τῶν ἄλλων λαῶν, ἀποκαλοῦν δὲ τούτους ἀξέστους καὶ ἀπολιτίστους, ἐπειδὴ προέρχονται ἀπὸ ἀγροτικὸν πληθυσμὸν, ἰδιαίτατα ὀπισθοδρομικὸν καὶ ἀπαίδευτον». Καὶ εἰς ὑφος κατηγορηματικὸν συνεχιζέει: «Σοῦ ἀπαγορεύω νὰ καταφύγῃς εἰς ἰατροῦς».

Γενικώτερον, ἡ Ῥώμη δὲν διεκρίνετο διὰ τὴν ἰατρικὴν τῆς παράδοσιν. Γράφεται μάλιστα ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἐλιθοβόλησαν, οὐχὶ ἴσως ἀναιτίως, τὸν πρῶτον ἰατρὸν, ὅστις ἦλθεν εἰς Ῥώμην ἐκ Πελοποννήσου, τὸν Ἀρχάγαθον, ὁ ὁποῖος, ἐγκατέλιπε λίαν δυσαρέστους εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν λαὸν ἀναμνήσεις. *Ἄλλωστε καὶ ὁ Πλίνιος ἀναγράφει, ὅτι ἡ Ῥώμη ἐξῆσεν ἐπὶ ἐξακόσια ἔτη ἀνευ ἰατρῶν. Εἰς συντηρητικὸς Ῥωμαῖος πολίτης δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἐξασκῆ τόσον εὐτελεῖς ἐπάγγελμα, προωρισμένον συχνάκις διὰ δούλους. Δι' ὃ καὶ διὰ πολλοὺς αἰῶνας, τὸ ἔργον τοῦ ἰατροῦ ἐξετέλει ὁ πατὴρ τῆς οἰκογενείας, πτωχότατος τὴν γενικὴν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν, πτωχὸς κατὰ τὰς φαρμακολογικὰς γνώσεις, πλούσιος ὁμως κατὰ τὴν... κτηνιατρικὴν ἐμπειρίαν.*

Ὁ πρῶτος πάντως διακεκριμένος Ἕλλην ἰατρὸς ἔφθασεν εἰς Ῥώμην κατὰ τὸν 9ον μ.Χ. αἰῶνα καὶ ὠνομάζετο Ἀσκληπιάδης ὁ Προυσσαεὺς.

Ὁ κατ' ἐξοχὴν ὁμως Ῥωμαῖος ἰατρὸς τοῦ τέλους τοῦ 1ου π.Χ. καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1ου μ.Χ. αἰῶνος ἦτο ὁ «ἐμπειρικὸς» Ἀντώνιος Μούσας. Ἡ θεραπευτικὴ του ἐβασίζετο κυρίως ἐπὶ τῆς ὑδροθεραπείας, ἐν συνδυασμῷ μετὰ διαφόρων διαιτητικῶν συμβουλῶν. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης ἐθεράπευσε τὸν Αὐγούστον καὶ ἐτιμήθη ἐν ζωῇ

διὰ χαλκίνης προτομῆς του ἐπὶ τοῦ Παλατινοῦ λόφου τῆς Ρώμης.

* * *

Ἐπὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὁμοῦ ἐξυψώθη καὶ ἐκαλλιεργήθη ἡ Ἱατρικὴ Ἐπιστήμη καὶ εἰς τὴν Ρώμην. Ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία, ἀποβλέπουσα εἰς τὸν θεῖον Ἰατρὸν τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων, ἐθεώρει τὸ ἱατρικὸν λειτουργημα ὡς ἀκριβῶς καὶ τὸ ἱερατικόν (Josef Holzner, *Paulus*, ἔκδ. 21 (1947), μετάφρ. Ἰ. Κοτσώνη, Ἀθήναι 1948, σσ. 452-453). Ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἀνευρεθεισῶν ἐπιτυμβίων πλακῶν τῶν ἱατρῶν πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς ἐποχῆς τῶν κατακομβῶν ἔδιδε μεγίστην σημασίαν εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν ἀσκησιν τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης.

Ἑλληνικὴ ἐπιγραφή τοῦ 2ου αἰῶνος μ.Χ. ἀναγράφει ἱατρὸν τινα καὶ πρεσβύτερον ὀνόματι Διονύσιον (ἐν Josef Holzner, ἔνθ' ἀν. σ. 528). Ἐπὶ Διοκλητιανοῦ ἐμαρτύρησεν «ὁ ἀριστος ἱατρῶν Ζηνόβιος», ὁ ὁποῖος ἦτο καὶ πρεσβύτερος ἐν Σιδῶνι (Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἱστορία VIII, 13). Ὁ Ἐπιφάνιος ὁμιλεῖ περὶ ἱατροῦ τινος καὶ ἐπισκόπου ἐν Τιβεριαδί (Ἐπιφανίου, Κατὰ αἰρέσεων 30,4). Ἐν Λαοδικία ὑπῆρχεν ὁ Θεόδοτος, ἱατρὸς καὶ ἐπίσκοπος. Ἐν Ἀγκύρᾳ, ἦτο ὁ «*Basiliius, episcopus Artis Medicinæ Gnarus*», δηλαδή, Βασίλειος ἐπίσκοπος, γνώστης τῆς ἱατρικῆς τέχνης (Adolf von Harnack, *Die Mission und Ausbreitung des Christentums in den ersten drei Jahrhunderten* 4, τομ. 1, Leipzig 1924, σ. 148).

Δεύτερος ἐπίσκοπος Περγάμου, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, τὴν ὁποίαν διέσωσε Συμεὼν ὁ Μεταφραστὴς καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότατην μαρτυρίαν Ἀνδρέου, ἐπισκόπου Κρήτης, ἦτο ὁ σύγχρονος τῶν Ἀποστόλων καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου περὶ τὸ 70 μ.Χ., ὁ μετέπειτα Ἱερομάρτυς Ἅγιος Ἀντίπας. Ἡ ἐπιτόπιος παράδοσις τὸν φέρει ὡς Ἕλληνα, καὶ οὐχὶ Ρωμαῖον ἢ Ἰουδαῖον, Περγαμηνόν. Κατὰ τὴν ὀρθόδοξον παράδοσιν ἦτο ἱατρὸς τὸ ἐπάγγελμα καὶ μάλιστα ἀσκῶν καὶ τὴν ὀδοντιατρικὴν, σπουδάσας, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἰς τὴν φημισμένην Σχολὴν τῆς Περγάμου. Οὕτω, λοιπόν, ὁ φιλόανθρωπος καὶ πανάριστος Ἀντίπας θεωρεῖται καὶ «μέγας ἱατρὸς τῆς δεινῆς τῶν ὀδόντων νόσου» (βλ. *Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae*, 1902, σσ. 595 ἐπ. βλ. καὶ Ὁρέστου Λουρίδη, «Ὁ θαυματουργὸς Ἐπίσκοπος

Περγάμου, ὁ ἱατρὸς καὶ ὀδοντίατρος, ὁ προστάτης τῶν Ὀρθοδόξων ὀδοντιάτρων, Ἱερομάρτυς Ἅγιος Ἀντίπας», Ἀθήναι 1966).

Γενικῶς, ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία εἶχεν εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς πλείστους ἱατροὺς, περὶ τῶν ὁποίων ὁ Harnack εἶχε δημοσιεύσει εἰδικὴν πραγματείαν (Adolf von Harnack, *Medizinisches aus der ältesten Kirchengeschichte, Texte und Unterricht*, VIII, 4. βλ. καὶ Εὐαγγέλου Θεοδώρου: «Ἱστορία τοῦ Χριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ», Ἀθήναι 1950, σσ. 165-166).

Ἄλλ' ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία ἦτο συγχρόνως καὶ ἴδρυμα ἱατρικῆς περιθάλψεως, τὴν ὁποίαν παρεῖχε διὰ τῶν ἱατρῶν αὐτῆς, οἱ ὁποῖοι, πολὺ λάκις, ἦσαν κληρικοὶ καὶ μάλιστα μοναχοί.

Δύο δὲ εἶναι οἱ βασικοὶ λόγοι, οἱ ὁποῖοι συνέβαλον εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς Ἱατρικῆς τῶν Μοναστηρίων. Ὁ πρῶτος εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι, ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα, τὰ Μοναστήρια ὑπῆρχαν ἢ κιβωτὸς τῆς διαφυλάξεως τῆς γραπτῆς κληρονομίας τῶν ἀρχαίων καὶ ὁ δεύτερος πηγάζει ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς κοσμοθεωρίας τοῦ Χριστιανισμοῦ, δηλαδή ἐπὶ τῆς καινῆς ἐντολῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν «ἀγαπάτε ἀλλήλους».

Οὕτω, τὰ Μοναστήρια μετεβλήθησαν ἐν πολλοῖς εἰς Ἀσκησιεῖα τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου καὶ ἐκεῖ ὅλα ἐπῆγαζον ἐκ τοῦ πνεύματος τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης καὶ ἐκ τῆς ρήσεως τοῦ Θεανθρώπου: «ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με».

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Σεβίλλης Ἰσίδωρος (7ος αἰὼν μ.Χ.) συνοψίζει, εἰς τὴν «Ἐτυμολογίαν» του — Ἐγκυκλοπαίδειαν τῆς ἐποχῆς — καὶ εἰς τὸ δ' κεφάλαιον τοῦ Δ' Βιβλίου του, τὰς ἕως τότε σχετικὰς πρὸς τὴν ἱατρικὴν γνώσεις.

Πολυτίμως, ἐπίσης, πληροφορίας δυνάμεθα νὰ ἀρυσθῶμεν ἐκ τῶν καλουμένων «Τυπικῶν» τῶν Μοναχικῶν Ταγμάτων. Οὕτω, π.χ. ἐν τῷ 36ῳ κεφαλαίῳ τοῦ Τυπικοῦ τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου ἀναγράφεται: «Ἐπερᾶνω καὶ πρὸ οἰουδήποτε ἄλλου πρέπει νὰ νοσηλεύωμεν τοὺς πάσχοντας, ὑπηρετοῦντες αὐτοὺς ὡς θὰ ὑπηρετούσαμεν τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν».

Βασιζόμενοι λοιπὸν οἱ μοναχοὶ - ἱατροὶ ἐπὶ τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης, ἐρυθμιζον τότε καὶ τὴν προσφερομένην νοσηλείαν, ἡ ὁποία συνίστατο κυρίως εἰς λουτροθεραπείαν καὶ κρεωφαγίαν, μετὰ δυσχερείας ἐπιτρεπομένης τῆς πρώτης εἰς ὑγιᾶ ἄτομα καὶ μάλιστα εἰς νέους καὶ ρητῶς ἀπαγορευμένης τῆς δευτέρας εἰς ὑγιεῖς μοναχοὺς. (Συνεχίζεται)

Τὸ θαῦμα στὸ γάμο τῆς Κανᾶ καὶ οἱ δογματικοκανονικὲς του προεκτάσεις*

Θὰ προσκομίσουμε τὶς γνώμες δύο πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ νὰ ἐνισχύσουμε τὰ ἀνωτέρω:

1) Ὁ Ἰω. Χρυσόστομος παρατηρεῖ: «Οὐχ ἀπλῶς δὲ οὐδὲ ὡς ἔτυχεν αὐταὶ ἐξῆλθον αἱ πηγαὶ ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξ ἀμφοτέρων τούτων ἡ Ἐκκλησία συνέστηκε. Καὶ ἴσασι οἱ μυσταγωγούμενοι, δι' ὕδατος μὲν ἀναγεννώμενοι, δι' αἵματος

Τοῦ κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ι. ΜΠΟΥΜΗ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

δὲ καὶ σαρκὸς τρεφόμενοι» (PG 59,463B)⁸.

2) Ὁ δὲ ἱερός Αὐγουστίνος, ὅπως τὸν μεταφράζει ὁ Παν. Τρεμπέλας, γράφει:⁹ «Ὁ δευτέρος οὗτος Ἀδὰμ ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐκοιμήθη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἵνα σύζυγός τις (ἡ Ἐκκλησία) μορφωθῇ δι' αὐτὸν ἐξ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἔρρευσεν ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ ὑπνώπτοντος». Καὶ προσθέτει ἀναφωνώντας: «ὦ θάνατε δι' οὗ οἱ νεκροὶ ἠγέρθησαν ἐκ νέου εἰς ζωὴν»¹⁰.

Ἡ ἐν λόγῳ, λοιπόν, ἀναλογία καὶ παραλληλότητα τῶν περιστατικῶν, λόγων καὶ γεγονότων, μεταξὺ τοῦ πρώτου Ἀδὰμ καὶ τοῦ Δευτέρου εἶναι ὀφθαλμοφανῆς καὶ διαφωτιστικῆ. Δὲν μποροῦμε νὰ τὴν παραβλέψουμε οὔτε νὰ τὴν ἀπορρίψουμε.

Πρὸς ἐνίσχυση καὶ ἐπιβεβαίωση τῶν ἀνωτέρω εἰδικῆ καὶ αὐθεντικῆ μαρτυρία ἀκολούθως ἔχουμε ἀπὸ τὴν πρὸς Ἐφρεσίους ἐπιστολή, ἡ ὁποία ἐπίσης διαβάζεται στὴν ἀκολουθία τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, ὅπως καὶ ἡ περικοπὴ γιὰ τὸ θαῦμα τῆς Κανᾶ¹¹. Ἡ θεόπνευστη αὐτὴ ἐπιστολὴ μᾶς διδάσκει, ὅτι:

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 27 τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 τεύχους.

8. Καὶ ὁ Εὐθύμιος Ζιγαβινός γράφει: «Τῷ ὕδατι μὲν καθαίρων τὴν Ἐκκλησίαν, τῷ αἵματι δὲ τρέφω αὐτήν. Δι' ὕδατος μὲν γὰρ ἀναγεννώμεθα, δι' αἵματος δὲ καὶ σαρκὸς τρεφόμεθα» (PG 129,1473C).

9. S. Augustini, ὅπ. παρ., tract. CXX,2, PL 35,1953BC. Πρβλ. καὶ τοῦ ἰδίου, ὅπ. παρ. tract. IX,10, PL 35,1463D: «Dormienti Adam fit Eva de latere (Gen. II,21): mortuo Christo lancea percuitur latus (Joan. XIX, 34), ut profluant sacramenta, quibus formetur Ecclesia».

10. Παν. Τρεμπέλας, Ὑπόμνημα εἰς Ἰωάννην, σελ. 682.

11. Ἡ συνύπαρξις αὐτῆ τῶν δύο τούτων βιβλικῶν κειμένων δὲν εἶναι ἄνευ λόγου. Ἀλληλοσυμπληρώνονται καὶ ἀλ-

1) «Ὁ Χριστός (ἐστὶ) κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτός ἐστὶ σωτὴρ τοῦ σώματος» (Ἐφρεσ. 5,23).

2. «Ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἀγιάσει καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἑνδοξὸν τὴν Ἐκκλησίαν» (Ἐφρεσ. 5, 25-27).

3) «Ὁ Κύριος (ἐκτρέφει καὶ θάλπει) τὴν Ἐκκλησίαν» (Ἐφρεσ. 5,29).

Ἐκεῖ ὅμως ποὺ φαίνεται καθαρότερα ὁ στενὸς σύνδεσμος τῶν γάμων τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὴ σταυρικὴ του θυσία, εἶναι ἡ «Ἀποκάλυψις» τοῦ Θεολόγου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ὅπως λέει στὸ κεφάλαιον Ε': «Καὶ εἶδον... ἀρνίον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγμένον» (5,6). Καὶ συνεχίζει κατωτέρω: «Ἄξιός εἰ (τὸ ἀρνίον) λαβεῖν τὸ βιβλίον καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγίδας αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγης καὶ ἠγόρασας τῷ Θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματι σου ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους, καὶ ἐποίησας αὐτοὺς τῷ Θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς» (5, 9-10). Καὶ προσθέτει: «Καὶ εἶδον καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν... λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ· ἄξιόν ἐστι τὸ ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον λαβεῖν τὴν δύναμιν καὶ τὸν πλοῦτον καὶ σοφίαν...» (5, 11-12).

Ὅτι ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου λέγοντας «ἀρνίον» ἐννοεῖ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἴδιος Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης στὸ Εὐαγγέλιό του μνημονεύει ἕνα περιστατικὸ μὲ τὸν Ἰωάννη τὸν Βαπτιστὴ ἢ

ληλοεριννεύονται. Ὁ καθηγ. Σάβ. Ἀγουρίδης, ἀφοῦ πρώτα σημειώνει, ὅτι «Πολὴ εὐστοχία ἔχει εἰπωθῆ γιὰ τὸν Ἰωάννη, πῶς κάθε περικοπὴ του εἶναι σὰν νάχη περάσει ἀπὸ σειρὰ ἐργαστηρίων, μὲ ιδιαίτερα τὸ καθένα ἐνδιαφέροντα», καὶ ὅτι «Ἔτσι ὅλες οἱ περικοπὲς τοῦ Εὐαγγελίου του ἔχουν βέβαια ἕνα ἢ περισσότερα κύρια θέματα, ὑπαινίσσονται ὅμως πολλὰ ἄλλα ἐπὶ μέρους», στὴ συνέχεια γράφει μὲ παράπονο: «Προσωπικά, δὲν ἔχω ἀκούσει — γιὰ δὲν ἔτυχε ἴσως — ἕνα κήρυγμα ποὺ νὰ σχετίζη τὸ εὐαγγελικὸ πρὸς τὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα, ὅπου ὁ γάμος ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς σχετίζεται πρὸς τὸν γάμο τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν Ἐκκλησίαν. Κι ὁμως ἅ ὅλη τὴν Παλαιὰ καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη ἢ εἰκόνα τοῦ γάμου βρῖσκειται στὸ ὑπόβαθρο τῆς σχέσης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ ἢ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν». Σάβ. Ἀγουρίδης. Ἰωάν. 2, 1-11 (Βιβλικὴ μελέτη), στὸ «Δελτίον Βιβλικῶν Μελετῶν», τόμ. 4ος (1976), σελ. 88-90).

Πρόδρομο, όπου μεταξύ τῶν ἄλλων γράφει: «Τῆ ἐπαύριον βλέπει ὁ Ἰωάννης (ὁ βαπτιστής) τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου» (1,29).

Καὶ ἄλλα χωρία τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου μιλάνε γιὰ τὸ ἀρνίον - Ἰησοῦν, μεταξύ τῶν ὁποίων μερικὰ κάνουν εἰδικῶς λόγο γιὰ γάμους τοῦ ἀρνίου, τελουμένους μάλιστα μέχρι καὶ τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν, καὶ προστιθεμένων πρὸς τοῦτο καὶ ἔνεκα τούτου ὁλονέν καὶ νέων κεκλημένων μελῶν στὸ σῶμα τῆς νύμφης Ἐκκλησίας.

Μεταξὺ τῶν χωρίων τούτων ἰδιαίτερη ἐγγύτητα καὶ σημασία γιὰ τὸ θέμα μας ἔχουν τὰ ἐξῆς:

α) Τὸ Ἀποκ. 19,7: «Χαίρωμεν καὶ ἀγαλλιώμεθα καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἠτοιμάσεν ἑαυτήν».

β) Τὸ Ἀποκ. 19,9: «Καὶ λέγει μοι· γράψον, μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι».

Καὶ γ) τέλος τὸ Ἀποκ. 21, 9-10: «Καὶ ἦλθεν εἰς τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας τὰς γεμούσας τῶν ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ λέγων· δεῦρο δεῖξω σοὶ τὴν νύμφην τὴν γυναῖκα τοῦ ἀρνίου... καὶ ἔδειξέ μοι τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ».

Ἐπομένως ὅλα ὁδηγοῦν στὸ νὰ δεχθοῦμε τὴν ἀποψη, ὅτι ὁ Κύριος ὅταν λέει «οὐπω ἦκει ἡ ὥρα μου» μιλάει γιὰ τοὺς γάμους τοὺς δικούς του μὲ τὴν νύμφη Ἐκκλησία, γιὰ τὸ στενὸ σύνδεσμο τὸ δικό Του μὲ τὴν Ἐκκλησία, ὁ ὁποῖος προεικονίζεται στὸ γάμο τοῦ Ἀδάμ μὲ τὴν Εὔα, καὶ ὁ ὁποῖος συμβολίζεται ἢ μᾶλλον πρέπει νὰ συμβολίζεται καὶ σὲ κάθε γάμο χριστιανικοῦ ἀνδρογύνου συναπτομένου καὶ ἐνισχυομένου μὲ τὴ μυστηριακὴ εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας.

5. Δογματικοκανονικὲς προεκτάσεις (ἐρμηνεία) τῶν σχετικῶν φράσεων καὶ γεγονότων τῆς περικοπῆς.

Μετὰ τὴν ἀνωτέρω βασικὴ τοποθέτηση μποροῦμε νὰ ἐρευνήσουμε, νὰ κατανοήσουμε καὶ νὰ ἐρμηνεύσουμε τὸ βαθύτερο καὶ πραγματικὸ βεβαίως νόημα καὶ τῶν διαφόρων ἐπὶ μέρους φράσεων καὶ γεγονότων τῆς ἐν λόγῳ εὐαγγελικῆς περικοπῆς τοῦ Ἰωάννου.

Ἐν πρώτοις ὁ φαινομενικῶς σκληρὸς ἢ τρα-

χὺς λόγος τοῦ Κυρίου πρὸς τὴ μητέρα Του «τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι» ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἴσως θέλει νὰ μᾶς τονίσει, ὅτι ὁ δικός Του γάμος δὲν εἶναι μεταξύ δύο προσώπων συγκεκριμένων, ἀλλὰ ἔχει νὰ κάνει μὲ ὅλη τὴν ἀνθρώπινη φύση, μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἦλθε ὡς νυμφίος ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος, ἀπὸ τῆς δημιουργίας μέχρι τῆς Β' Παρουσίας. Ἡ ἀκόμη (ἢ ἔστω) θέλει νὰ τονίσει, ὅτι ὁ γάμος τοῦ αὐτοῦ δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς παρακλήσεως ἢ τῆς θελήσεως μιᾶς γυναικός, ἀλλὰ εἶναι συνέπεια τῆς λαχτάρας ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος. Θέλει νὰ τονίσει, ὅτι ἦλθε στὴ γῆ γιὰ κάτι ἀνώτερο καὶ γενικώτερο καὶ ὄχι γιὰ τὴν εὐλογία ἐνὸς μεμονωμένου γάμου.

Ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας γράφοντας τὰ κατωτέρω ὑπο-στηρίζει καὶ ἐν-ισχύει τὶς ἀνωτέρω ἀπόψεις. Λέει: «Ὁ μὲν οὖν τῆς ἱστορίας (τοῦ θαύματος) λόγος ἐν τούτοις στήσεται... *Καταβέβηκε τοίνυν ἐξ οὐρανῶν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὡς αὐτὸς πού φησιν, ἵνα τὴν ἀνθρώπου φύσιν νυμφίου δίκην οἰκειωσάμενος κνοφορεῖν ἀναπέιση τὰ πνευματικὰ τῆς σοφίας σπέρματα. Καὶ νύμφη μὲν εἰκότως ἢ ἀνθρωπότης διὰ τούτου καλεῖται, νυμφίος δὲ ὁ Σωτὴρ, ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς εἰς νόησιν τὴν ὑπὲρ ἡμᾶς ἀνατεινούσης τὸν λόγον τῆς θείας Γραφῆς*» (PG 73,223BC). Συνεχίζοντας δὲ ὁ ἴδιος, καὶ ἐπειδὴ ἡ σχετικὴ εὐαγγελικὴ περικοπὴ ἀρχίζει μὲ τὸ «Καὶ τῆ ἡμέρα τῆ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾶ», προσθέτει: «Συγκροτεῖται δὲ ὁ γάμος ἐν ἡμέρα τρίτῃ, τοῦτ' ἔστιν, ἐν ἐσχάτοις τοῦ παρόντος αἰῶνος καιροῖς· ὁ γὰρ τρίτος ἡμῶν ἀριθμὸς ἀρχὴν εἰσφέρει καὶ μεσότητά, καὶ τέλος· οὕτω γὰρ ὁ σύμπαξ ἐκμετρεῖται χρόνος» (ὅπ. παρ.)¹².

Περαιτέρω, μποροῦμε νὰ παρατηρήσουμε, ὅτι ἡ «σκληρὴ» φράση «τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι, οὐπω ἦκει ἡ ὥρα μου», ἔχει καὶ μία ἄλλη ἐννοια καὶ αἰτία βαθύτερη καὶ πῶς ρεαλιστικὴ. Θέλει νὰ μᾶς δώσει νὰ καταλάβουμε, ὅτι ἐφ' ὅσον δὲν εἶχε ἔλθει ἡ ὥρα γιὰ τοὺς δικούς Του γάμους, κατ' ἀνάγκη δὲν εἶχε ἔλθει ἡ ὥρα, γιὰ νὰ εὐλογήσει καὶ ἓνα ἄλλο ὁποιοδήποτε γάμο. Δὲν εἶχε ἔλθει ἡ ὥρα, γιὰ νὰ τελεσθεῖ ἓνα μυ-

12. Ὁ Σάβ. Ἀγουρίδης γράφει, ὅτι «μερικοὶ ἐξηγητὲς τοῦ Δ' Εὐαγγελίου πιστεύουν πὸς ἡ εἰσαγωγικὴ στὴν περικοπὴ φράση "καὶ τῆ ἡμέρα τῆ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας..." (2,1) ὑπαινίσσεται μὲ τὸν γάμο καὶ τὴν μεταβολὴ τοῦ νεροῦ σὲ κρασί τὴν Ἀνάστασι τοῦ Ἰησοῦ» (Ἰωάν. 2, 1-11, ὅπ. παρ., σελ. 91-92).

στήριο γάμου. Ἀφοῦ δὲν εἶχε προηγηθεῖ ὁ δικός Του γάμος μὲ τὴν Ἐκκλησία, βάσει καὶ δυνάμει καὶ εὐλογία τοῦ ὁποίου θὰ καθίστατο μυστήριο ὁ κάθε γάμος, πῶς θὰ εὐλογοῦσε τὸ γάμο τῆς Κανᾶ;

Ὅτι ἔπρεπε νὰ προηγηθεῖ ὁ δικός του γάμος, φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ χωρίο τοῦ Ἀπ. Παύλου: «Ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐστὶ κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ αὐτός ἐστὶ σωτὴρ τοῦ σώματος» (Ἐφεσ. 5,23). Σύμφωνα μὲ τὸ χωρίο αὐτὸ «ὁ ἀνδρας εἶναι κεφαλὴ τῆς γυναίκας ὡς (= ὅπως) καὶ ὁ Χριστὸς εἶναι κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας», εἶναι δηλ. ὁ ἀνδρας κεφαλὴ τῆς γυναίκας του κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησία. Ἀλλὰ ἀκόμη ὁ Κύριος δὲν εἶχε καταστῆ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, γιατί κατὰ τὸ γάμο τῆς Κανᾶ δὲν εἶχε πραγματοποιηθεῖ ἡ σταυρική θυσία Του, ὅπως γιὰ τὸν ἴδιο λόγο ἀκόμη δὲν εἶχε καταστῆ οὔτε «σωτὴρ τοῦ σώματος». Ἐπομένως δὲν μπορούσε νὰ εἶναι οὔτε πρότυπο οὔτε ὑπόδειγμα κάθε ἐκκλησιαστικοῦ-χριστιανικοῦ γάμου.

Ὅτι ἐπίσης ἔπρεπε νὰ προηγηθεῖ ὁ δικός του γάμος μὲ τὴν Ἐκκλησία, ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ καταστῆ καὶ κάθε ἄλλος χριστιανικός γάμος μυστήριο, φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο χωρίο τοῦ Ἀπ. Παύλου στὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴ (5,32), τὸ ὁποῖο ὁλοκληρώνει καὶ ἐπιβεβαιώνει καὶ τὸ προηγούμενο. Τοῦτο λέει: «Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν»¹³.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ μετὰ ἀπὸ ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα μπορούμε νὰ κατανοήσουμε ἐπαρκῶς καὶ τὸ γιατί εἶπε τοὺς ἀνωτέρω λόγους ὁ Κύριος στὴ μητέρα Του καὶ γιατί ἄρχισε τὰ θαύματά Του μὲ ἓνα θαῦμα σὲ γάμο καὶ ὄχι μὲ ἓνα θαῦμα θεραπείας π.χ. τυφλοῦ ἢ μὲ μία ἀνά-

σταση ἑνὸς νεκροῦ. Αὐτό, ὅπως ἐλέχθη, ἔγινε καὶ γίνεται νοητὸ καὶ δικαιολογεῖται ἐπαρκῶς ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἐδῶ, στὴ γῆ, παρουσία τοῦ Ἰησοῦ σκοπὸ κυρίως εἶχε τοὺς γάμους τοὺς δικούς του μὲ τὴν νύμφη Ἐκκλησία, μὲ τίς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Πρὸς τοὺς γάμους αὐτοὺς ἤθελε νὰ μᾶς ἐπιστήσει ἐξ ἀρχῆς τὴν προσοχὴ καὶ μὲ τοὺς λόγους Του καὶ μὲ θαῦμα αὐτό.

Πέρα ὅμως τῶν δεδομένων αὐτῶν, τὸ γεγονός ὅτι ὁ Κύριος πῆγε καὶ παρέστη σ' ἓνα κοσμικὸ ἢ ἔστω κοινωνικὸ γεγονός, ὅπως ἦταν ὁ γάμος τῆς Κανᾶ, καὶ γενικῶς κάθε γάμος, σημαίνει, ὅτι μὲ αὐτὴ Του τὴν παρουσία ἀναγνωρίζει αὐτὸ τὸ γεγονός, καὶ πολὺ περισσότερο δὲν τὸ χαρακτηρίζει ὡς πορνεία ἢ ὡς ἁμαρτία.

Ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας γράφει σχετικῶς μὲ τὸ γεγονός αὐτό: «Ὁ δὲ Κύριος παραγίνεται, καὶ οὐκ ἀπαξιῶσι τὴν κλῆσιν. ...Ὁ γὰρ μὴ ἀπαξιῶσας γενέσθαι ἐν δούλοις, πολλῶ μᾶλλον οὐκ ἂν ἀπηξίωσεν εἰς γάμον ἐλθεῖν» (PG 123,1188CD). Οἱ δὲ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καὶ Εὐθύμιος Ζιγαβηνὸς θεωροῦν μάλιστα τιμητικὴ γιὰ τὸ γάμο γενικώτερα τὴν παρουσία αὐτοῦ τοῦ Κυρίου στὸ γάμο τῆς Κανᾶ. Ὁ πρῶτος γράφει: «Τετίμηκε τῇ παρουσίᾳ τὸν γάμον, ἢ πάντων εὐθυμία καὶ χαρὰ» (PG 73,225A). Καὶ ὁ δεύτερος παρατηρεῖ παρομοίως: «Ὁ τὸν γάμον νομοθετήσας ἤλθε τιμῆσων τὸν γάμον... τῇ παρουσίᾳ» (PG 129,1148A).

Ἐὰν μάλιστα τὴν πρόταση τοῦ ιγ' καν. τῆς Πενθέκτης «καὶ εὐλογηθέντα τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ» ἐκλάβουμε ὡς γνησίᾳ¹⁴ καὶ ὅτι μιλάει γιὰ τὴν περίπτωσή τοῦ γάμου τῆς Κανᾶ, ὅπως θέλουν ὁ Ζωναρᾶς¹⁵ καὶ ὁ Ἁγ. Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης¹⁶, τότε μπορούμε νὰ προχωρήσουμε καὶ νὰ ποῦμε, ὅτι μὲ τὴν παρουσία καὶ μόνῃ τοῦ Κυρίου εὐλογήθηκε καὶ ἐκεῖνος ὁ γάμος.

(Συνεχίζεται)

13. Ἐδῶ ἴσως χρησιμεύει νὰ παραθέσουμε ὠρισμένες παρατηρήσεις τοῦ Θεοφύλακτου Βουλγαρίας γιὰ κάποιο ἄλλο «γάμο» γιὰ τὸν προσωπικὸ κάθε χριστιανικῆς ψυχῆς γάμο μὲ τὸν Χριστό, ποὺ συγχρόνως ὅμως ἐνισχύουν τὴ δική μας παρατήρηση γιὰ τὴν ἀπαραίτητη πραγματοποίησή τοῦ γάμου τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν Ἐκκλησία προηγουμένως, ὥστε νὰ καταστῆ ἐφικτὸς καὶ κάθε ἄλλος χριστιανικός γάμος. Ὁ Θεοφύλακτος, λοιπόν, γράφει: «Ἄλλ' ἐξώμεθα ταῦτα τελεσθῆναι καὶ ἐφ' ἡμῖν, νῦν οἷον γάμον μὲν γενέσθαι, ἦτοι συνάφειαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἡμετέραν ψυχὴν. ...Ὁ γάμος δὲ οὗτος ἄνευ τῆς παρουσίας Χριστοῦ, καὶ τῆς αὐτοῦ μητρὸς, καὶ τῶν μαθητῶν, οὐ γίνεται. Εἰ μὴ γὰρ τίς πιστεύσει εἰς Χριστὸν τὸν ἐκ Μαρίας γεννηθέντα, καὶ ἐν τοῖς ἀποστόλοις λαλήσαντα, πῶς συναφθήσεται τῷ Θεῷ;» (PG 123,1192B).

14. Τὸ «καὶ εὐλογηθέντα» λείπει ἀπὸ μερικὲς ἐκδόσεις. Βλ. Γ. Ράλλη-Μ. Ποτλῆ, Σύνταγμα, τόμ. Β', σελ. 334, ὑποσ. 2. Ἐπίσης οἱ Βαλαμῶν καὶ Ἀριστηνὸς δὲν τὸ παραθέτουν στὶς ἐρμηνείες τους.

15. Ὁ Ζωναρᾶς γράφει: «Ὁ γάμος, ὃν ὁ Κύριος παρουσιάσας, καὶ ἐν αὐτῷ θαυματουργήσας, εὐλόγησε» (ὄπ. παρ. σελ. 335).

16. Ὁ Ἁγ. Νικόδημος γράφει: «Τὸν γάμον, τὸν καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ νομοθετηθέντα, καὶ μὲ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν εὐλογηθέντα, κατὰ τὸν ἐν Κανᾶ γάμον» («Πηδάλιον», σελ. 230).

« Ἀμφοῖν τὴν τιμὴν »

Τὸ Ἐθνικὸν καὶ Καποδιστριακὸν Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν τιμᾶ τὴν Ἐθνικὴν Μουσικὴν

Ἀναγόρευση σὲ ἐπίτιμους διδάκτορες τῶν Διδασκάλων τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς
Σίμωνος Καρᾶ καὶ Σπυριδῶνος Περιστέρη

Στὸ βῆμα ἀνέβηκε, μὲ ἐμφανῆ συγκίνηση καὶ ἀργὸ ἀλλὰ σταθερὸ βηματισμὸ, ὁ πρωτοψάλτης καὶ μουσικολόγος Σπυριδῶν Περιστέρης καὶ ἀνέγγυσε τὸν ἀκόλουθο λόγο.

Ἀξιότιμε Κύριε Πρύτανη τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Ἀξιότιμε Κύριε Κοσμήτορα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς.

Ἀξιότιμε Κύριε Πρόεδρε τοῦ Τμήματος Μουσικῶν Σπουδῶν.

Μὲ μεγάλη συγκίνηση ποὺ μὲ κατέχει τὴ στιγμὴ αὐτῇ, ἐπιθυμῶ νὰ ἐκφράσω τὶς ἐκ βάθους καρδίας εὐχαριστίες μου, γιὰ τὴ μεγάλη τιμὴ ποὺ μοῦ ἀποδίδετε ἀπόψε, ἀναγορεύοντάς με ἐπίτιμο διδάκτορα τοῦ Τμήματος Μουσικῶν Σπουδῶν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Τοῦτο ἀποτελεῖ δι' ἐμὲ ἱστορικὴ ἡμέρα τῆς ζωῆς μου. Ἰδιαίτερα ἐπιθυμῶ νὰ εὐχαριστήσω τὸν ἀξιότιμο Κύριο Πρόεδρο τοῦ Τμήματος Μουσικῶν Σπουδῶν Καθηγητῇ Κύριο Γεώργιο Ἀμαργιαννάκη, μὲ τὸν ὁποῖον συνειργάσθην λίαν εὐδόκιμα καὶ ἐποικοδομητικὰ ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη εἰς τὸ Κέντρο Ἐρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, καὶ ἰδιαίτερα εἰς τὸ τμήμα τῆς Ἐθνικῆς Μουσικῆς Συλλογῆς, διὰ τὰ ὅσα εἶχε τὴν εὐγενὴ καλωσύνη νὰ πεί δι' ἐμέ.

Θεοφιλέστατε Ἐπίσκοπε Μαραθῶνος, ἐκπρόσωπε τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ,

Σεβασμιώτατοι, σεβάσμιο Ἱερατεῖο,

Ἀξιότιμοι Κύριοι Καθηγηταί, Κυρίες καὶ Κύριοι*

θερμὰ εὐχαριστῶ καὶ ὑμᾶς ποὺ εἶχαι τὴν εὐγενὴ καλωσύνη νὰ τιμῆσετε διὰ τῆς παρουσίας σας τὴν ἀποφινὴ τιμητικὴ δι' ἐμὲ ἐκδήλωση τοῦ Τμήματος Μουσικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτῇ ἃς μοῦ ἐπιτραπεί νὰ πῶ λίγα μόνο λόγια γιὰ τὴ δεύτερη καλλιτεχνικὴ μουσικὴ δημιουργία τῆς χριστιανικῆς ὀρθόδοξης ἑλληνικῆς ψυχῆς καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Βυζαντινὴν Μουσικὴν.

Ἡ πρώτη εἶναι ἡ Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Μουσικὴ, ἡ τροφὸς τῆς παγκοσμίου μουσικῆς τέχνης, καὶ ἡ τρίτη ἡ Δημοτικὴ μας Μουσικὴ, τὰ Δημοτικὰ μας Τραγούδια.

Γιὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Βυζαντινὴν Μουσικὴν, ὡς γνωστὸν, ἔχουν γραφεῖ καὶ εἰπωθεῖ πάρα πολλὰ ἀπὸ εἰδικοὺς μελετητὰς (φιλολόγους, μουσικολόγους, βυζαντινολόγους, ἱστορικοὺς κ.ἄ.) Ἕλληνες καὶ ξένους, οἱ ὅποιοι ἐκφράζονται μὲ κολακευτικὰ λόγια γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ καὶ ἱστορικὴ ἀξία τῆς.

Ἐχουν ἐπίσης διατυπωθεῖ καὶ ἀμφισβητήσεις, ἰδίως ἀπὸ ξένους μουσικολόγους, γιὰ τὴ γνησιότητά τῆς, οἱ ὁποῖες ὅμως ἔχουν ἀποδειχθεῖ ἀπὸ τὴ σύγχρονη ἔρευνα ἐσφαλμέναις.

Ἡ Βυζαντινὴ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ εἶναι ἡ τέχνη τῆς ψαλμωδίας τῆς Ὀρθόδοξης Χριστιανικῆς λατρείας. Εἶναι τέχνη λατρευτικὴ καὶ ἐπομένως ὁ χαρακτήρας τῆς εἶναι μυσταγωγικός.

Εἶναι μέσον καὶ ὄχι σκοπός. Εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότατα καὶ τελεσφορώτατα μέσα, γιὰ νὰ ὑμνήσωμε καὶ προσεγγίσωμε πρὸς τὸν Δημιουργὸν Θεόν. Εἶναι δημιούργημα τῆς χριστιανικῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς, ὅπως καὶ ἡ Δημοτικὴ μας Μουσικὴ, τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια. Ἀπὸ τὴν καλὴ ἢ κακὴ χρῆση αὐτῆς ἐπιτυγχάνεται ἢ ματαιοῦται ὁ σκοπὸς τῆς θείας λατρείας. Ἡ ὀνομασία τῆς προήλθε ἀπὸ τὸ Βυζάντιο, ὅταν τοῦτο ἔγινε πρωτεύουσα τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ παράλληλα κέντρο τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς δημιουργίας.

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Βυζαντινὴ Μουσικὴ ἀριθμεῖ βίον πολλῶν αἰώνων μὲ συνεχῆ καὶ ἀδιάκοπη μουσικὴ ἐξέλιξη, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς δημιουργίας τῆς. Καὶ ὅταν ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον γιὰ νὰ ἰδρῶσιν τὴν πνευματικὴν βασιλεία αὐτοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν. Οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ καὶ οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ποὺ εὐρίσκοντο στὰ Ἱεροσόλυμα ἔκαναν συνάξεις, προσευχές, ἐτέλουν τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας καὶ ἔψαλλαν ὕμνους καὶ ψαλμοὺς τοῦ Δαυὶδ.

Οἱ ψαλμοὶ αὐτοί, κατὰ τὴ γνώμη μου, δὲν θὰ ἦσαν παρὰ ἀπλῆς μελωδίας μὲ τὰ ποιητικὰ κείμενα μαζί, τρόπον τινὰ ὡς ἐμμελεῖς ἀπαγγελίες, ποὺ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 30 τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 τεύχους.

Ο κ. Σπυρίδων Περιστέρης με την θυγατέρα του και τους μουσικολόγους καθηγητές κ.κ. Γεώργιο Άμαργιανάκη και Γρηγόριο Στάθη.

έχρησιμοποιοῦσαν και οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἰς τὰς διαφόρους ἐκδηλώσεις των, και πού ὁ τρόπος αὐτὸς ὠνομάζετο παρακαταλογή. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος παραγγέλλει στοὺς πρώτους Χριστιανούς: «πληροῦσθε ἐν πνεύματι λαλοῦντες ἑαυτοῖς, ψαλμοῖς και ὕμνοις και ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἄδοντες και ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ».

Ἡ Βυζαντινὴ Ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ εἶναι μονόφωνη, ἀλλὰ και ὁμόφωνη, ψάλλεται δηλαδή μονωδικὰ ἀλλὰ και χορωδικὰ, και ἔτσι διατηρήθηκε μέχρι σήμερα. Ἐχει εἰδικὴ γραφὴ, σημειογραφία, πού ὠνομάζεται παρασημαντικὴ ἔχει εἰδικὰ σημάδια για τὴν παράσταση τῶν φθόγγων τῆς μελωδίας, πού κατ' ἀρχὴν εἶχαν χαρακτῆρα στενογραφικὸ, και δύσκολο διὰ τὴν ἐκμάθηση. Συστηματικὲς ὅμως προσπάθειες πού ἔγιναν ἀργότερα και οἱ ὁποῖες ἐντάθηκαν τὸν 18ο αἰῶνα, κατέληξαν τὸ 1814 στὴ μεταρρύθμιση τῶν τριῶν διδασκάλων Χρυσάνθου ἀρχιεπισκόπου Δυρραχίου, Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, και Χουρμουζίου Χαροφύλακος, ἀπὸ τὴν ὁποία προήλθε τὸ σύγχρονο ἀναλυτικὸ και εὐκολότερο σύστημα γραφῆς, για τὴν εὐκολότερη ἐκμάθηση τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς.

Οἱ ρίζες τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς ἀνιχνεύονται στὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Μουσικὴ, ἀπὸ τὴν ὁποία προσέλαβε πολλὰ μουσικὰ στοιχεῖα, ὅπως τὰ μουσικὰ συστήματα, τὰ μουσικὰ γένη, τὶς μουσικὲς κλίμακες, τοὺς ρυθμούς και ἄλλα μουσικὰ ιδιώματα, τὰ ὁποῖα προσαρμόστηκαν στὴν δημιουργία τῆς

μουσικῆς τῆς χριστιανικῆς ὀρθοδόξου λατρείας. Δημιουργοὶ τῆς ὡς γνωστὸν εἶναι οἱ πολυάριθμοι ὕμνογράφοι, ὕμνωδοί, πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀλλὰ και πρωτοψάλτες και λαμπαδάριοι τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Μποροῦμε δὲ νὰ ποῦμε ὅτι ἀποτελεῖ κατὰ ἓνα τρόπο συνέχεια τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς.

Γιὰ τὴ συνέχεια τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς στὴ Βυζαντινὴ Μουσικὴ, καθὼς και στὰ δημοτικὰ μας τραγούδια, ἀναφέρω τὴ γνώμη τοῦ πατέρα τῆς νεοελληνικῆς μουσικῆς, ἀειμνήστου ἀκαδημαϊκοῦ Μανώλη Καλομοίρη. «Τὸ βέβαιο εἶναι πὼς στὸν Ἑλληνικὸ λαὸ παραμένει ἀκόμη τὸ σύστημα τῶν ἀρχαίων ἤχων και τόνων. Τὸ τονικὸ αὐτὸ αἶσθημα ἐνώνει μέσα στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου σὰν μιὰ ἀόρατη ἀλυσίδα τὸν Ἑλληνικὸ λαὸ ὄχι μόνο μετὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Βυζαντινὴ Μουσικὴ και τὴ δημοτικὴ μουσικὴ παράδοση, ἀλλὰ ἀκόμη και μετὰ τὴ θεωρία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς». Καθὼς ἐπίσης και τὴ γνώμη τοῦ Ρώσου μουσικολόγου Γεωργίου Ὁρνόλδο, τὴν ὁποῖαν ἀναφέρει στὴν ἀξιόλογη μελέτη του περὶ τῆς ἀρχαίας, βυζαντινῆς και δημοτικῆς μουσικῆς ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Μενέλαος Παλλάντιος. Ὁ ἐν λόγω μουσικολόγος, ἀποκαλεῖ τὴ Βυζαντινὴ Μουσικὴ διάδοχο τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς.

Ἀπὸ τὰ δύο στοιχεῖα πού συνθέτουν τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Βυζαντινὴ Μουσικὴ, τὸ ποιητικὸ κείμενο και ἡ μελωδία, τὸ δεύτερο, ἡ μελωδία δηλα-

δή, είναι εκείνη που συγκινεί, εκφράζει και έρμηνεύει με τους μουσικούς φθόγγους κατά το θαυμαστότερο τρόπο τις ύψηλές έννοιες των ποιητικών ύμνολογικών κειμένων, καθώς και των λέξεων που έχουν ιδιαίτερη σημασία και έννοια. Γιατί η επίδραση της μουσικής επί του ψυχοθυμικού του ανθρώπου είναι πολύ μεγάλη. Αυτό έχει αναγνωρισθεί τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη από την ελληνική αρχαιότητα.

Ο Πλάτων έγκωμιάζει τη μουσική και τη θεωρεί ως δώρο Θεού και τροφή της ψυχής. «Τούτων έννεκα, κυριωτάτη έν μουσική τροφή, ό ρυθμός και ή μελωδία, και έρρωμενέστατα άπτεται αυτής και ποιεί εϋσχήμονα». Ο Άριστοτέλης, είπών, τό, «Πότερον θετέον την μουσικήν, παιδείαν ή παιδείαν», ήθέλησε να άποδείξει, ότι ή μουσική, τον άνθρωπον δέν τον τέρει μόνον, χωρίς να τον ώφελεί, διπλή παρέχουσα ώφέλεια ψυχική και σωματική. Ο Άριστοτέλης Κοίντυλιανός, έν των σπουδαίων άρμονικών συγγραφέων της αρχαιότητας, άναφέρει τό έξις: «Ούκοϋν ένεστι προάξις έν ανθρώποις ήτις άνευ μουσικής τελείται...» και πραγματικά ή μουσική συνοδεύει τον άνθρωπον από τη γεννησή του, με τις χαρωπές μελωδίες των ταχταρισμάτων και των νανουρισμάτων της μάνας, και μέχρι του τέλους της ζωής του με τις πένθιμες μελωδίες των μοιρολογίων, που άντιστοιχούν με τους θρήνους της Αρχαίας Έλληνικής Μουσικής. Άλλά και πολλοί άλλοι έν των αρχαίων μουσικοφιλοσόφων όμιλούν περι της άξίας και ώφελείας της μουσικής τέχνης εις τον άνθρωπον.

Και οι Πατέρες της Έκκλησίας άκολουθούντες την παράδοση έθέσπισαν και διεμόρφωσαν τη λατρεία, χρησιμοποιήσαντες βασικά τη μουσική. Ο Μέγας Πατήρ της Έκκλησίας Ιωάννης ό Χρυσόστομος, βαθύς γνώστης της ψυχολογίας του πλήθους, άναγνωρίζει ότι τίποτε σαν την μουσική δέν ήμπορεί να άννυψώση την ψυχή υπεράνω του γήινου κόσμου εις την σφαιραν όπου έδρεύει ό Θεός. «Ούδέν γάρ, οϋτως άνίστησι ψυχήν, και πτεροί και την άπαλλάττει, και των του σώματος άπολύει δεσμών, και φιλοσοφείν ποιεί, και πάντων καταγελάν των βιοτικών, ως μέλος συμφωνία και ρυθμώ συγκεκριμενον Θεϊον άσμα».

Άλλά για τη Βυζαντινή Έκκλησιαστική μας Μουσική ύπάρχουν σήμερα μερικά μουσικά προβλήματα που άφορούν τόσο το θεωρητικό μέρος, όσο και κυρίως τό πρακτικό, που άφορά τον τρόπο της εκτέλεσής της. Η μη λύση των προβλημάτων αυτών, νομίζω πως είναι ή αίτία που οι μελωδίες των διαφόρων τροπαρίων σημερον εκτελούν-

ται από τους εκπροσώπους της τόσο μονωδιακά όσο και χορωδιακά κατά διαφόρους τρόπους, άνάλογα με τις προσωπικές άντιλήψεις και γνώσεις της Βυζαντινής Μουσικής, όλοκληρωμένες ή άτελείς.

Έπίσης ή ασάφεια της έρμηνείας και εκτέλεσεως των σημείων της ποιότητας, καθώς και της ποιότητας των χαρακτήρων της ποσότητας, ή πληθώρα των προσωπικών μελωδικών διανθισμάτων και ποικιλιμάτων που έχουν παρεισφρήσει, σίς άπλές μελωδίες των διαφόρων τροπαρίων, οι αυθαίρετες πολλάκις παραποιήσεις και διασκευές που γίνονται εις τα κλασικά μουσικά κείμενα, ή έλλειψις σωστής έρμηνείας των θαυμασίων έννοιών των ύμνολογικών κειμένων, ή άγνοια του ρυθμού, πρωτεύοντος στοιχείου στη μουσική τέχνη, και έξ αυτού ό άδαής και κακότεχνος τρόπος της καταμέτρησης των χρόνων, ή έλλειψις όρθοφωνίας και καλής άρθρωσεως των λέξεων των κειμένων, τα κακότεχνα κοψίματα των μουσικών φράσεων, όλα αυτά άπάδουν προς τους κανόνες γενικά της μουσικής τέχνης, και δίδουν άφορμή σε διάφορα δυσμενή σχόλια εις βάρος της Έκκλησιαστικής Βυζαντινής Μουσικής, αλλά και δημιουργούν και συγχύσεις εις τους σπουδαστάς αυτής.

Παρά ταύτα όμως όφείλω να πώ ότι όφείλονται συγχαρητήρια και έπαινοι εις άρκετούς πρωτοψάλτας και εκλεκτούς και ίκανούς χοράρχας Βυζαντινών Χορωδιών, για τις προσπάθειες που καταβάλλουν για τη σωστή και κλασική εκτέλεση των βυζαντινών μελών, και των δημοτικών μας τραγουδιών, εις τας διαφόρους συναυλίας, και εμφανίσεις των.

Νομίζω, πως είναι πλέον καιρός, τόσο η Έκκλησία, όσο και ή Πολιτεία να ενδιαφερθούν σοβαρά για την Έκκλησιαστική μας Μουσική, δια της συστάσεως μιας μουσικολογικής έπιτροπής από ειδικούς μουσικο-βυζαντινολόγους, ή όποια θα έπιληφθεί της λύσεως των προβλημάτων αυτών, ώστε να ύποδειχθεί ό πλέον σωστός και όμοιόμορφος τρόπος εκτέλεσεως της Έκκλησιαστικής Βυζαντινής μουσικής.

Η Έκκλησιαστική Βυζαντινή Μουσική είναι ένθνη μουσική κληρονομιά αιώνων που μας παρέδωσαν οι δημιουργοί της, Πατέρες της Έκκλησίας μας, και όφείλουμε να τη διατηρήσωμε, να τη μελετήσωμε μουσικολογικά, άποκαθαίροντες αυτήν από τις πιθανές ξενικές επιδράσεις, και να την άννυψώσωμε σε άνώτερα καλλιτεχνικά επίπεδα, ώστε να βρει τό αρχαϊον αυτής μεγαλειό και κάλλος. Είναι δημιούργημα της Έλληνικής Χριστιανικής Ψυχής και του Έλληνικού Πνεύματος, που αυτά έ-

πλασαν στὸν κόσμον, ὅτι ὠραῖο, ἄξιο, ἠθικό, ὑψηλό, θαυμαστό, ἀθάνατο, ποὺ ἡ Ἱστορία, ἀνάμεσα στοὺς αἰῶνες, τὸ χαρακτηρίζει μὲ μία μόνο λέξη *Ἑλληνικό...!*

Καὶ ἐνῶ οἱ φιλόμουσοι κροτοῦσαν «τὰς χεῖρας μετ' εὐφροσύνης» νὰ συνοδεύσουν τὴν κάθοδο τοῦ διδασκάλου ἀπ' τὸ βῆμα, τὸ βυζαντινὸ ἀπήχημα Ἴβανᾶ ἀπ' τοὺς Ἱμαίτορες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης ἐπιβλήθηκε στὴν αἴθουσα ὡς ἀγαλλίαμα ἠχητικό. Ὁ μονοφωνάριος, πρωτοψάλτης καὶ λέκτορας τοῦ Τμήματος Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἰωάννης Βουρλῆς, ὡς κράκτης, κατὰ τὰ βυζαντινὰ παλατιὰ ἄκτα, κανονάρχησε τὴν ἐπὶ τοῦτο ποιηθεῖσα ἐπευφημία, καὶ «οἱ Ἱμαίτορες» ἔψαλαν τὸ εὐρυθμο καὶ παναομόνιο μέλος:

Ὁ κράκτης: *Ἄναρχε ἀθάνατε, διδασκάλου φύλαττε!*

Οἱ ψάλτες: *Ἄναρχε, ἀθάνατε, διδασκάλου φύλαττε*
διδασκάλου φύλαττε μουσικῆς ἡμῶν αἰεί.

Ὁ κράκτης: *Σπύρον Περιστέρην τε καὶ Καρᾶν τὸν Σίμωνα!*

Οἱ ψάλτες: *Σπύρον Περιστέρην τε καὶ Καρᾶν τὸν Σίμωνα*
καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν εἰς αἰῶνας εὐλογῶν.

Ὁ κράκτης: *Δέσποινα, θεόνυμφε, τῷ Υἱῷ σου πρόσβενε!*

Οἱ ψάλτες, εἰς διπλασιασμὸν μέλους, κατὰ τὸ ἔθος τῶν Ἱβανῶν:
Δέσποινα, θεόνυμφε, τῷ Υἱῷ σου πρόσβενε,
ἵνα πάντας συντηρῇ ἐν εἰρήνῃ εὐκλεεῖ!

Ἡ πανευφρόσυνη ἐορτὴ κράτησε ἀρκετὴ ὥρα ἀκόμα, γιὰ νὰ περάσουν ὅλοι οἱ φίλοι νὰ σφίξουν τὸ χεῖρ τοῦ πρωτοψάλτου Σπ. Περιστέρην καὶ τῆς κυρίας Ἀγγελικῆς Καρᾶ καὶ νὰ ἐκφράσουν τὴν χαρὰ γιὰ τὴν τιμὴ καὶ εὐχὲς θεομῆς γιὰ ἀνάρρωση καὶ μακροήμερευση τοῦ διδασκάλου Σ. Καρᾶ καὶ τὰ συλλυπητήρια μαζί γιὰ τὸ πένθος τοῦ διδασκάλου Σπ. Περιστέρην. Συγχαρητήρια ἐκφράστηκαν καὶ πρὸς τοὺς πανεπιστημιακοὺς παράγοντες γιὰ τὴν εὐτυχή πρωτοβουλία καὶ δίκαιη ἀναγνώριση καὶ τιμητικὴ διάκριση τῶν διδασκάλων τῆς ἐθνικῆς μας, τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς. Πρῶτοι χαιρέτησαν καὶ εὐλόγησαν τοὺς τιμηθέντες ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Μαραθῶνος κ. Μελίτων, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου, καὶ οἱ σεβασμιώτατοι μητροπολίτες Τριφυλλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Στέφανος, Σιδηροκάστρου κ. Ἰωάννης, Ὑδρας κ. Γερόθεος, Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων κ.

Κλεόπας, Νέας Σμύρνης κ. Ἀγαθάγγελος, Ζακύνθου κ. Χρυσόστομος, Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβρόσιος, Ἡλείας κ. Γερμανός, καὶ πρῶην Κεφαλληνίας κ. Προκόπιος.

Παραβρέθησαν στὴν τελετὴ καθηγητὲς τοῦ Πανεπιστημίου μὲ σύσσωμη τὴν χορεία τῶν καθηγητῶν τοῦ Τμήματος Μουσικῶν Σπουδῶν, δηλαδὴ τῆς κυρίας Ὀλυμπίας Φράγκου - Ψυχοπαίδη, τῶν ἀναπληρωτῶν καθηγητῶν κυρίων Ἀποστόλου Κώστσιου καὶ Χαραλάμπους Σπυρίδη, τῶν ἐπικουρῶν καθηγητῶν κυρίων Ἰωνος Ζώτου καὶ Λάμπρου Λιάβα, τῶν εἰδικῶν ἐπιστημόνων καθηγητῶν τοῦ Τμήματος, δηλαδὴ τοῦ καθηγητοῦ καὶ μαέστρου Θεοδώρου Ἀντωνίου, τῶν Ἀχιλλέως Χαλδαϊάκη, Γεωργίου Καραφύλλη, Ἰωάννου Παπαθανασίου, Μάρκου Τσέτσου, Γεωργίου Ζερβοῦ καὶ πολλῶν φοιτητῶν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων καθηγητῶν παραβρέθηκαν οἱ κύριοι Στέφανος Ἡμελλος, Ἐμμανουὴλ Μικρογιαννάκης, ὁ καὶ συντάκτης τῶν κειμένων τῶν Ψηφισμάτων, ὁ Νικόλαος Μητροπούλος, ὁ Ἀλέξανδρος Σταυρόπουλος, ὁ Θεόδωρος Παπακωνταντίνου, ὁ Ἀντώνιος Ρήγας, ὁ Μάριος Μαυροειδῆς. Παρόντες ἐπίσης ἦταν ὁ πολὺς μουσικολόγος Ἰωάννης Παπαϊωάννου, τὸ ζεῦγος Σπύρου καὶ Χαρᾶς Τόμπρα, ὁ λαϊκὸς τραγουδιστὴς Λάκης Χαλκιᾶς, καὶ πολλοὶ παραγωγοὶ προγραμμάτων Ἐθνικῆς Μουσικῆς στοὺς διαφόρους ραδιοτηλεοπτικοὺς σταθμούς.

Τὴν ὁμήγουρη αὖξισαν καὶ κόσμησαν μὲ τὴν παρουσία τους πολλοὶ ἐλλογιμώτατοι ὁμότεχνοι ἐρευνητὲς, κυρίες καὶ κύριοι, τῶν διαφόρων Κέντρων Ἐρευνῶν τοῦ κλεινοῦ ἄστεος τῶν Ἀθηνῶν, πολλοὶ ἐκπαιδευτικοὶ καὶ πολλοὶ ψάλτες καὶ διδάσκαλοι τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, ὡς ὁ Λάξαρς Κουζηνόπουλος τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν, παλαιότεροι καὶ νεώτεροι μαθητὲς καὶ συνεργάτες τῶν διδασκάλων, ὁ διδάσκαλος τῆς Ψαλτικῆς Γεώργιος Τσατσαρώνης, ὁ τυφλὸς πρωτοψάλτης καὶ τραγουδιστὴς Χρήστος Σερέτης, τὸ ἱερατεῖον τοῦ ἱεροῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῶν Ἀθηνῶν, ἡγουν ὁ πρωτοπρεσβύτερος π. Δημήτριος Νίκου, ὁ πρεσβύτερος π. Ἡλίας Δροσινός, ὁ διάκονος Θωμᾶς Χρυσικός καὶ ἄλλοι κληρικοὶ καὶ παμπληθεῖς λαϊκοὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, χριστοφόροι καὶ φιλέοργοι.

Τὸ Ἐθνικὸν καὶ Καποδιστριακὸν Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν παρέθεσε, μετὰ τὸ πέρας τῆς τελετῆς, λιτὴ δεξίωση πρὸς τιμὴν τῶν καθηγητῶν του, τῶν τιμηθέντων καὶ τῶν συγγενῶν καὶ στενῶν φίλων τους καὶ μαθητῶν τους, γιὰ νὰ φανερώσει ὅτι γνωρίζει καλὰ ὅτι μὲ τὴν ἀπόδοση τῆς τιμῆς αὐτοτιμᾶται καὶ τὸ ἴδιο καὶ αὐξάνει «τὴν καλὴν αὖξισιν».

(Τέλος)

Ἐπιμέλεια συντάξεως: Γρ. Θ. Στάθης.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΜΗΣ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ*

(Θεολογική - Έκκλησιολογική άποψις)

Αυθαίρετη χρῆσις καὶ αὐτῶν τῶν ζυγωτῶν τῶν δοκιμασιῶν σωλῆνων δὲν ἐπιτρέπεται, διότι «ἀποτελεῖ προσβολὴ τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας»³³ κατὰ ἐπίσημη Εἰσήγησι τοῦ κ. Willi Rothley στὸ Εὐρωπ. Κοινοβούλιο (16.3.1989).

Ἡ ἔκτρωσις, ἡ καταστροφὴ τῆς μητρότητος καὶ μάλιστα ἀπὸ αὐτῆ τὴν μητέρα ἀποτελεῖ τὸ χειρότερο ἔγκλημα καὶ διότι εἶναι ἄρνησις αὐτῆς τῆς φύσεως τῆς γυναίκας, ἄρνησις τοῦ μητρικοῦ ἐνστίκτου, ποὺ δὲν παρουσιάζει κανένα ἄλογο ζῶο καὶ διότι καταστρέφεται μιὰ ἀνυπεράσπιστη ψυχοσωματικὴ ὄντοτητα, ἕνας ἄνθρωπος.

Εἶναι τὸ σκληρότερο ἔγκλημα ἡ ἔκτρωσις, ἡ ὁποία στερεῖ καὶ τὴν χαρὰν ἀπὸ τὴν ἀσπλαγχνὴν μητέρα καὶ προκαλεῖ σ' αὐτὴν φοβερὲς ἐνοχές. «Ἡ γυναίκα ποὺ ἀρνιέται τὴν μητρότητα ἀρνιέται αὐτὴ τὴν χαρὰ, ξεφεύγει ἀπὸ τὴν ἀποστολὴν τῆς, προδίδει τὸ ἔργο τῆς. Παρατεῖται ἀπὸ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ νὰ γίνῃ συνδημιουργὸς του. Ὅταν ἀρνιέται τὴν μητρότητα, ἐνῶ περιμένει ἕνα παιδί, διαπράττει διπλὸ ἔγκλημα. Τὸ πρῶτο εἶναι ὅτι σκοτώνει μὲ τὸ χειρότερο τρόπο ὅ,τι πιὸ πολὺ ἀγαπάει στὸν κόσμον, τὸ παιδί τῆς, καὶ δεῦτερο ἐξαφανίζει ὅ,τι πιὸ μεγάλο καὶ πραγματικὰ ὠραῖο ἔχει νὰ παρουσιάσει ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ (σκοτώνει) τὴν ἀληθινὴ μάνα»³⁴.

Ἐπὶ αὐτὲς οἱ περιπέτειες, διότι οἱ ἄγαμες μητέρες εἶναι ἐπιπόλαιες, ἀπροστάτευτες, ἀπληροφόρητες ἢ δὲν ἔχουν κάποια ὑποστήριξι κάποιων κέντρων προστασίας, ποὺ θὰ πείσουν τὶς κοπέλες νὰ μὴν κάμουν ἔκτρωσι καὶ θὰ βοηθήσουν στὴν περίθαλπι τῆς ἐγκυμοσύνης, στὸν τοκετό, στὴν τακτοποίησι τῶν παιδιῶν καὶ στὴν κάλυψι τῆς μητέρας ἀπὸ τὸν κοινωνικὸν στιγματισμὸν μὲ τὴν συγκάλυψι τῆς κωφορίας.

Ἡ μητρότητα εἶναι μεγάλη εὐθύνη, γι' αὐτὸ

πρέπει νὰ σκέπτονται τὶς συνέπειες τῶν σχέσεων τους οἱ ἄγαμες νεαρὲς κοπέλες, ὥστε νὰ μὴν συμπεριφέρονται μὲ ἀνευθυνότητα καὶ διαπράττουν σφάλματα τόσο σοβαρὰ μὲ τραγικὲς συνέπειες.

3. Ἀποδοχὴ τῆς ἄγαμης μητρότητος: Λύσις ἀνάγκης ἢ συνειδητὴ ἐπιλογή;

1. Λύσις ἀνάγκης. Τὸ ἥρωϊκὸ στοιχεῖο τῆς ἄγαμης μητρότητος. Ἡ ἄγαμη μητέρα, ποὺ ἀποφασίζει μὲ ἥρωϊσμὸν νὰ κρατήσῃ τὸ παιδί τῆς καὶ νὰ καταξιῶσῃ τὴν μητρότητά τῆς, γνωρίζει ὅτι θὰ συγκρατῆσῃ τὴν χαρὰ καὶ τὴν λύπη, τὴν ἀγαλλίασι καὶ τὸν πόνον. Χαρὰ γιὰ τὸ λειτούργημα μητρότητος καὶ τὴν ἀπόκτησι τέκνου, λύπη καὶ πόνον γιὰ τὰ ποικίλα ψυχολογικά, κοινωνικά, νομικά, ἠθικά, ὑπαρξιακὰ προβλήματα καὶ τὶς εὐθύνες ποὺ ἔχει ἡ ἄγαμη μητέρα.

Πρέπει νὰ ξεπεράσῃ ἡ ἄγαμη μητέρα τὰ ποικίλα ψυχοσωματικὰ προβλήματα μετὰ τὸν τοκετό, τὴν κακουχίαν τοῦ τοκετοῦ καὶ ἐνδεχομένως ψυχολογικὲς διαταραχάς, ἐπιλόχεια ψύχωσι, ψυχωτικὴ κατάθλιψι, μελαγχολία, ψυχικὴ κόπωσι. Ὅλες αὐτὲς οἱ διαταραχές, ποὺ ἐνδεχομένως μποροῦν νὰ ταλαιπωρήσουν τὴν ἄγαμη μητέρα μικρὸ ἢ μεγάλο διάστημα μετὰ τὸν τοκετό καὶ ὀφείλονται σὲ βιολογικά ἢ ψυχολογικά αἷτια³⁵, αὐξάνουν τὸν ψυχικὸν πόνον, μάλιστα ἂν δὲν ἔχη συμπαράστασι, κοινωνικὴ ὑποστήριξι ἀγαπητῶν καὶ ἔμπιστων προσώπων.

Ἡ ἄγαμη μητέρα θὰ πρέπει νὰ εὕρῃ τὴν ψυχικὴν τῆς ἰσορροπία καὶ ἡρεμία, νὰ ξεπεράσῃ τὶς ἀμφιθυμικὲς καταστάσεις, τὶς ἐσωτερικὲς συγκρούσεις καὶ ψυχολογικὲς ἐναντιοδρομήσεις, τὶς ἀγγῶδεις καταστάσεις, τὶς φοβίες γιὰ τὶς προκαταλήψεις καὶ τὸν στιγματισμὸν τῆς κοινωνίας. Πρέπει νὰ εὕρῃ τὴν δύναμι νὰ σηκώσῃ τὸ βάρος τῶν εὐθυνῶν τῆς, τῶν πολλαπλῶν ρόλων τῆς, νὰ ἀντέξῃ στὴ δοκιμασία, νὰ μὴ συντριβῇ ψυχοσωματικὰ καὶ νὰ διεκδικήσῃ τὰ δικαιώμα-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 32 τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 τεύχους.

33. Ὅπου ἀνωτέρω, σελ. 81.

34. Μαγδαληνῆς Κάστα - Τσολάκη, νευρολόγου - ψυχιάτρου, Ὁμιλία, 19.5.1986. Ἐφημ. «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ» 20.5.1986 σελ. 7. Βλέπε Ν. Π. Βασιλειάδη, Πότε «ἐμψυχοῦται» τὸ ἄνθρωπινον ἔμβρυον; ἐκδ. «Σωτήρης» Ἀθήναι, 1987, σελ. 46.

35. Θάλειας Δραγῶνα, Σενάρια ἐπιλόχειου ψυχικοῦ πόνου, φεμινιστικὸ Περιοδικὸ «Δίνη» 7/1994, ἀφιέρωμα: μητρότητα, σελ. 54-63.

τα τὰ δικά της καὶ τοῦ παιδιοῦ της, ὅπως ἔχει θεσπίσει ἡ Πολιτεία μὲ τὸν Νόμο ὑπ' ἀριθ. 1250/ΦΕΚ 46/Α'/7.4.1982, Γιὰ τὴν καθιέρωση τοῦ πολιτικοῦ γάμου, καὶ μὲ τὸν Νόμο ὑπ' ἀριθ. 1329/ΦΕΚ 25/Α'/18.2.1983, Κύρωση ὡς Κώδικα τοῦ Σχεδίου Νόμου: «Ἐφαρμογὴ τῆς συνταγματικῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν...».

Βέβαια οἱ Νόμοι εἶναι ἀνεπαρκεῖς καὶ δὲν ἐφαρμόζονται καὶ ἀπαιτοῦν ψυχικὸ κόστος καὶ χρηματικὲς δαπάνες. Γι' αὐτὸ χρειάζεται τὴν συμπαράστασι τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδιωτικῶν φορέων, ὥστε ἡ ἄγαμη μητέρα νὰ εὕρη ἠθικά, κοινωνικά, ὑλικά στηρίγματα, γιὰ νὰ μὴν καταποντισθῆ μέσα στὸ χάος ποὺ ἀντιμετωπίζει. Χρειάζεται ἡ ἄγαμη μητέρα ἡρωϊσμὸν καὶ ἀνεξάντλητες δυνάμεις, γιὰ νὰ ἀντιπαραίση μὲ τὰ τόσα προβλήματα. Πρέπει νὰ περιοσῶν ἑαυτὴν καὶ τὸ παιδί της. Πρέπει νὰ λύσῃ προβλήματα στέγης, οἰκονομικά, βιοποριστικά, ἐπαγγελματικά, κοινωνικά, ὑγειονομικά. Πρέπει νὰ ξεπεράσῃ τὴ μοναξιά καὶ τὰ ψυχολογικά της τραύματα, νὰ βρῆ ἠθικά ἐρεῖσματα καὶ ἀγάπη, νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ ἐνοχές.

Ὅλος αὐτὸς ὁ ἀγῶνας τῆς ἄγαμης μητέρας, ὁ ὁποῖος γίνεται μὲ ἀγάπη στὸ παιδί, συνιστᾷ τὸ ἡρωϊκὸ στοιχεῖο της καὶ τὴν ἀξιοθαύμαστη μεγαλοψυχία της. Ἡ ἄγαμη μητέρα πρέπει νὰ ξεπεράσῃ κάθε σύμπλεγμα μειονεξίας καὶ ἀποστερήσεως. Ἡ ἄγαμη μητρότητα βιώνεται συνήθως ὡς μειονέκτημα, μάλιστα, ὅταν «ἡ μόνη μητέρα ὑποχρεώνεται νὰ βιώσῃ τὴ μονογονεϊκότητά της σὲ ἓνα κοινωνικὸ πλαίσιο ὀργανωμένο κατὰ κανόνα μὲ βάση τὸ διγονεϊκὸ μοντέλο»³⁶. «Οἱ γυναῖκες αὐτῆς τῆς ομάδας καταγράφουν τὴν κοινωνικὴ τους κατάστασι καὶ αὐτοπροσδιορίζονται μὲ βάση τὴ συζυγικὴ κατάστασι ἢ τὴν ἀπουσία τοῦ γονεῖα. Κατὰ συνέπεια υἱοθετοῦν τὴν ἀποψη ὅτι ἡ μονογονεϊκότητι ἀποτελεῖ ἀναγκαστικὸ μειονέκτημα στὴ ζωὴ καὶ τὴ δική τους καὶ τοῦ παιδιοῦ τους»³⁷.

Εἶναι ἡρωϊσμὸς τῆς ἄγαμης μητέρας ὄχι μόνον νὰ κρατήσῃ τὸ παιδί, ἀλλὰ πρὸ παντὸς νὰ τὸ ἀναθρέψῃ μόνη της, νὰ παίξῃ τὸ ρόλο ὄχι μόνον τῆς μάνας ἀλλὰ καὶ τοῦ πατέρα, ἂν δὲν ἀπορρίπτῃ τὸν πατέρα ἀπὸ νοσηρὸ φεμινισμό. Ἡρωϊσμὸς νὰ γίνῃ ἀνεξάντλητη πηγὴ ἀγάπης καὶ χα-

ρᾶς, ὑπομονῆς, καρτερίας, ἐλπίδας, γιὰ νὰ μὴν πληγῶσῃ τὸ παιδί της, γιὰ νὰ μὴν κυριευθῆ ἀπὸ τὸ σύνδρομο τῆς ἀποστερήσεως τοῦ πατέρα. Ἡρωϊσμὸς νὰ σπουδάσῃ καὶ νὰ τακτοποιήσῃ τὸ παιδί καὶ νὰ τοῦ συμπαρασταθῆ σὲ ὅλα τὰ προβλήματατά του. Ἡρωϊσμὸς νὰ μὴν σκανδαλίξῃ τὸ παιδί μὲ ἐξώγαμες σχέσεις. Ἡρωϊσμὸς νὰ μὴν ἀφήσῃ καὶ ἀναπτυχθῆ πρὸς τὸ παιδί της νοσηρὸς δεσμὸς ἐξαρτήσεως.

Ἡ ἄγαμη μητέρα εἶναι μία ἀφανῆς ἡρωίδα. Δοκιμάζει πίκρες καὶ ὀδύνες. Καθημερινὰ ἀνεβαίνει μαρτυρικὸ Γολγοθᾶ, σηκώνει σταυρὸ μεγάλο. Πρέπει νὰ ἔχει δυνατὸ σφυρηλατημένον χαρακτήρα, ἰσχυρὴ προσωπικότητα καὶ πίστι στὸ Θεό, γιὰ νὰ ὀγκῶνῃ καθημερινὰ τὸ σταυρὸ τοῦ μαρτυρίου της, ὥστε νὰ γεύεται καὶ τὴν ἀναστάσιμη χαρὰ τῆς μητρότητας καὶ τῆς θείας παρηγορίας. Ὁ ἡρωϊσμὸς τῆς μητρότητας δὲν εἶναι μόνον σταυρὸς, εἶναι καὶ ἀναστάσιμη χαρὰ. Ἡ ἄρνησις ἢ καταστροφὴ τῆς δεδομένης μητρότητας εἶναι σταυρὸς χωρὶς ἀνάστασι.

2. Ἡ ἄγαμη μητρότητα ὡς ὑπεύθυνη συνειδητὴ ἐπιλογὴ, ὡς τρόπος ζωῆς. Ἡ ἄγαμη μητρότητα δικαιολογεῖται, ὅταν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῆ ὁ γάμος, ἐφ' ὅσον εἶναι γνωστὸς ὁ πατέρας. Ἀνέκαθεν ὑπῆρχε ἡ μονογονεϊκὴ μορφὴ οἰκογενείας μὲ μόνη τὴ μητέρα καὶ τὸ παιδί χωρὶς πατέρα, ἐπειδὴ ὁ πατέρας εἴτε ἀπέθανε ἢ ἐχώρισε καὶ πῆρε διαζύγιο. Ἡ ἄγαμη μητρότητα καὶ μονογονεϊκὴ οἰκογένεια —κολοβωμένη οἰκογένεια— μὲ μητέρα χωρὶς πατέρα τοῦ παιδιοῦ, ὡς συνειδητὴ ἐπιλογὴ ἀπορρίψεως τοῦ ἀνδρὸς, συζύγου καὶ πατέρα εἶναι δημιούργημα ἀκράτου φεμινισμοῦ τῆς σύγχρονης ἐποχῆς. Οἱ κοινωνικὲς συνθήκες, τὰ νέα ἠθῆ, ἡ ἀλλοτριώσις θεσμῶν προκαλεῖ νέες ἐπιλογές καὶ στὴν μορφὴ τῆς οἰκογενείας. Ὑπάρχει μία τάσις νὰ ἐγκαταλείπεται ὅ,τι παλαιὸ καὶ νὰ ἐπιδιώκεται κάτι καινούργιο. Κάθε παραδοσιακὸς θεσμὸς χαρακτηρίζεται ὡς κατεστημένο. Ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ ἀμετροῦ φιλελευθερισμοῦ, τῆς τάσεως γιὰ ἀπελευθέρωσι ἀπὸ τὴν παραδοσιακὴν μορφὴν οἰκογενείας, στὴν ὁποία ἡ γυναῖκα καὶ μητέρα ἐνοιωθε καταπιεσμένη, εἶναι ἡ συνειδητὴ ἐπιλογὴ τῆς ἄγαμης μητρότητας, τῆς μονογονεϊκῆς αὐτῆς μορφῆς τῆς οἰκογενείας.

(Συνεχίζεται)

36. Δήμητρας Κογκίδου, Μονογονεϊκὲς οἰκογένειες, φεμιν. Περιοδικὸ Δίνη, σελ. 136.

37. Ὅπου ἀνωτέρω σελ. 136.

Ἔνας ἄγνωστος τίτλος

ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ: DOCTOR EUCHARISTIAE (Διδάσκαλος τῆς Θ. Εὐχαριστίας)*

3. Τὸ μάννα

Ἐπίσης τύπο τοῦ Μυστηρίου τῆς θ. Εὐχαριστίας στήν Π. Διαθήκη ἔχουμε τὸ μάννα, μὲ τὸ ὁποῖο τρεφόταν ὁ περιούσιος λαὸς βαδίζοντας μέσα στήν ἔρημο καὶ ὁδεύοντας πρὸς τὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας. Τὸ μάννα, μολονότι ἦταν καὶ αὐτὸ κάτι τὸ θαυμαστό, «τύπος ἦν, οὐκ αὐτοαλήθεια»¹⁹. «Πάντα ἐκεῖνα τύπος ἦν καὶ σκιά, ἡ δὲ πραγμάτων ἀλήθεια ἢ παροῦσά ἐστι»²⁰.

Πολλὴ βέβαια καὶ ἐδῶ ἡ διαφορὰ, ἀνάμεσα

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΧΡΥΣ. Π. ΑΒΑΓΙΑΝΝΟΥ
Ἱεροκήρυκος

στὸ μάννα τῶν Ἑβραίων καὶ τῆ θεία Εὐχαριστία. Τὸ μάννα, ἂν καὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἦταν τροφή σωματική, ἐνῶ ἡ θεία Εὐχαριστία τροφή πνευματική²¹. Τὸ μάννα προοριζόταν μόνο γιὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἐνῶ ἡ θ. Εὐχαριστία «πάση τῇ οἰκουμένῃ»²². Τὸ μάννα ἀκόμη ἦταν ἀπλή τροφή, ἱκανὴ νὰ συντηρήσει τὴ σωματικὴ ὑπαρξη καὶ ζωὴ, ἐνῶ ἡ θ. Εὐχαριστία ἀποσκοπεῖ νὰ χαρίσει στὸν πιστὸ «ζωὴν ἑτέραν τινὰ καὶ ἐνηλλαγμένην»²³.

Τὸ μάννα ἔκρυβε μέσα του τὸ στοιχεῖο τῆς ζωῆς. Ἡ θεία Εὐχαριστία κάτι περισσότερο: Τὸ στοιχεῖο τῆς αἰώνιας ζωῆς «εἰ γὰρ δυνατὸν ἐγένετο τεσσαράκοντα ἔτεσιν ἀμητοῦ χωρὶς καὶ σίτου καὶ τῆς ἄλλης ἀκολουθίας διακρατῆσαι τὴν ἐκείνων ζωὴν, πολλῶ μᾶλλον νῦν, ἅτε ἐπὶ μείζονσι παραγενόμενος, δυνήσεται τοῦτο. Εἰ ἐκεῖνα τύποι τινὲς ἦσαν καὶ χωρὶς ἰδρώτων καὶ πόνων

συνέλεγον τὸ φερόμενον, πολλῶ μᾶλλον νῦν τοῦτο ἔσται, ἔνθα πολλὴ ἢ διαφορὰ, καὶ τὸ μηδέποτε τελευτᾶν, καὶ τὸ ζωῆς ἀπολαύειν τῆς ἀληθοῦς»²⁴.

2. Ἡ πηγὴ τῆς Ἐδὲμ

Τύπος ἀκόμη τοῦ Μυστηρίου τῆς θ. Εὐχαριστίας, τῆς φρικτῆς ἀγίας Τραπεζῆς μὲ τὰ τίμια Δῶρα, ἦταν καὶ ἡ πηγὴ ἐκεῖνη ποὺ ἀνέβλυζε μέσα στὸν παράδεισο τῆς τρυφῆς τῶν πρωτοπλάστων, γιὰ τὴν ὁποία ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς ἀναφέρει τὰ ἐξῆς: «πηγὴ δὲ ἀνέβαινε ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐπότιζεν πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς» (Γέν. 2, 6).

Τὸ ἴδιο καὶ «ἀπὸ τῆς τραπέζης ταύτης ἀνέβη πηγὴ, ποταμοὺς ἀφείσα πνευματικούς· παρὰ ταύτην τὴν πηγὴν πεφυτευμένοι εἰσὶν οὐκ ἰτέαι ἄκαρποι, ἀλλὰ δένδρα, πρὸς αὐτὸν φθάνοντα τὸν οὐρανόν, καρπὸν ἔχοντα ὄριμον ἀεὶ καὶ ἀμάραντον. Στὰ ρυάκια τοῦ Πνεύματος, στέκουν «αἱ ἄνω δυνάμεις, πρὸς τὸ κάλλος ἐνορῶσαι τῶν ρειθρῶν, ἐπειδὴ καὶ σαφέστερον ἐκεῖνα τῶν προκειμένων θεωροῦσι τὴν δύναμιν, καὶ τὰς μαρμαρυγὰς τὰς ἀπροσίτους»²⁵.

Τέλος ἡ θεία Εὐχαριστία, τὸ θεϊκὸ Αἷμα «ἄνωθεν προετυποῦτο ἀεὶ ἐν θυσιαστηρίοις, ἐν δικάϊων σφαγαῖς»²⁶.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

Ἡ «ΦΡΙΚΩΔΕΣΤΑΤΗ» ΤΡΑΠΕΖΑ

1. Ὁ προσφέρων καὶ προσφερόμενος

Ἡ θ. Εὐχαριστία ἀποτελεῖ «μυστήριον»²⁷, «φρικτὸν μυστήριον» τὸ ὁποῖον «παρέδωκεν ὁ Χριστός»²⁸, ἐπάνω στήν «φρικωδεστάτην»²⁹ τρά-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 34 τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 τεύχους.

19. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην, Ὁμιλ. ΜΕ', ΑΑΠ 73, 339.

20. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην, Ὁμιλ. ΜΣΤ', ΑΑΠ 73, 350.

21. Ἱ. Χρυσ. Ἐνθ' ἄν.

22. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην, Ὁμιλ. ΜΕ', ΑΑΠ 73, 339.

23. Ἱ. Χρυσ. Ἐνθ' ἄν.

24. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην, Ὁμιλ. ΜΖ', ΑΑΠ 73, 356.

25. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην, Ὁμιλ. ΜΣΤ', ΑΑΠ 73, 353.

26. Ἱ. Χρυσ. Ἐνθ' ἄν.

27. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὸ κατὰ Ματθ. Ὁμιλ. ΠΒ', 782Β, ΑΑΠ 69, 278.

28. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορ., Λόγ. ΚΖ', ΕΠΕ 18Α, 190.

29. Ἱ. Χρυσ. Ἐνθ' ἄν. σ. 196.

πεζα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου τὸ βράδυ τῆς Μ. Πέμπτης. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ λόγος γιὰ τὸ μυστήριον δὲν εἶναι συνηθισμένος λόγος. Τὰ λεγόμενα ἐδῶ εἶναι «φρίκης ἄξια»³⁰.

Τὰ τελούμενα κατὰ τὸ Μυστήριον τῆς θ. Εὐχαριστίας δὲν εἶναι ἔργο ἀνθρώπινο. Πρέπει νὰ τὸ πιστέψουμε ὅτι «οὐκ ἔστιν ἀνθρωπίνης δυνάμεως ἔργα τὰ προκείμενα»³¹. Ὅτι ἡ θ. Εὐχαριστία εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Μυστικὸς Δείπνος κατὰ τὴν μελαγχολικὴ ἐσπέρα τῆς Μ. Πέμπτης. Καὶ σήμερον, σὲ κάθε θεία Λειτουργία «ἐκεῖνο τὸ δείπνόν ἐστιν, ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς ἀνέκειτο»³². Σὲ τίποτε δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸ δικό μας³³.

Ὁ Κύριος εἶναι ἐκεῖνος ποῦ καὶ σήμερον τελεῖ τὸ Μυστήριον, ἐκεῖνος εἶναι «ὁ προσφέρων καὶ ὁ προσφερόμενος»³⁴. «Ὁ τότε ταῦτα ποιήσας ἐν ἐκείνῳ τῷ δείπνῳ, οὗτος καὶ νῦν αὐτὰ ἐργάζεται»³⁵. Δὲν εἶναι ἄνθρωπος στὸ Μυστήριον τῆς θ. Εὐχαριστίας «ὁ ποιῶν τὰ προκείμενα γενέσθαι σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, ἀλλ' αὐτὸς ὁ σταυρωθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν Χριστός»³⁶.

Οἱ ἱερεῖς κατὰ τὴ θ. Λειτουργία ἔχουν «τάξις ὑπηρετῶν» ὁ δὲ ἀγιάζων αὐτὰ καὶ μετασκευάζων αὐτός³⁷. Ἐπομένως ὁ πιστὸς χριστιανὸς ποῦ πλησιάζει στὴ θ. Λειτουργία γιὰ νὰ μεταλάβει τὰ Ἄχραντα Μυστήρια ἄς μὴν ἔχει τὴ γνώμη ὅτι τοῦ τὰ μεταδίδει ὁ ἱερεὺς, «ἀλλὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ χεῖρα εἶναι τὴν ἐκτεινομένην». Ὅπως ἀκριβῶς γίνεται καὶ στὸ Βάπτισμα. Καὶ ἐκεῖ δὲν τὸν βαπτίζει ὁ ἱερεὺς «ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐστὶν ὁ κατέχων τὴν κεφαλὴν ἀοράτῳ δυνάμει καὶ οὔτε ἄγγελος, οὔτε ἀρχάγγελος, οὔτε ἄλλος τις τολμᾷ προσελθεῖν καὶ ἄψασθαι. Ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς γεννᾷ, αὐτοῦ μόνου ἐστὶν ἡ δωρεά»³⁸.

Ἐπομένως, σύμφωνα μὲ τὰ προηγούμενα, «σχῆμα πληρῶν ἔστηκεν ὁ ἱερεὺς, τὰ ρήματα

φθεγγόμενος ἐκεῖνα· ἡ δὲ δύναμις καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐστι. Τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, φησί. Τοῦτο τὸ ρῆμα μεταρρυθμίζει τὰ προκείμενα καὶ καθάπερ ἡ φωνὴ ἐκείνη ἢ λέγουσα· Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, ἐρρέθη μὲν ἅπαξ, διὰ παντὸς δὲ τοῦ χρόνου γίνεται ἔργῳ ἐνδυναμοῦσα τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν πρὸς παιδοποιίαν· οὕτω καὶ ἡ φωνὴ αὕτη ἅπαξ λεχθεῖσα, καθ' ἑκάστην τράπεζαν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐξ ἐκεῖνου μέχρι σήμερον, καὶ μέχρι τῆς αὐτοῦ παρουσίας, τὴν θυσίαν ἀπηρτισμένην ἐργάζεται»³⁹.

2. Ἡ παρεξήγηση τῶν Λατίνων

Αὐτὸς ὁμοῦς ὁ τελευταῖος λόγος τοῦ ἱ. Χρυσοστόμου ἀπὸ τὴν ὁμιλία του «εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα» φαίνεται ὅτι ἐγίνε αἰτία παρεξηγήσεων ἐκ μέρους τῶν Λατίνων σχετικὰ μὲ τὸ Μυστήριον τῆς θ. Εὐχαριστίας. Ὅπως ἀναφέρει ὁ Νικόλαος Καβάσιλας στὴν ἐριμνεῖα του «εἰς τὴν θεῖαν Λειτουργίαν», οἱ Λατίνοι χρησιμοποίησαν αὐτὸ τὸ ἐδάφιο ἀπὸ τὴ Χρυσοστομικὴ ὁμιλία γιὰ νὰ κατηγορήσουν τοὺς Ὁρθόδοξους, ὅτι δὲν τελοῦν σωστὰ τὸ Μυστήριον. Συγκεκριμένα ἰσχυρίσθησαν ὅτι κακῶς οἱ Ὁρθόδοξοι πιστεύουν, πῶς μετὰ τὴν καθιερωμένη Εὐχὴ («καὶ ποιήσον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον...») τελεσιουργεῖται τὸ Μυστήριον. Κατὰ τὴ γνώμη τους «μετὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον, τὸ “λάβετε, φάγετε” καὶ τὰ ἐξῆς, πρὸς τὸ ἀγιασθῆναι τὰ δῶρα μηδεμιᾶς εὐχῆς ἔτι δεῖσθαι, ὡς ἂν ὑπὸ τοῦ Κυριακοῦ λόγου τελειούμενα»⁴⁰.

Καὶ τὴ θεολογικὴ τους αὐτὴ ἄποψη σχετικὰ μὲ τὴ θεία Εὐχαριστία τὴν στήριζαν στὸν ἱ. Χρυσόστομο λέγοντας «ὅτι δὲ οὗτός ἐστιν ὁ λόγος, ὁ τὰ δῶρα τελειῶν ὁ μακάριος Χρυσόστομος μαρτυρεῖ λέγων, ὅτι καθάπερ ὁ δημιουργικὸς λόγος, τὸ “αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε” εἴρηται μὲν ἅπαξ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐνεργεῖ δὲ αἰεὶ, οὕτω καὶ ὁ λόγος οὗτος ἅπαξ ρηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος διὰ παντὸς ἐνεργεῖ»⁴¹. Συνέπεια δὲ τῆς θεωρίας των ἦταν νὰ κατηγοροῦνται οἱ Ὁρθόδοξοι, οἱ ὁποῖοι πρόσθεσαν τὴν ἀγιαστικὴ Εὐχὴ στὴ θ. Λειτουργία, ὡς ἄπιστοι, «ἀπιστίαν νοσοῦντες», ἐξαρτώντας τὸ Μυστήριον «ἀνθρωπίνης εὐχῆς, ἀμφιβόλου πράγματος».

(Συνεχίζεται)

30. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην. Ὁμιλ. ΜΖ', ΑΑΠ 73, 355.

31. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὸ κατὰ Ματθ. Ὁμιλ. ΠΒ', 789Α, ΑΑΠ 69, 288.

32. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὸ κατὰ Ματθ. Ὁμιλ. Ν', 517Α, ΑΑΠ 66, 386.

33. Ἱ. Χρυσ. Ἐνθ' ἄν.

34. Ἱ. Χρυσ. Θ. Λειτουργία. Εὐχὴ Χερουβιζοῦ.

35. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὸ κατὰ Ματθ., Ὁμιλ. ΠΒ' 789Α, ΑΑΠ 69, 288.

36. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα, Α', 384Β, ΑΑΠ 21.

37. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὸ κατὰ Ματθ. Ὁμιλ. ΠΒ', 789Α, ΑΑΠ 69, 288.

38. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὸ κατὰ Ματθ. Ὁμιλ. Ν', 517Α-Β, ΑΑΠ 69, 386.

39. Ἱ. Χρυσ. Εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα, Α', 384 Β, ΑΑΠ 21.

40. Νικόλαου Καβάσιλα, Εἰς τὴν θεῖαν Λειτουργίαν Λ', ΕΠΕ Φιλοκαλία 22, 146.

41. Ἐνθ' ἄν.

ΧΡΟΝΙΚΟ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΩΝ ΑΝΔΡΙΑΝΤΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ Ν. ΙΩΝΙΑΣ ΚΥΡΟΥ ΤΙΜΟΘΕΟΥ

Εἰς τιμὴν καὶ μνήμην καὶ εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἀλλὰ καὶ πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν ἐπιγενομένων, ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας τιμῶσα τὸν πρῶτον Μητροπολίτην αὐτῆς ἀνήγειρε τὸν ἀνδριάντα αὐτοῦ εἰς τὸν πρὸ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων αὐλειον χώρον. Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας κυρὸς Τιμόθεος ὑπῆρέτησεν ἐπὶ 20 ἔτη ὡς Μη-

σαν τὰ ἀποκαλυπτήρια ἐν μέσῳ συγκινήσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ.

Μετὰ τὸ τέλος τῶν ἱερῶν τελετῶν ὠμίλησεν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νέας Ἰωνίας ὡς ἀκολούθως, ἐξάρας τὴν προσωπικότητα, τὸ ἔργον καὶ τὴν πνευματικὴν προσφορὰν τοῦ τιμωμένου Ἱεράρχου:

Οἱ φυλάξαντες ὁσίως τὰ ὅσια ὁσιωθήσονται, καὶ οἱ διδαχθέντες αὐτὰ εὐρήσουσι ἀπολογία (Σοφ. Σολ. 6,10).

Ἐχουν παρέλθει πέντε περίπου ἔτη, ἀπὸ τότε ποῦ ἡ ἀγία ψυχὴ σου, μακαριστὲ καὶ πεφιλημένε καὶ σεπτὲ Γέροντα καὶ Ποιμενάρχα τῆς Θεοφρουρήτου αὐτῆς Μητροπόλεως, ἐπέταξε κοντὰ εἰς τὸν Πλάστην καὶ Δημοουργὸν μας. Καὶ ἰδοῦ, ἐμεῖς ὅλοι, Κλήρος καὶ Λαός, τὰ πνευματικά σου τέκνα, εὐρισκόμεθα ἐνώπιόν σου, διὰ νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ κοίμησίς σου δὲν ἀπετέλεσε δι' ἐμᾶς τὴν σφραγίδα τῆς λήθης τῆς παρουσίας καὶ ἀναστροφῆς σου μεθ' ἡμῶν, ἀλλὰ τὴν ἀπαρχὴν τῆς μεταβάσεώς σου ἀπὸ τῶν λυπηροτέρων τῆς παρουσίας ζωῆς ἐπὶ τὰ χρηστότερα καὶ θυμηδέστερα τῆς ἐν οὐρανοῖς παρουσίας καὶ ἀναστροφῆς σου, μετὰ τῆς θριαμβευοῦσης ἐκκλησίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐλπίζομεν, ὅτι, ὁπῆποτε, θὰ σὲ συναντήσωμεν καὶ πάλιν, μακαριστὲ Γέροντα!

Αὐτὴ ἡ ἐλπίδα, καὶ ἡ πίστις εἰς τὸν λόγον τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου, ὅτι «οἱ φυλάξαντες ὁσίως τὰ ὅσια ὁσιωθήσονται», ἀμβλύνει καὶ ἀπαλύνει καὶ μετριάζει τὸν πόνον τοῦ χωρισμοῦ σου ἀφ' ἡμῶν.

Σεπτὴ χορεία τῶν Ἀγίων Ἱεραρχῶν, εὐλαβέστατοι πατέρες καὶ ἀδελφοί, ἐντιμότετοι κύριοι Δήμαρχοι, κύριοι Ἐκπρόσωποι τῶν Ἀρχῶν, Λαὲ τοῦ Κυρίου εὐλογημένε,

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις μας σᾶς συνεκάλεσε σήμερον εἰς τὸν ἱερὸν αὐτὸν χώρον, διὰ νὰ ἀποτίσωμεν φόρον τιμῆς πρὸς τὸν θεοφιλῶς καὶ θεαρέστως διαποιμάναντα, ἐπὶ 18 συναπτὰ ἔτη, τὴν ἱεράν ὀλκάδα τῆς Θεοφρουρήτου αὐτῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, μακαριστὸν Μητροπολίτην Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας κυρὸν Τιμόθεον, ἔνεκα εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ὁποῖον ἀνήγειρε τὸν ἐνώπιόν μας εὐρισκόμενον ἀνδριάντα.

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΦΙΛΟΘΕΟΥ

τροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς καταλιπὼν μνήμην ἀγαθὴν ἀλλὰ καὶ ἔργα ἀγαθὰ. Ἐν συνεχείᾳ διὰ καταστάσεως ἐκλείσε τὸν θρόνον τῆς νεοσυστάτου Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας ἐπὶ 18 ἔτη, τὴν ὁποίαν ὀργάνωσεν καὶ ἐποίμανεν εὐκλεῶς δι' ἀγάπης καὶ ἔργων λαμπρῶν.

Ὁ διάδοχος αὐτοῦ εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν θρόνον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νέας Ἰωνίας κ. Κωνσταντῖνος καὶ πνευματικὸν του τέκνον εὐγνώμων ὁ ἴδιος πρὸς τὰς δωρεὰς τοῦ Γέροντός του ἀλλὰ καὶ ἐξ ὀνόματος τοῦ πιστοῦ λαοῦ εἶχε τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ἐν λόγῳ ἀνδριάντος τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ὁποῖου ἐγένοντο μετὰ πάσης ἐπισημότητος τὴν Τετάρτην 9ην Ὀκτωβρίου 1996.

Εἰς τὴν τελετὴν τῆς ὁποίας προηγήθηκε πανηγυρικὸς Ἑσπερινός, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κ. Κωνσταντίνου, παρέστησαν οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Στέφανος, Πατρῶν κ. Νικόδημος, πρ. Κεφαλληνίας κ. Προκόπιος, Μαρωνείας κ. Δαμασκηνός, Νέας Σμύρνης κ. Ἀγαθάγγελος, Ἀττικῆς κ. Παντελεήμων, Καστορίας κ. Σεραφεῖμ, Γυθείου κ. Χρυσόστομος, Λεοντοπόλεως κ. Τίτος, Νύσσης κ. Ἐλευθέριος, Κανώπου κ. Φιλήμων, Ἐλαίας κ. Θεοδώρητος καὶ Κυρήνης κ. Θεόδωρος, οἱ ἄρχοντες τοῦ τόπου, ὁ κληρὸς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ πλῆθος εὐσεβοῦς λαοῦ.

Ἐν συνεχείᾳ καὶ εἰς τὸν πρὸ τοῦ ἀνδριάντος χώρον καταλλήλως ἠὺπρεπισμένον ἐψάλη τρισάγιον ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἱεράρχου καὶ ἠκολούθη-

Ὁ οἰκείος Ἱεράρχης κ. Κωνσταντῖνος καὶ οἱ συμπαραιστάμενοι Σεβ. πρ. Κεφαλληνίας κ. Προκόπιος, Ν. Σμύρνης κ. Ἀγαθάγγελος καὶ Γυθείου κ. Χρυσόστομος, μετὰ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, κατὰ τὴν τελετὴν τῶν ἀποκαλυπτηρίων.

Ὁ μακαριστὸς Γέρον Μητροπολίτης ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν πλήρης ἡμερῶν καὶ καλῶν ἔργων, διὰ τὴν μεταβῆ πλῆσιον τοῦ μισθαποδότου Θεοῦ, τὸν ὁποῖον ἠγάπησεν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, μετὰ τὴν δύναμιν τῆς ἁγίας ψυχῆς του.

Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ὁ ἀοίδιμος Ἱεράρχης, χαριτωθεὶς ὑπὸ τοῦ Παναγίου Πνεύματος μετὰ «τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα», ὑπῆρξε μία ἐξέχουσα προσωπικότης τῆς Ἐκκλησίας μας, μετὰ σπουδαίαν συμβολὴν εἰς ὅλους τοὺς τομείς τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας, Ἱεράρχης ὁ ὁποῖος ἀκτινοβολοῦσε τὴν ἁγιότητα τῆς ψυχῆς του καὶ τῆς ἀγάπης του πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἄνθρωπον, καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ κοίμησις ἀπεστέρησε τὴν μὲν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὴν πολιὰν καὶ σοφὴν πείραν του, τὸν δὲ Κληρὸν καὶ τὸ ποιμνιον τῆς ἱεραῆς αὐτῆς ποιμνῆς τὸν πεφωτισμένον καὶ στοργικὸν πατέρα καὶ πνευματικὸν ἡγέτην του.

Ὁ Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας Τιμόθεος ἦτο ἄνθρωπος βαθείας πίστεως καὶ πολλαπλῆς προσφορᾶς, ψυχὴ ἀνεξίκακος, πραεὶα καὶ ἀγαπῶσα τοὺς πάντας. Ἦτο εἰς τὴν κυριολεξίαν ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀγαπῶσα καὶ πλήρης ἀγαθότητος καρδιά περιέβαλλε τοὺς πάντας μετὰ εἰλικρινῆ καὶ ἀνυπόκριτον στοργὴν καὶ ἐνδιαφέρον. Ἦτο ἄνθρωπος, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀγκάλη ἦτο ἀνοικτὴ διὰ τοὺς πάντας, τοὺς νέους καὶ τοὺς γέροντας, τοὺς δυστυχεῖς καὶ ἀδυνά-

τους, τοὺς δικαίους καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Ἦτο «τύπος τῶν πιστῶν, ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἀγνείᾳ» (Α΄ Τιμ. 4,12). Ἦτο Ἐπίσκοπος προσηλωμένος εἰς τὴν ἁγίαν Ὀρθοδοξίαν μας καὶ τὰς ἑλληνοχριστιανικὰς παραδόσεις μας. Ἱεροπρεπῆς καὶ καλλικέλαδος, ὅσον ὀλίγοι, ὅταν ἱεροῦργη, ἐφάνταζε ὡς πολὺς Πατριάρχης, καταβαίνων ἀπὸ τὰ οὐράνια σκηνώματα τῆς δόξης τοῦ Ὑψίστου, διὰ τὴν ἐπιδαψιλευσὴν εἰς τὸν χριστοφόρον λαὸν τὰς εὐλογίας καὶ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Θεοῦ.

Ὡς κήρυξ τοῦ θείου λόγου ὑπῆρξε χρυσόστομος καὶ χρυσορῆμων, ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ ὁποῖου ἐκρέμαντο οἱ πάντες ὡς διψῶσαι ἔλαφοι, προστρέχουσαι εἰς τὰς πηγὰς τοῦ ζῶντος ὕδατος, διὰ τὴν κορέσασθαι τὴν πνευματικὴν δίψαν μετὰ τὰ νάματα τῆς ἀληθείας.

Ἄπλοῦς καὶ γλυκὺς τοὺς τρόπους ἐσαγήνευε τοὺς πάντας μετὰ τὰ δίκτυα τῆς ἀγάπης του, τὴν ὁποῖαν προσέφερεν ἀφειδῶς εἰς μικροὺς καὶ μεγάλους, εἰς ἐπισήμους καὶ ἀσήμους. Ἡ ἀρετὴ τῆς ἀγάπης ἦτο ἡ πηγὴ, ἐκ τῆς ὁποίας ἦντλει δυνάμεις, πρὸς ἐπιτέλειαν τῆς ἱεραῆς ἀποστολῆς του, καὶ ἡ ὁποία ἐστείρευσε μόνον ὅταν ἐκλείσει τοὺς ὀφθαλμούς του. Διὰ τὴν ἀρετὴν του αὐτὴν ἡ χάρις καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ τὸν ἠκολούθει εἰς ὅλας τὰς στιγμὰς τῆς ζωῆς του. (Συνεχίζεται)

Λαμπρός έορτασμός τής δεκάτης έπετειού από τής καθιερώσεως του άγιου Διονυσίου του Άρεοπαγίτου ως προστάτου των Δικαστών*

Μετά τον Δήμαρχο Άθηναίων κ. Δημήτρη Άβραμόπουλο μίλησε για τον έορτασμό ο Πρόεδρος τής Ένωσης Δικαστών και Εισαγγελέων Άρεοπαγίτης κ. Κωνσταντίνος Λυμπερόπουλος, ο όποιος είπτε:

Ό χαιρετισμός και ή έν γένει φιλόφρονη ύποδοχη του Άξιότιμου Δημάρχου Άθηναίων κ. Δη-

Του κ. Ιωάννου Ν. Παπαμιχαλάκη

μήτρη Άβραμόπουλου στο Δημαρχείο τής Άθήνας, επιβάλλει τήν έκφραση, έξ αρχής, των εύχαριστιών μας προς τον κύριο Δήμαρχο για τὰ αισθήματα τιμής με τὰ όποία εκφράζεται προς τους λειτουργούς τής Θεΐδος.

Τò περιεχόμενον του χαιρετισμού του κ. Δημάρχου, οί έννοιες και οί αναγωγές τής Δικαιοσύνης στους κλασικούς χρόνους και οί συνεκτιμήσεις προς αυτήν σήμερα, άποτελούν άσφαλώς δημόσια αναγνώριση τής δικαστικής στάθμης τής έποχής μας σαν συνέχεια εκείνης των άνδρών του Άρείου Πάγου τής Πνύκας.

Κέντρον των αρχών τής κλασικής φιλοσοφίας υπήρξε ή θεώρηση τής μεν Δικαιοσύνης ως τής υπέρτατης άρετής, τής δε άδικίας ως τής κακίας και τής άμάθειας κατά τον Πλάτωνα².

Οί ήθικες άξίες τής Δικαιοσύνης, ή άρετή, ή αλήθεια, ή έλευθερία, ή ισότητα, ή φρόνηση, ή άνεξικακία, τò μέτρο, ή συγγνώμη, ή συμφιλίωση, έρχονται προς τον κόσμο άποκαλυπτικά από τους χώρους του θείου και του ιεροϋ.

Η αναζήτηση τής αλήθειας δια "του άγνώστου Θεοϋ" και ή ίκανοποίηση από αυτήν τήν αναζήτηση, έπαληθεύθηκε πέρα για πέρα όταν οί σοφοί τής Άθήνας περνούν από τò άγνωστον, άρα τò μη έπαληθεύόμενο, στο γνωστό πλέον και τò αληθές που προέβλεψαν ότι ήταν ύπαρκτό.

Στις διεργασίες των αναζητήσεων αλλά και κατά τήν έξοδο από τήν άγνοια προς τή γνώση, μετείχαν ενεργά Άρεοπαγίτες και άνδρες δίκαιοι που ήσαν σε συνεχή έπαφή με τον διάλογο και τήν έννημέρωση περι "τὰ καινότερα" στην Πνύκα και τήν Άγορά, τήν Έκκλησία του Δήμου.

* Συνέχεια εκ τής σελ. 43 του ύπ' άρ. 1 τεύχους.

2. Τήν δικαιοσύνην άρετήν είναι και σοφίαν, τήν δε άδικίαν κακίαν τε και άμάθειαν (Πλάτωνα, Πολιτεία, 350D).

Οί πνευματικές διεργασίες, οί άνησυχίες, τò άνικανοποίητο των κλασικών, ώρίμασαν τήν ανάγκη τής μεταβολής των πραγμάτων και επέτρεψαν και όδήγησαν στην όμαλή άντικατάσταση των λόγων με τò περιεχόμενο των κανόνων που έθεσε τò χριστιανικό δίκαιο.

Έκείνη τήν κρίσιμη στιγμή άνδρες έπιφανείς Άθηναίοι, όπως ο Διονύσιος ο Άρεοπαγίτης και ο συνάδελφός του, Άρεοπαγίτης επίσης, ο Τερόθεος πρωτοπόρησαν, πρωτοστάτησαν στην μεταβολή και αγιάσθηκαν κατά τήν Χριστιανική Θεολογία. Τιοιουτοτρόπως τής σοφίας και τής κατά πίστιν δικαιοσύνης έγιναν κληρονόμοι αυτής οί έπιγενόμενοι δικαστές.

Δικαιολογείται επομένως ο έορτασμός κάθε χρόνο και κατά νόμο, τής ήμέρας τής μνήμης του Διονυσίου του Άρεοπαγίτου ως προστάτου των Δικαστών.

Φέτος, με τή συμπλήρωση δέκα χρόνων από τής καθιερώσεως του έορτασμού, έξαιρείται ή επέτειος και τελείται υπό τήν αιγίδα τής Τεράς Συνόδου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος και του Δήμου Άθηναίων.

Οί Δικαστικές και Εισαγγελικές Ένώσεις έργαζόμενες πάντοτε άθορόβως έρμηνεύουν τήν συμμετοχή άλλων αρχών, όπως ή Έκκλησία και ο Δήμος, στην έόρτιο αυτή ήμέρα, ως άπόδειξη των καλών σχέσεων και τής έπικοινωνίας, αλλά και σαν εύκαιρία έκφράσεως αισθημάτων τιμής προς τò βαρϋ έργον άπονομής τής δικαιοσύνης κατά τήν επίσης βαριά κληρονομιά από τις παραδόσεις 3.000 και πλέον χρόνων.

Κύριε Δήμαρχε, σάς εύχαριστούμε.

Τò άποκορύφωμα τής πνευματικής εκδήλωσης στον Δήμο Άθηναίων έγινε με τήν εκφώνηση του πανηγυρικού λόγου στον έορτασμό από τον Καθηγητή κ. Βλάσιο Φειδά που είχε ως θέμα τήν «Θεολογία τής Δικαιοσύνης».

Παρουσιάζοντας τον όμιλητή ο Πρόεδρος τής Ένωσης Εισαγγελέων κ. Άνδρέας Φάκος, Εισαγγελέας Έφετών, είπτε:

Οί άξιότιμοι προλαλήσαντες έθεσαν καταλλήλως τò όλο θέμα του έορτασμού και των προεκτάσεών του αναφερθέντες διαχρονικά στις πνευματικές και πραγματικές σχέσεις και τις εξέλιξεις του Δικαίου και τής Δικαιοσύνης με άφετηρία τήν

Πνύκα τοῦ Ἀρείου Πάγου, χῶρο συναντήσεως τῆς Φιλοσοφίας μετὰ τὸ Δίκαιο.

Προσωπικῶς μοῦ ἔλαχε ἡ εὐκαιρία, ἀλλὰ καὶ ἡ δυσκολία, νὰ παρουσιάσω τὸ διαπρεπῆ ὁμιλητὴ τῆς πνευματικῆς αὐτῆς συγκέντρωσης, Καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Βλάσιο Φειδᾶ, τὸν ὁποῖον καλωσορίζω καὶ εὐχαριστῶ.

Ἡ Θεολογία τῆς Δικαιοσύνης ἔχει μιὰ ἔντονη παρουσία καὶ ἔκφραση στὴν μακροαίωνα κλασικὴ περίοδο. Περί τὴν Θεία Δικαιοσύνη πολλοὶ Ἕλληνες σοφοὶ ἀνεφῆρθσαν μετὰ κορυφαίους τὸν Πλάτωνα, τὸν Ἀριστοτέλη κ.ἄ.

Ἐντυπωσιάζει τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐκφραζόμενος σὰν ἐκπρόσωπος τῶν θεῶν ἀποφαίνεται ὅτι... "οἱ μακάριοι θεοὶ ἀποστρέφονται τὶς ἄδικες πράξεις ἀλλὰ τιμῶν τὴν δικαιοσύνη καὶ τὰ δίκαια ἔργα τῶν ἀνθρώπων"³.

Τὶς περὶ δικαίου καὶ δικαιοσύνης θέσεις τοῦ θείου τῶν κλασικῶν μετέφερε ἡ πίστις πρὸς τὸ θεϊπόστατον τῆς δικαιοσύνης, συνάντησε δὲ καὶ συνέδεσε πρὸς τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Ἀρείου Πάγου στὴν Πνύκα.

Ἐκεῖ, τὸ ἀνήσυχο καὶ ἀνικανοποίητο πνεῦμα τῶν κλασικῶν, ἠσυχάζει, ἀναπαύεται, ἱκανοποιεῖται καὶ δικαιώνεται ἀπὸ τὸ καινὸν δαιμόνιον τοῦ Χριστιανισμοῦ, πὺρ εἰσάγεται ἀπὸ τὸν κήρυκὰ του Ἀπόστολο Παῦλο καὶ πὺρ αὐτοστιγμὴ νίθετεῖται ἀνεπιφύλακτα ἀπὸ τὴν ἐκ φύσεως ἐπιφυλακτικὴ θέση τῶν Δικαστῶν.

Περί αὐτῆς τῆς μεταβολῆς καὶ τοῦ περιεχομένου της ὡς τῆς Θεολογίας τῆς Δικαιοσύνης, θὰ ἀναφερθεῖ ὁ χαίρων πολλῆς φήμης Θεολόγος κ. Βλάσιος Φειδᾶς. Σύντομη βιογραφικὴ παρουσίαση τοῦ κ. Καθηγητοῦ θὰ ἐπιχειρήσω τώρα.

Ὁ κ. Βλάσιος Φειδᾶς εἶναι τακτικὸς Καθηγητὴς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Βυζαντινῆς Ἱστορίας στὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Γεννήθηκε τὸ 1936 στὸ Κιάτο τῆς Κορινθίας. Σπούδασε στὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Παρακολούθησε μεταπτυχιακὲς σπουδὲς στὰ Πανεπιστήμια τοῦ Δουβλίνου, τοῦ Στρασβούργου, τοῦ ὁποῖου ἀνακηρύχθηκε διδάκτωρ, καὶ τῆς Χαϊδελβέργης, εἰδικεύθηκε δὲ στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, στὴν Σλαβολογία καὶ στὸ Ἐκκλησιαστικὸ Δίκαιο.

Τὸ 1969 ἐξελέγη Ὑφηγητῆς, τὸ 1970 Ἑκτακτος Καθηγητῆς καὶ τὸ 1975 Τακτικὸς Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

3. «Οὐ μὲν σχέτλια ἔργα θεοὶ μάκαρες φιλέουσιν, ἀλλὰ δίκην τίουσι καὶ αἰσιμα ἔργ' ἀνθρώπων» (Ὅμηρου Ὀδύσεια, Ξ, 83-84).

Ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Βυζαντινῆς Ἱστορίας, δίδαξε καὶ Ἱστορία τῶν Σλαβικῶν Ἐκκλησιῶν, Κανονικὸ Δίκαιο καὶ Βυζαντινὴ Ἀρχαιολογία. Εἶναι μέλος πολλῶν ἐπιστημονικῶν ἐταιρειῶν καὶ διετέλεσε Γενικὸς Γραμματεὴς τῆς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Μελετῶν.

Συμμετέχει ὡς ἐκπρόσωπος τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στοὺς Οἰκουμενικοὺς Διαλόγους τῆς Ὁρθοδοξίας μετὰ τὶς Ἀρχαῖες Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίες, μετὰ τὴν Παλαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, μετὰ τοὺς Λουθηρανούς καὶ μετὰ τοὺς Μεταρρυθμισμένους, ἐνῶ ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος στὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν.

Ἐχει λάβει μέρος μετὰ εἰσηγήσεις σὲ πολλὰ διεθνή συνέδρια Βυζαντινῆς Ἱστορίας, Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας καὶ Κανονικοῦ Δικαίου καὶ εἶναι Σύμβουλος τῆς Γραμματείας γιὰ τὴν Προπαρασκευὴ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας. Ἐχει χρηματίσει Γενικὸς Διευθυντὴς Ὁρησκευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Κυβερνητικὸς Ἐκπρόσωπος στὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης.

Εἶναι Σύμβουλος τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν γιὰ ζητήματα τοῦ Ἀποδήμιου Ἑλληνισμοῦ, μέλος τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὶς σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα (1992 κ.ἑξ.), σύμβουλος τῆς Διακομματικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων γιὰ τὴν Ὁρησκεία καὶ τὴν Ὁρθοδοξία, μέλος τῶν Ἀκαδημαϊκῶν Συνδιασκέψεων Χριστιανισμοῦ καὶ Ἰσλάμ, Τακτικὸς Συνεργάτης ἐγκυκλοπαιδικῶν ἐκδόσεων.

Ἡ συμμετοχὴ του στὴν ἀνάπτυξη τῶν Διορθόδοξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων ἀναγνωρίσθηκε εὐρύτερα ἀπὸ τὶς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες καὶ Θεολογικὲς Σχολές. Ἀνακηρύχθηκε Ἐπίτιμος Διδάκτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Presov (Τσεχοσλοβακία) καὶ ἔχει τιμηθεῖ γιὰ τὶς ὑπηρεσίες του στὰ προεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα καὶ σὲ ἄλλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες μετὰ ἀνώτατες τιμητικὲς διακρίσεις. Τὸ πλούσιο συγγραφικὸ του ἔργο ἀριθμεῖ περὶ τὶς 150 μελέτες.

Σεβασμιώτατε,

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Μὲ κάθε συντομία, ἐν σχέσει μετὰ τὸ πλούσιο ἔργο του σκιαγράφησα τὸν διαπρεπῆ Καθηγητὴ κ. Βλάσιο Φειδᾶ, τὸν ὁποῖο παρακαλῶ ὅπως μετὰ δεχθεῖ στὸ φιλόξενο βῆμα τοῦ Δήμου Ἀθηναίων γιὰ νὰ ἀναπτύξει τὸ θέμα του "Ἡ Θεολογία τῆς Δικαιοσύνης".

(Τέλος)

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΣΤ' (1813-1818) Ο ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΡΑΣ († 1821)*

Μεταξύ άλλων σημειώνει:

«Ἡ Πανιερότης του' και τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἐφέσου περιερχόμενος ποτε δὲν ἔλειπεν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξετάσῃ και νὰ σημειώσῃ ὅσα ἐκεῖ σεβάσματα λείψανα τῆς ἀρχαιότητος, ἤτοι τοῦ χρυσοῦ ἐκεῖνου αἰῶνος τῶν Ἑλλήνων, εὐρίσκονται, ἀλλὰ και ἀρχιερέων εἰς τὸ Ἰκόνιον⁸, ἐξήτησε

Τοῦ κ. **I. M. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ**

Διευθυντῆ τοῦ Γραφείου Τύπου
καὶ Δημοσίων Σχέσεων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς
Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἐφ. «Ἐκκλησ. Ἀλήθεια»

μετὰ σπουδῆς τὴν ἐξέτασιν τῆς τε ἀρχαίας και νεωτέρας Γεωγραφίας αὐτῆς και ἐξέδωκεν εἰς τὸ κοινὸν τὸν παρόντα χάρτην ἰδίᾳ χειρὶ και δαπάνῃ. Εἰς τὸν φιλογενῆ και φιλόμουσον τοῦτο Ἀρχιερέα πρέπει νὰ καυχηθῆ ἡ Ἑλλὰς τοῦ ἸΘ' αἰῶνος, διότι εἶναι αἰὼν εὐτυχῆς, διότι ἀρχιερατεύουσιν οἱ σοφοί, διότι θεολογοῦσι και φιλοσοφοῦσιν οἱ Ἀρχιερεῖς' διότι περιθάλλουσι τὰς Μούσας και πανταχοῦ εἰς τὰς ἐπαρχίας αὐτῶν, ἀνεγείρωσι σχολεῖα και γυμνάσια διὰ τὴν κατακόσμησιν τοῦ ποιμνίου αὐτῶν...».

Καὶ τὸν πρόβαλλε, τὸν «σοφὸ ἀρχιερέα και καλὸ ποιμένα», ὡς ὑπόδειγμα γιὰ τοὺς λοιποὺς ἱεράρχες. Ὁ Κύριλλος εἶχε ἀρχίσει τὴ συγγραφικὴ του σταδιοδρομία τὸ 1802 ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη, ὅταν ἦταν Μ. Ἀρχιδιάκονος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Καλλίνικου τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως ἐπίσης και ἔπειτα Νικαίας, στὸν ὁποῖο και εἶχε ἀφιερῶσει τὴν «Ἱερογραφικὴ Ἀρμονία», τὸ πρῶτο πόνημά του, ὅπου εἶχε περιλάβει στιχουργήματα Θεοδώρου Πτωχοπροδρόμου, Γ. Πισίδη, Νικηφόρου Ξανθοπούλου, «πρὸς ὠφέλειαν τῶν φιλομούσων ὁμογενῶν του». Ὁ Μανουὴλ Γεδεῶν ἐξέδωσε Κανονικῆς

Διατάξεις, ἐνῶ ὁ ἴδιος εἶχε δημοσιεύσει Ἐπιγραφές⁹.

Εἶναι πολὺ φυσικὸ, ὅπως ἀναφέρει ὁ Τάσος Γριτσόπουλος στὸ ἔργο του γιὰ τὴν «Πατριαρχικὴ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολή», νὰ ἐνδιαφερθεῖ γιὰ τὸν «ἀνασχηματισμὸ» τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου, ὅπου ἄλλωστε εἶχε τυπώσει ἔργο του, τὸ 1817, ὄντας Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, «μὲ προσπαθείας τοῦ (Δωροθέου) Πρωτοῦ, ὑπὸ διευθυντὴν τὸν Ἀλέξανδρον Ἀργυράμμον»¹⁰.

Πάντοτε ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὴν παιδεία τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων και μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσή του ἀκόμη ἀπὸ τὸν Πατριαρχικὸ Θρόνο. Ἀπὸ Ἀρχιδιάκονος ἀκόμη κατέβαλλε φροντίδες γιὰ τὴν Πατριαρχικὴ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολή, ποὺ συστηματοποίησε κατὰ τὴν πατριαρχία του. Ὡς Μητροπολίτης ἔδειξε ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν παιδεία τῶν ἐπαρχιῶν του, γιὰ τὸν μοναχισμό¹¹, φρόντιζε κηρύττοντας τὸ θεῖο λόγο νὰ φωτίζει τὸ ποιμνίό του, ἐνῶ «διὰ τῶν συνεχῶν θερμῶν ἐθνικοθηρησκευτικῶν του ὁμιλιῶν προσέφερε ἀνυπολογίστους ὑπηρεσίας εἰς τοὺς τουρκοφώνους Ἑλληνας»¹². Τὴ συνήθεια ποὺ εἶχε ὡς Μητροπολίτης τὴ συνέχισε ὡς Πατριάρχης, ἀλλὰ και ἐκτοπισμένος στὴν Ἀδριανούπολη, πήγαινε ὁ ἴδιος κοντὰ στὰ παιδιὰ και παρακολουθοῦσε τὰ μαθήματά τους. Ὁ ἴδιος ὡς μαθητὴς ἀπάγγελε ἀπὸ στήθους κομμάτια ὀλόκληρα ἀπὸ ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς και τοὺς ἐκκλησιαστικὸς Πατέρες¹³.

Ὁ ποιητὴς Ἡλίας Τανταλίδης, ποὺ ὅπως εἶναι γνωστὸ χρημάτισε Καθηγητὴς στὴ Θεολογικὴ σχολὴ τῆς Χάλκης, ἔχει γράψει γιὰ τὸν σθηρικτὴ τῆς ἑλληνορθόδοξης παιδείας Οἰκουμενικὸ Πατριάρχου Κύριλλο Στ':

9. Γιὰ τὸ συγγραφικὸ του ἔργο βλ. *Καμαριανάκη*, σελ. 24.

10. Πρβλ. *Τάσου Ἀθ. Γριτσόπουλου*: Πατριαρχικὴ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολή, τόμος β', ἐν Ἀθήναις 1971, σελ. 92.

11. Βλ. *Τ. Τσονίδη*, ὅπ. παρ., ὅπου λεπτομερεῖς ἀναφορές. Τὸ ἐνδιαφέρον του ἀπλωνόταν ἀπὸ τὴν Πόλη, τὴ Θράκη και Μικρασία και ἔφθανε ὡς τὴν Τραπεζοῦντα και τὸ Μοριά (Μονὴ Φιλοσόφου και Σχολὴ Δημητσάνης).

12. Πρβλ. *Καμαριανάκη*, ὅπ. παρ., σελ. 29.

13. Βλ. ὅπ. παρ., σελ. 25 και 32.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 50 τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 τεύχους.

7. Ἦταν τότε Μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως (1810-1813).

8. Μητροπολίτης Ἰκονίου διατέλεσε ὁ Κύριλλος ἀπὸ τὸ 1803 ὡς τὸ 1810.

«Ἐπὶ τῆς λαμπρᾶς αὐτοῦ Πατριαρχείας, φιλομουσάτος γενόμενος ἀπάντων τῶν καθ' ἡμᾶς Πατριαρχῶν, πλείστους ὄσους ὑποτρόφους ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς Γυμνασίοις, καὶ μάλιστα ἐν τῇ κατὰ τὴν Ξηροκρήνην Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῆ ἰδίᾳ δαπάνῃ διατηρῶν τινὰς δε καὶ εἰς ἄλλοδαπὴν πρὸς ἐπιστημονικὴν ἐκπαίδευσιν ἀποστέλλων»¹⁴.

Στὸ ἐνεργητικὸ τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου Στ' εἶναι ἡ ἴδρυση τὸ 1815 στὸ Φανάρι «Μουσικῆς σχολῆς τῆς νέας βυζαντινῆς Τεχνολογίας καὶ μουσικῆς μεθόδου», ὅπου δίδαξαν ἐπιφανεῖς μουσικοδιδάσκαλοι κληρικοὶ καὶ λαϊκοί. Τόσο ἡ ὁμογένεια ὅσο καὶ οἱ ἐντιμότετοι τοῦ Γένους πραγματευτὲς στήριξαν οἰκονομικὰ τὴν προσπάθειά¹⁵.

Κι ἐδῶ μοιάζει μὲ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο τὸν Ε', ποῦ κι ἐκεῖνος ἐνδιαφέρθηκε συστηματικὰ γιὰ τὴν παιδεία, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ μοναστήρια. Ἀπολαμβάνει δὲ αἰσθήματα βαθύτατης τιμῆς καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸ πρόσωπό του σὲ ὄλο τὸ διάστημα τῆς ζωῆς του ὡς Ἀρχιδιάκονος στὴ Μητρόπολη Ἐφέσου, ὡς Μ. Ἀρχιδιάκονος στὸ Φανάρι, ὡς Μητροπολίτης Ἰκονίου, ὡς Μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως, ὡς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ὡς σχολάζων καὶ ἐξόριστος, μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσή του.

Τὰ αἰσθήματα αὐτὰ κατοπιρίζονται στὸ συνοδικὸ γράμμα, μὲ τὸ ὁποῖο ἡ Ἐνδημοῦσα Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὸν καλοῦσε τὸ 1813 νὰ διαδεχθεῖ τὸν Ἱερεμία τὸν Δ' (1809-1913) καὶ νὰ ἀναλάβει τοὺς οἴακες τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἀποκαλώντας τὸν Πανιερολογιμώτατο, ὑπογραμμίζουν τὶς ἀρετὲς, τὶς ἰκανότητες καὶ τὶς προσδοκίες, ποῦ τρέφουν τὸ πρόσωπό του. Δεδομένου ὅτι ἡ πρώτη πρόσκληση ποῦ τοῦ ἔγινε συνάντησε τὴν ἄρνηση τοῦ Κυρίλλου, ποῦ βασικὰ ὑπαγορευόταν ἀπὸ τὴ μετριοφροσύνη του, ἐπανῆλθε ὄχι μόνον ἡ Σύνοδος, ἀλλὰ καὶ ὁ Μέγας Διερχμενυτῆς Ἰάκωβος Ἀργυρόπουλος, ὁ Μέγας Λογοθέτης Ἀλέξανδρος Μάνος, ὁ καπουκεχαγιάς τῆς αὐθεντίας Οὐγγροβλαχίας Ἰωάννης Ροσσέτος, ὁ Νικόλαος Χαντζερῆς, ὁ Γεώργιος Νέγρης, ὁ Δημήτριος Σχοινᾶς, ποστέλνικος τῆς Θεταλίας, ὁ καπουκεχαγιάς τῆς αὐθεντίας Μολδοβλαχίας Στέφανος Μπογορίδης, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Θεό-

δωρος Ρίζος, Δραγουμάνος τοῦ βασιλικοῦ στόλου, ὁ Ἰωάννης Σαμουρκάσης καὶ «ἅπαν τὸ ἐν τῇ Βασιλευούσῃ τῶν πόλεων Χριστεπώνυμον πλήρωμα τοῦ γένους τῶν Ρωμαίων», ποῦ προσυπογράφουν τὸ γράμμα τῆς ἐνδημοῦσας Συνόδου. Αὐτὴν ἀποτελοῦσαν ὁ Καισαρείας Φιλόθεος, ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος, ὁ Κυζίκου Κωνσταντίος, ὁ Νικομηδείας Ἀθανάσιος, ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος, ὁ Δέρκων Γρηγόριος, ὁ Νεοκαισαρείας Μελέτιος, ὁ Φιλαδελφείας Δωρόθεος, ὁ Βιδύνῃς Διονύσιος, ὁ Γάνου καὶ Χώρας Γεράσιμος καὶ ὁ Ἀγαθουπόλεως Διονύσιος¹⁶.

Ἡ ὑποδοχὴ του στὸ Φανάρι ὑπῆρξε ἐνθουσιώδης καὶ μεγαλοπρεπέστατη, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολη κατευοδόθη με ἰδιαίτερα θερμὲς καὶ συγκινητικὲς ἐκδηλώσεις ἀπὸ τοὺς συμπατριῶτες καὶ Χριστιανούς του, ποῦ τοῦ ζητοῦσαν νὰ τοὺς στεῖλει σύντομα ἀντικαταστάτη του. Χαρακτηριστικὴ τοῦ ἤθους τοῦ Κυρίλλου Στ' στάση ἦταν ἐκεῖνη ποῦ ἔδειξε στὸν προκάτοχό του Ἱερεμία Δ', ποῦ τὸν συνάντησε στὸ Συνοδικὸ τῶν Πατριαρχείων ἀρνούμενος νὰ καθίσει στὸν Πατριαρχικὸ θρόνο, ὁ ὁποῖος παρέμεινε ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα κενός, γιὰτι καὶ ὁ Ἱερεμίας Δ' δὲν δέχθηκε τὴν τιμητικὴ ἐκδήλωση τοῦ διαδόχου του. Τὴν ἄλλη μέρα μάλιστα ἀναχωροῦσε γιὰ τὴν Μυτιλήνη χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτός¹⁷.

Ὁ Πατριάρχης Κύριλλος Στ' ἦταν σεβαστὸς καὶ ἀπὸ τὴν Ὑψηλὴ Πόρτα. Πῶς φτάσαμε ὁμως στὴν ἀπομάκρυνση τοῦ 1818 καὶ στὸν ἀπαγχονισμό τοῦ 1821; Στὴν πρώτη περίπτωση ἀσφαλῶς συνετέλεσε ἡ φιλοχρηματία τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ἡ προετοιμασία τοῦ Μεγάλου σηκωμοῦ καὶ τοῦ Ἱεροῦ Ἀγώνα. Ὁ Γρηγόριος Ε' ποῦ τὸν διαδέχθηκε, ἀνεβαίνοντας γιὰ τρίτη φορὰ στὸν Π. Θρόνο φρόντιζε βέβαια νὰ ρίχνει στάκη στὰ μάτια, ὁμως ἐργαζόταν καὶ γιὰ τὴν ἐμπέδωση καὶ ἐξάπλωση τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας καὶ γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς Ἐπανάστασης¹⁸. Ἐτσι ὁδηγήθηκαν καὶ οἱ δύο στὴν ἀγχόνῃ σὲ διάστημα μιᾶς ἐβδομάδας. Ἡ ἀπόφαση γιὰ τὸν ἀπαγχονισμό τοῦ Κυρίλλου Στ' ἔχει ὡς ἑξῆς.

«Ἐπειδὴ ἐξηκριβώθη ὅτι ὁ ἐν Κωνσταντι-

16. Πρβλ. Γ. Λαμπουσιᾶδη, «Θρακικά», τόμ. 19 (1944), σσ. 80-84.

17. Βλ. Τσονίδη, ὅπ. παρ., σσ. 50-51.

18. Βλ. Ἰ. Μ. Χατζηφώτη: Ὁ Γρηγόριος Ε' μέσα ἀπὸ τὶς πηγὲς καὶ τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Ἀγώνα, β' ἐκδοσὴ, Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν, Ἀθήνα 1995.

14. Πρβλ. Ἠλία Τανταλίδου: Βίος Στεφάνου Καραθεοδωρῆ ἱατροῦ, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1868, σελ. 27.

15. Βλ. Τσονίδη, ὅπ. παρ., σσ. 71-72.

νουπόλει Πατριάρχης τών Ρωμαίων, ό άπολυθείς και είς Άδριανούπολιν έξορισθείς Κύριλλος, ό προκατόχος του φονευθέντος Πατριάρχου ένέχεται είς τό κίνημα τό παρασκευαζόμενον μεταξυ του Ρωμαϊκού Έθνους και πρέπει να έξαφανισθεί και ούτος από προσώπου της γής, προς παραδειγματισμόν, έξέδωκα τό μυστικόν τουτο φερμάνιον και διατάσσω τόν άπαγχονισμόν του Κυρίλλου. Να τόν συλλάβης άμέσως και να τόν κρεμάσης με τήν περιβολήν του έντός της Άδριανουπόλεως»¹⁹.

Στήν καταδίκη του και τόν άπαγχονισμό του άσφαλώς συνετέλεσε τό γεγονός ότι ή Σύνοδος του Οίκουμενικού Πατριαρχείου, μετά τη θανάτωση του Άγίου Γρηγορίου του Ε', στράφηκε και πάλι προς τόν Κύριλλο Στ', πράγμα που δέν δέχθηκε και άπέρριψε άμέσως ή Ύψηλή Πύλη²⁰.

19. Πρβλ. *Καμαριανάκη*, όπ. παρ., σελ. 39. «Θρακικά», τόμ. 25, σελ. 230.

20. Η καταχώριση της μνήμης του Κυρίλλου Στ' (18 Άπριλίου) στο Όρθόδοξο Έορτολόγιο έγινε μόλις τό 1993 από τήν Έκκλησία της Ελλάδος, όπως και στις περιπτώσεις τών Άγίων Γρηγορίου Ε' και Χρυσοστόμου Σμύρνης και τών συν αυτώ. Άκολουθεί ή σχετική έγκύλιος της Διαρκούς Ίεράς Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Άριθμ. Πρωτ. 403
Διεπ. 896
Άθήνησι τή 8η Ίουλίου 1993

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2557

Προς τούς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας
της Έκκλησίας της Ελλάδος.

Τους έν τώ μετά σώματος βίω κατορθώμασιν άρετής και μαρτυρικώ θανάτω τελειωθέντας εύλαβείσθαι και τιμάν, έτησίους τε τελεταίς και έγκωμίους γεραίρειν όσιον και τώ της Άγίας Έκκλησίας πληρώματι λυσιτελέστατον πέφυκεν, έπειδή ή τούτων μνήμη πρόξενος τιγγάνει ώφελείας ψυχικής και πνευματικής του Χριστιανώμου πληρώματος.

Έπειδή τοίνυν τοιούτος τόν βίον και τήν πολιτείαν άνεδείχθη και ό έν έτει 1821 έν Άδριανουπόλει διά τήν άμώμητον ήμών όρθόδοξον πίστιν μαρτυρήσας Οίκουμενικός Πατριάρχης Κύριλλος ό Στ', ζήσας είς χρόνους δυσχερείς, πιστώς δέ και θεαρέστως τόν επίγειον διανύσας δόλιχον, ή Διαρκής Ίερά Σύνοδος της Έκκλησίας της Ελλάδος, υπό τήν Προεδρίαν του Μακαριωτάτου

Άρχιεπισκόπου Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Σεραφείμ συνελθούσα είς τακτικήν Συνεδρίαν τή 3η του μηνός Ίουνίου σωτηρίου έτους 1993, προς τήν θεάρεστον πολιτείαν και τό μαρτύριον αυτού άπιδούσα, λαβούσα δ' άμα ύπ' όσιν τά όσα δι' αίτήσεως και έκθέσεων προς τήν Έκκλησίαν υπέβαλον ό τε Σεβ. Μητροπολίτης Διδυμοτείχου και Όρεστιάδος κ. Νικηφόρος ού μήν αλλά και ή Πανελλήνιος Όμοσπονδία Θρακικών Σωματείων ως και τά διαλαμβανόμενα έν σχετική έκθέσει της επί τών Νομοκανονικών Ζητημάτων Συνοδικής Έπιτροπής της Έκκλησίας, έγνω, συνωδά τώ κοινώ της Άγιωτάτης Όρθοδόξου Έκκλησίας έθει, και τή παραδόσει κατακολουθούσα, τήν εποφειλομένην τώ έν Θεώ τελειωθέντι και μαρτυρήσαντι έν έτει 1821 ως προείρηται Ίεράρχη τήν τοίς άγίοις προσήκουσαν άπονεύμαι τιμήν.

Διό και θεοπίζομεν Συνοδικώς και διοριζόμεθα και έν Άγίω Πνεύματι διακελυόμεθα όπως από του νύν και είς τό έξής και είς αίωνα τόν άπαντα ό έν λόγω μάρτυς συναριθμηται τοίς έπ' αίωνος άγίοις και μάρτυσι της Έκκλησίας, ιεροτελεστίας τιμώνος και ύμνοις έγκωμίους γεραίρούμενος κατ' έτος τή 18η του μηνός Άπριλίου.

Όθεν, ή Διαρκής Ίερά Σύνοδος έν δοξολογία πολλή προς τόν έν Τριάδι Θεόν άνακονούσα ύμίν ταύτα, παρακαλεί, όπως δι' έγγκυλίον ύμών άναγγελήτε τώ εύσεβεί Κλήρω και Χριστεπώνύμω λαώ της καθ' ύμάς θεοσώστου Παροικίας τήν τοιαύτην συναριθμήσιν υπό της καθ' ήμάς Άγιωτάτης Έκκλησίας της Ελλάδος είς τήν χορείαν τών Άγίων της Έκκλησίας του έν έτει 1821 έν Άδριανουπόλει μαρτυρήσαντος Οίκουμενικού Πατριάρχου Κυρίλλου του Στ', προτρέψητε δέ τούς πιστούς, ίνα κατά τήν έπέτειον της μνήμης αυτού κατακλύζωσι τοίς Ίερούς Ναούς άναπέμποντες δείσεις προς τόν Ύψιστον, επικαλούμενοι δ' άμα τήν πρεσβείαν αυτού προς άγιασμόν ψυχής τε και σώματος.

† Ο Άθηνών ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος
† Ο Μεγάρων και Σαλαμίνας ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
† Ο Δημητριάδος και Άλμυρού ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ
† Ο Χαλκίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
† Ο Θεσσαλιώτιδος και Φαναριοφερσάλων ΚΛΕΟΠΑΣ
† Ο Παροναξίας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ
† Ο Νέας Σμύρνης ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ
† Ο Έδέσσης, Πέλλης και Άλμωπίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
† Ο Καστοριάς ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
† Ο Κίτρους και Κατερίνης ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ
† Ο Διδυμοτείχου και Όρεστιάδος ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ
† Ο Μυτιλήνης, Έρεσσού και Πλωμαρίου ΙΑΚΩΒΟΣ
† Ο Λήμνου ΙΕΡΟΘΕΟΣ

Ο Άρχιεραγματεύς
Άρχιμ. Δαμασκηνός Καρπαθάκης».

Παρεκκλήσιο είς τιμήν και μνήμην του Άγίου Κυρίλλου Στ' θεμελιώθηκε τό 1988 στο Πόθιο από τόν Μητροπολίτη Άλεξανδρουπόλεως Άνθιμο, Τοποτηρητή τότε της Ί.Μ. Διδυμοτείχου και Όρεστιάδος (Βλ. περ. «Γνωριμία» Ί.Μ. Άλεξανδρουπόλεως, τευχ. 83-84, Μαΐου - Αύγούστου 1988).

(Τέλος)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Νὰ μὴ κρίνεται ἀποσπασματικῶς ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ

Αἱ ἐλάχισται παρεκτροπαὶ καὶ τὰ ὀλίγα σκάνδαλα μερικῶν ἀναξίων ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος δὲν πρέπει νὰ χρησιμεύουν ὡς ἄλλοθι εἰς τοὺς ἱεροκατηγοροὺς, διὰ νὰ διατυπώνουν γενικὰ συμπεράσματα ὑποτιμητικὰ διὰ τὴν ὁλότητα αὐτῆς.

Ὡς ἐπεσήμανεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου κ. Ἱεροθέος, ἐν ἐξαίρετῳ ἄρθρῳ αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Τηλεοπτικὰ λαϊκὰ δικαστήρια», «ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐκφράζεται ἀπὸ μερικὰ ἀποτυχημένα μέλη τῆς, Κληρικούς καὶ λαϊκοὺς, ἀλλὰ ἀπὸ Ἐπισκόπους ποὺ ἐργάζονται θυσιαστικὰ καὶ εὐαίσθητα γιὰ τὸ ποιμνιό τους, ἀπὸ ἐφημερίους ποὺ ἐξασκοῦν ἓνα φιλόανθρωπο καὶ κοινωνικὸ ἔργο σὺν τῆς Ἐνορίας τους, ἀφοῦ κατέστησαν τὶς Ἐνορίες ὁλοκληρωμένες θεραπευτικὲς κοινότητες, ἀπὸ λαϊκοὺς Χριστιανοὺς ποὺ πλαισιώνουν μὲ ἐλευθερία καὶ αὐτοπροσφορὰ ὅλο τὸ καταπληκτικὸ κοινωνικὸ ἔργο, καθὼς ἐπίσης μεγαλώνουν τὰ παιδιὰ τους μὲ ὑγιεῖς προσανατολισμοὺς καὶ σκοποὺς, θέτοντας τὰ θεμέλια τοῦ γένους μας, ἀπὸ μοναχοὺς ποὺ προσεΐχονται ὅλη τὴ νύχτα γιὰ νὰ μποροῦμε ἐμεῖς νὰ ἐλπίζουμε, ἀπὸ νοσοκόμες, δασκάλους κ.λπ., ποὺ ἐργάζονται γιὰ νὰ ἀπαλύνουν τὸν ἀνθρώπινο πόνο καὶ νὰ μορφώσουν τὴ νέα γενιά, προσφέροντας νόημα ζωῆς. Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι “ζοιγῆλα”, ἀλλὰ χώρος ζωῆς, ποὺ ἀναπαύει τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ παράγει πολιτισμό. Ὅταν βλέπουμε ἀποσπασματικὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν ὄρατον μέσα ἀπὸ τὸν παραμορφωτικὸν φακὸν τῆς προκατάληψης καὶ μὲ προκρούστεια μέθοδο, τότε διαπραττουμε τὸ μεγαλύτερον ἔγκλημα ἐναντίον τοῦ γένους μας, κέντρο τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Ἐκτός κι ἂν θέλουμε νὰ περιθωριοποιήσουμε τὴν Ἐκκλησία...».

Ὅθεν, «εἶναι καιρὸς νὰ ἀναλάβουν τὶς εὐθύνες τους καὶ ὅσοι στήνουν τὰ τηλεοπτικὰ λαϊκὰ, ἐκκλησιαστικὰ ἢ πολιτικὰ δικαστήρια, ἀφοῦ κλονίζουν τὰ θεμέλια τῆς δημοκρατίας καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ ἱεραρχικοῦ πολιτεύματος καί, βέβαια,

ἀσεβοῦν σὴν ἱστορία τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος καί, πρὸ παντός, ἐγκληματοῦν σὺν ἀναζητήσεως τῶν ἀηλιτισμένων σύγχρονων ἀνθρώπων, ποὺ παραμένουν ἀνερωμάτιστοι πνευματικὰ».

(Ἐφημ. «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», 16.12.96).

«Ἀρχισαν τὰ πρῶτα στάδια μιᾶς γονίμου συνεργασίας»

Ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἐστάλη πρὸς δημοσίευσιν ἢ κάτωθι Ἀνακοίνωσις:

«Ἡ Ἱερὰ Κοινότης Ἁγίου Ὁρους, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ θορύβου κατὰ τὸν τελευταῖον καιρὸν περὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἐπιθυμεῖ νὰ ὑπογραμμίσῃ ὅτι ἡ Ἀθωνικὴ Πολιτεία εἶναι τόπος ἡσυχίας καὶ σιωπῆς, κόσμος ποὺ κινεῖται πέραν τοῦ καθημερινοῦ τόπου καὶ χρόνου. Γι' αὐτὸ καλεῖ ὅσους τὸ ἀγαποῦν καὶ τὸ σέβονται νὰ συμβάλουν σὺν ἡρεμῳ καὶ ἐλεύθερῳ κλίμα, μακριὰ ἀπὸ τὶς συζητήσεις καὶ ἀντιπαραθέσεις τῆς ἐποχῆς, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητο προκειμένου αὐτὸ νὰ συνεχίσῃ τὴν χιλιόχρονη ἀφανῆ προσφορὰ του σὺν τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἱστορία τοῦ Γένους.

»Εἰδικώτερα, σχετικὰ μὲ τὸ θέμα τοῦ νέου Πολιτικοῦ Διοικητοῦ κ. Στ. Ψυχάρη, τὸ Ἅγιον Ὄρος σέβεται τὶς ἀποφάσεις τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας καὶ ἐπιθυμεῖ καλοπροαίρετα τὴν καλὴν συνεργασία μὲ τὸν ἐκάστοτε ἐκπρόσωπό της. Γι' αὐτὸ καὶ ἀποδοκιμάζει τὴν παραπλανητικὴν χρῆσιν εὐκαιρῶς ἀκαίρως καὶ τοῦ ὀνόματος τῶν ἀγιορειτικῶν ὀργάνων σὲ ἄλλου πνεύματος ἀναφορὰς ἐπὶ τοῦ θέματος, χωρὶς οὐδέποτε αὐτὰ νὰ ἔχουν ἐκφραστῆ σχετικῶς. Ἦδη καὶ ὁ κ. Διοικητὴς σὺν πρῶτες ἐπίσημες ἐπαφῆς του ἐπιδεικνύει τὴν ἀντίστοιχὴν καλὴν θέλησιν, ἐτέθησαν μερικὰ θέματα τοῦ Ἱεροῦ Τόπου ὑπ' ὄψιν του καὶ ἀρχισαν τὰ πρῶτα στάδια μιᾶς γονίμου συνεργασίας, ποὺ ἀπαιτεῖ κόπον καὶ χρόνον γιὰ νὰ δείξῃ τοὺς καρπούς της. Εὐχὴ καὶ διακαῆς πόθος μας εἶναι οἱ προσπάθειες νὰ τελεσφορήσουν γιὰ τὸ καλὸν τοῦ Ἀγιωνύμου Ἀθωνος, τῆς πατρίδος, τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ κόσμου ὅλου.

»Ἄπαντες οἱ ἐν τῇ κοινῇ Συνάξει Ἀντιπρόσ-

ωποι και Προϊστάμενοι τῶν εἴκοσιν Ἱερῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἄθω».

**Ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τὸ βιβλίον
«Ἁγιολόγιον τῆς Ζακύνθου»**

Καθ' ἃ ἀνεκοινώθη καὶ ὑπὸ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἀττικῆς, ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, μετὰ γνώμην τῆς «Τάξεως τῶν Ἠθικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν», ἐβράβευσε τὸ ἐκ 545 σελίδων καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἁγιολόγιον τῆς Ζακύνθου» βιβλίον τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀττικῆς κ. Παντελεήμονος (Μπεξενίτη), ὁ ὁποῖος κατὰ τὰ ἔτη 1977 ἕως 1944 διετέλεσε Μητροπολίτης Ζακύνθου. Τὸ σχετικὸν τιμητικὸν δίπλωμα ἐπεδόθη εἰς τὸν Σεβασμιώτατον τὴν 30ὴν Δεκεμβρίου 1996 ὑπὸ τοῦ τότε Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας κ. Γιάγκου Πεσματζίου.

Τὸ βραβευθὲν βιβλίον εἶναι ἤδη γνωστὸν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Ἐκκλησίας» ἐκ σχετικῆς βιβλιοκρισίας. Κατὰ τὸ Πρακτικὸν τῆς Συνεδρίας τῆς Ὀλομελείας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, «ἡ σπουδαιότητα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ δὲν εἶναι μόνον λειτουργικὴ καὶ πρακτικὴ, ἀλλὰ καὶ ἐπιστημονικὴ.

»Ὅπως καταδεικνύει ἡ ἐκτενὴς ἐπιστημονικοῦ καὶ ἐρευνητικοῦ χαρακτήρος Εἰσαγωγή τοῦ βιβλίου, ὁ συγγραφεὺς ἐρευνήσῃ βιβλιοθήκας, χειρόγραφα, παλαιὰ ἐκδόσεις καὶ τὴν σχετικὴν βιβλιογραφία, στὴν ὁποία παραπέμπει μὲ ἀκριβεία.

»Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀποτελεῖ ἀξιόλογη συμβολὴ στὶς ἱστορικὰς, ἀγιολογικὰς καὶ ὑμολογικὰς σπουδὰς καὶ θὰ συντελέσῃ στὴ διάσωση τοῦ περιεχομένου ἀντιτύπων παλαιῶν ἐκδόσεων καὶ ἀνεκδότων χειρογράφων, τὰ ὁποῖα κινδυνεύουν νὰ χαθοῦν, καθὼς καὶ στὴν προβολὴ τοῦ τοπικοῦ ἱστορικοῦ, λαογραφικοῦ, ἀγιολογικοῦ καὶ ὑμολογικοῦ πλοῦτου τῆς Ζακύνθου».

Εἶναι περιττὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ τιμὴ τῆς βραβεύσεως τοῦ Ἁγίου Ἀττικῆς ἀντανακλᾷ εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος.

**«Πανελλήνιον Συνέδριον
Μικρασιατικῆς Λαογραφίας»**

Ἡ λαμπρὰ καὶ ἀκτινοβόλος «Ἐνωσις Συμυρναίων», — ἥτις ἐπανειλημμένως ἔχει προβληθῆ ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «Ἐκκλησίας» ὡς «πνευματικὸν θησαυροφυλάκιον, κέντρον ἀναζωπυρη-

σεως ἱερᾶς μνήμης, φυτώριον καὶ θερμοκήπιον ὄραματισμῶν καὶ χρυσῶν ἐλπίδων» —, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἑορτασμῶν τῆς ἐξηκονταετηρίδος αὐτῆς, ὠργάνωσεν ἀπὸ 29ης Νοεμβρίου μέχρι 1ης Δεκεμβρίου 1996 ἐν τῇ Αἰθούσῃ τοῦ «Πολεμικοῦ Μουσείου» Ἀθηνῶν «Πανελλήνιον Συνέδριον Μικρασιατικῆς Λαογραφίας (17ος- 20ὸς αἰῶν)».

Ἐν τῷ Συνεδρίῳ τούτῳ, εἰς τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἑναρξιν ἐτιμῆθησαν διακεκριμένοι ἐκ Μ. Ἀσίας πρόσφυγες τῆς πρώτης γενεᾶς, 23 ἔγκριτοι εἰδικοί λαογράφοι, πανεπιστημιακοὶ καὶ ἐρευνηταί, δι' ἰσαριθμῶν ἀνακοινώσεων αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι ἐκάλυψαν σημαντικὸν εὖρος ἐπὶ μέρους τομέων τῆς Λαογραφίας, ἀνέδειξαν τὸν ἀνώτερον ποιοτικῶς χαρακτήρα τοῦ ἑλληνορθόδοξου μικρασιατικοῦ πολιτισμοῦ καὶ προέβαλον πολῦτιμα στοιχεῖα ἐθνικῆς αὐτογνωσίας.

Τὸ Συνέδριον ἀνέδειξε ἰδιαίτερος τὴν συμβολὴν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἐμφύχωση τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὡς ἰδιαίτερος ἐτονίσθη ἐν τῇ εἰσηγήσει τοῦ κ. Βάσου Βογιατζόγλου, «μοναδικὸς συνεκτικὸς ἰσθμὸς τῆς φυλῆς καὶ τῆς ἐθνικῆς συνείδησης τῶν Ἑλλήνων τῆς Μ. Ἀσίας παραμένει ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία μὲ τὴν πληθώρα τῶν ἑορτῶν, μυστηρίων, πανηγύρεων, τελετῶν καὶ λοιπῶν, πού ἐτησίως ἀνακυκλώνονται, διατηρεῖ ἄγρυπνῆ τὴ θρησκευτικὴ... καὶ τὴν ἑλληνικὴ συνείδηση τῶν Χριστιανῶν Ὀρθόδοξων». Γίνεται διαρκὴς συσπείρωσις γύρω ἀπὸ τὴ θρησκευτικὴ παράδοση καὶ τοὺς ἐκφραστές της πού εἶναι τὸ Ἱερατεῖο καὶ κυρίως ὁ ἐκάστοτε (καὶ ἐκασταχοῦ) Μητροπολίτης».

Ὁφείλονται ἰδιαίτεροι εὐχαριστίαι εἰς τὸν Πρόεδρον καὶ τὸν Γεν. Γραμματέα τῆς «Ἐνώσεως Συμυρναίων» κ.κ. Τάκην Βεζυργιάννην καὶ Νικ. Βικέτον, οἱ ὁποῖοι εἶναι γνωστοὶ διὰ τοὺς ἀγῶνάς των πρὸς προβολὴν τῶν ὀρθόδοξων θρησκευτικῶν θεμελιῶν καὶ δυναμικῶν στοιχείων τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ πρὸς ἑορτασμὸν τῆς μνήμης τῶν ἱεροεθνομαρτύρων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Θρησκεία καὶ Τέχνη ἐν Εὐρώπῃ

Τὴν 13ην Δεκεμβρίου 1996 ἀφ' ἑνὸς αἱ «Τάξεις» τῆς «Γενικῆς Θεολογίας» καὶ τῶν «Τεχνῶν» τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπι-

στημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν» καὶ ἀφ' ἑτέρου ἢ ἐν Μονάχῳ «Ἀνωτάτη Σχολὴ Μουσικῆς», ἢ ἐν Salzburg Ἀνωτάτη Σχολὴ «Mozarteum», καὶ ἢ «Διεθῆς Ἐταιρεία Πολυαισθητικῆς Ἀγωγῆς» ὠργάνωσαν ἀπὸ κοινοῦ ἐν Μονάχῳ Συνέδριον καὶ Συζήτησιν Στρογγυλῆς Τραπέζης ἐπὶ τοῦ θέματος «Ἡ Εὐρώπη ὡς θρησκευτικὴ καὶ ὡς καλλιτεχνικὴ πρόκλησις» (Europa als religiöse und künstlerische Herausforderung).

Εἰς τὰς ἐκδηλώσεις ταύτας, τὰς ὁποίας ἐνεψύχωσαν οἱ Κοσμήτορες τῶν μνημονευθεισῶν «Τάξεων» Prof. Dr. Eugen Biser καὶ Prof. Dr. Wolfgang Roscher, ἐτονίσθησαν ἀφ' ἑνὸς τὰ χριστιανικὰ θεμέλια τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ ἀναγκαιότης τῆς ἐν αὐτῇ χριστιανικῆς ἀγωγῆς· ἀφ' ἑτέρου ἢ συμβολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τέχνης καὶ περισσότερο τῆς Μουσικῆς καὶ τρίτον τὸ αἶτημα περὶ διαμορφώσεως τοῦ εὐρωπαϊκοῦ γίνεσθαι διὰ τῆς στενοτάτης συνεργασίας τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Τέχνης.

Ἰδιαιτέρως εἰς τὰς εἰσηγήσεις αὐτῶν ὁ μὲν Καθηγητῆς Roscher ἐξῆρε τὴν ἱεραποστολικὴν ἀποστολὴν τῆς Τέχνης, ἢ ὁποία «πρέπει σήμερον νὰ φέρῃ εἰς τὸ παρὸν καὶ νὰ καθιστᾷ γνωστὸν τὸ Ἅγιον», ὁ δὲ Καθηγητῆς Biser ἐτόνισεν, ὅτι ἡ Θεολογία πρέπει νὰ ἐπανακτῆσθαι «ἐν τῷ Konzert τῶν Ἐπιστημῶν τὴν θεραπευτικὴν τῆς διάστασιν» καὶ νὰ προβάλλῃ τὸν Ἰησοῦν ὡς «Ἰατρόν», τοῦθ' ὅπερ εἶναι δυνατὸν νὰ γίνεται αἰσθητὸν ἰδιαιτέρως εἰς τὰ μουσικὰ καὶ λοιπὰ καλλιτεχνικὰ προγράμματα τῶν Μέσων Μαζικῆς Ἐπικοινωνίας καὶ Ἐνημερώσεως, τὰ ὁποία δύνανται καὶ πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦν θεραπευτικὰς διὰ τὴν σημερινὴν πάσχουσαν κοινωνίαν μορφὰς ἐκφράσεως.

Καταγγελία περὶ «καλλιτεχνικῆς» ἐκθέσεως

Ἐὰν συγκρίνῃ τις τὰ ἐν τῇ προηγουμένῃ παρατηρήσει διατυπούμενα αἰτήματα πρὸς τὰ συμβαίνοντα ἐν πολλοῖς εἰς τὰ ἐν Ἑλλάδι «καλλιτεχνικὰ» ραδιοτηλεοπτικὰ προγράμματα ἢ εἰς μερικὰς «καλλιτεχνικὰς» ἐκθέσεις, θὰ καταληφθῇ ὑπὸ μελαγχολίας. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἂς ἐπιτραπῇ νὰ ὑπενθυμίσωμεν ἐπιστολὴν κυρίας δικηγόρου, ἣτις ἐπιστολὴ ἐντὸς τοῦ 1996 εἶχε δημοσιευθῆ εἰς ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ἐπεσημαίνοντο τὰ ἐξῆς:

«Τὶς τελευταῖες μέρες ἐπισκέφθηκα τὴν πολυδιαφημισμένη ἐκθεση “Νέο εἶναι κάθε τι ἐνδιαφέρον”... Ἐκτίθενται 200 ἔργα... πού ἀνήκουν σὲ κινήματα τῆς Μεταπολεμικῆς Τέχνης... Δὲν μὲ ἐνοχλεῖ τὸ μοντέρνο, οὔτε μὲ σοκάρει τὸ γυμνὸ στὴν Τέχνη. Ἐκεῖνο πού μὲ ἐνοχλεῖ, εἶναι ἢ (Τέχνη) πού ὑποβαθμίζει τὸν ἄνθρωπο, τὴν ἀξία του, τὴν προσωπικότητά του. Ἡ λειτουργία τῆς Τέχνης, ὅπως μάθαμε ἀπὸ μικροί, εἶναι ἢ πνευματικὴ καλλιέργεια τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ἐξύψωσή του. Δὲν ξέρω πῶς ἐξυπηρετεῖται αὐτὴ ἢ λειτουργία, ὅταν 50% τῶν ἐκτιθεμένων ἔργων σοκάρουν ξεπερνώντας κάθε ὄριο —ἐφ' ὅσον προβάλλουν μὲ πολὺ ἔντονα μέσα (π.χ. video, ἔγχρωμα γλυπτὰ) καταστάσεις σεξουαλικῆς διαστροφῆς— ἢ προτείνουν ἀκόμα καὶ τὴν αὐτοκτονία...».

Προσθέτει δέ, ὅτι «βγαίνοντας ἀπὸ τὴν ἐκθεση, ἠσθάνετο νὰ κυριαρχοῦν ἐντὸς αὐτῆς «τὰ συναισθήματα τοῦ κενοῦ, τῆς ἰσοπέδωσης, τοῦ ἐκμηδενισμοῦ». Καὶ καταλήγει εἰς τὸ ὅτι «ἀπὸ συνομιλίας πού εἶχε μὲ ἄλλους ἐπισκέπτας τῆς ἐκθέσεως» καὶ ἐκ τῆς γνώμης φοιτητῶν τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν, εἰς τοὺς χώρους τῆς ὁποίας ἐγένετο ἢ ἐκθεσις, διεπίστωσε τὴν γενικὴν ἀπογοήτευσιν.

Ἄλλὰ τὸ πλέον ἐπιζήμιον εἰς τὴν ὅλην ὑπόθεσιν εἶναι ὅτι δύο φορὰς τὴν ἐβδομάδα ἐγένοντο «ξεναγήσεις στὴν ἐκθεση εἰδικῶς γιὰ σχολεῖα». Καὶ ἡ καταγγέλλουσα τὸ γεγονός δικηγόρος ἐσκέπτετο πόσον θὰ ἐβλάπτοντο τὰ παιδία καὶ οἱ ἔφηβοι, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐπεσκέπτοντο τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκθεσιν (Ἐφημ. «Καθημερινὴ» 23.2.96).

Αἱ θλιβεραὶ ἀντικειμενικαὶ διαπιστώσεις τῆς καταγγελίας τὰ ἀνωτέρω ὑπενθυμίζουν τοὺς περιέχοντας, ἔστω ρητορικὴν τινα ὑπερβολὴν, λόγους τοῦ Ντοστογιέφσκυ εἰς τὸ ἔργον του «Ἀδελφοὶ Καραμάζωφ»: «Πίστευσέ με πῶς γιὰ τὴν μεγίστην πλειονότητα τῶν ἀνθρώπων τὸ κάλλος ἐδρεύει στὰ Σόδομα... Μὲ τὴν ὁμορφιὰ ὁ διάβολος μάχεται ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, τὸ δὲ πεδὸν τῆς μάχης εἶναι ἢ καρδιὰ τῶν ἀνθρώπων».

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ίερά Σύνοδος τής Ἐκκλησίας τής Ἑλλάδος

Τὴν 3ην Δεκεμβρίου 1996, ἡμέραν Τρίτην, τὴν Ἱεράν Σύνοδον ἐπεσεκέφθη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζυμπάμπουε κ. Χρυσόστομος (Ἱεράρχης τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας).

Τὴν 5ην Δεκεμβρίου π.έ., ἡμέραν Πέμπτην τὴν Ἱεράν Σύνοδον ἐπεσεκέφθη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καμερουν κ. Πέτρος (Ἱεράρχης τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας).

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σεραφεὶμ προήδρευσε τὴν 10ην καὶ 11ην Δεκεμβρίου τῶν κατὰ μῆνα τακτικῶν ἐργασιῶν τῆς Δ. Ι. Συνόδου.

Τὴν 17ην Δεκεμβρίου, ἡμέραν Τρίτην, τὴν Ἱεράν Σύνοδον ἐπεσεκέφθη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σμολένοκ κ. Κύριλλος (Ἱεράρχης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας).

Τὴν 31ην Δεκεμβρίου ἡμέραν Τρίτην ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σεραφεὶμ προσέστη τῆς τελετῆς διὰ τὴν κοπὴν τῆς Βασιλόπιτας διὰ τοὺς ἐργαζομένους εἰς τὴν Ἱεράν Σύνοδον καὶ τοὺς λοιποὺς Ἐκκλησιαστικοὺς Ὄργανισμοὺς εὐχηθεὶς αὐτοῖς τὰ δέοντα ἐπὶ τῷ Νέῳ Ἔτει.

Τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1997, ἡμέραν Τετάρτην ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σεραφεὶμ προσέστη τῆς δοξολογίας ἐν τῷ Ἱερωῦ Μητροπολιτικῷ Ναῶ τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῷ Νέῳ Ἔτει καὶ ἀκολούθως μετέβη συνοδευόμενος ὑπὸ μελῶν τῆς Δ.Ι.Σ. εἰς τὸ Προεδρικὸν Μέγαρον καὶ ἠύχθη εἰς τὸν Ἐξοχώτατον Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας κ. Κων/νον Στεφανόπουλον τὰ προσήκοντα ἐπὶ τῷ Νέῳ Ἔτει.

(Ἐκ τῆς Ἀρχιγραμματείας)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ τῆς 10ης Ἰανουαρίου 1997

Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν πρώτην τακτικὴν Συνεδριῶν Αὐτῆς τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου π.έ., πληροφορηθεῖσα μετ' ἐκπλήξεως, τὰ περὶ ἀπειλῶν Τρίτου Τουρκικοῦ Ἀτίτλου διὰ τὸν Ὁρθόδοξον Ἑλληνικὸν Λαὸν τῆς ἐπὶ 22 ἡδὴ ἔτη, ἀδικώτατα καὶ παρανομότατα τουρκοκρατουμένης Βορείου Κύπρου,

Ἐκφράζει τὴν ἀγανάκτησίν τῆς διὰ τὰ τεκταινόμενα,
ὑποστηρίζει τὸ ἀνθρώπινον δικαίωμα ἀμύνης τοῦ Ὁρθοδόξου Κυπριακοῦ Λαοῦ.

Ἐπιδοκιμάζει τὴν πλήρη ἀποστρατικοποίησιν τῆς ταιλαιώτου μεγαλονήσου Κύπρου,

Ἀποδοκιμάζει τὴν ἀπαράδεκτον ἀδιαφορίαν τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς διὰ τὴν ἐπὶ 22 συναπτά ἔτη σινηχιζομένην κατάφωρον καὶ πρωτοφανή ἀδικίαν ἐναντίον τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας,

Ἀποδοκιμάζει μετ' ἀγανακτήσεως τὴν ὑποκριτικὴν, ἀδρανῆ καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀδικούντος στάσιν τῆς Ὑπερδυνάμεως τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος καὶ πάσης οὕτω συμπεριφερομένης ἐτέρας Δυνάμεως καὶ τέλους,

Ἀποδοκιμάζει τὰς θραουτάτας κατὰ τῆς ἀδικουμένης Κύπρου, καὶ κατὰ τῆς πάντοτε συμμάχου τῆς Δύσεως

Ἑλλάδος ἀπειλῶν, ποιεῖται δὲ Ἐκκλησίᾳ πρὸς τοὺς Ὁρθόδοξους ἀδελφοὺς Λαοὺς νὰ συμπαραταχθοῦν πρὸς τὸν δίκαιον καὶ νόμιμον ἀγῶνα τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ διὰ τὴν ΑΜΥΝΑΝ ΤΟΥ.

Ίερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Τὴν πλήρη συμπαράστασίν του ἐξέφρασε ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεὶμ πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἀρχιερεῖς, τῶν ὁποίων οἱ περιοχὲς ἐπλήγησαν τελευταῖα ἀπὸ τὴν φοβερὴν θεομηνία καὶ τὶς πλημμύρες, ὑποσχεθεὶς κάθε δυνατὴ βοήθεια στὸ ἔργο τους γιὰ τὴν ἀνακούφιση τῶν πληγέντων.

—Τὸ ποσὸ τῶν 158 ἑκατ. δραχμῶν συγκεντρώθηκε φέτος ἀπὸ τὸν ἔρανον τῆς ἀγάπης τὸν ὁποῖο διοργάνωσε ἡ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν καὶ μάλιστα 15 ἑκατ. περισσότερα ἀπ' ὅσα πέρου εἶχαν συγκεντρωθεῖ.

Τὸ γεγονός αὐτὸ ἀποκτᾷ ἰδιαίτερη σημασία καθὼς ἡ φετινὴ χρονιά χαρακτηρίζεται δύσκολη γιὰ τὸν Ἑλληνα ἐργαζόμενον. Τὸ ποσὸ αὐτὸ θὰ διατεθεῖ στὶς ἐνορίες καὶ τὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ γιὰ τὴ βοήθεια, τὴ σίτισιν, τὴν ἰατροφαρμακευτικὴ περίθαλμιν καὶ τὸν ρουχισμό ἀπόρων.

—Τὸ Ἴδρυμα Ἀστέρων τοῦ Δήμου Ἀθηναίων ἐνίσχυσε ἡ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ μετ' ὁ ποσὸ τῶν 20.000.000 δρχ. Τὴν ἐπιταγὴ παρέδωσε ὁ Μακαριώτατος στὸν Δήμαρχο Ἀθηναίων τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιάς.

Ίερά Μητρόπολις Γουμενίσσης

Οἱ μηνιαῖες ἱερατικὲς συνάξεις κατηχητικῆς ἐπιμορφώσεως πραγματοποιήθηκαν τὸ τελευταῖο δίμηνο τοῦ 1996 στὴν Ἱερά Μονὴ Παναγίας Γουμενίσσης, μετ' ἐπίκαιρης ὁμιλίας τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γουμενίσσης κ. Δημητρίου πρὸς τὸ Ἱερατικὸ καὶ Διακονικὸ δυναμικὸ τῆς Μητροπόλεως. Κατὰ τὴ Συναξὴ τοῦ Νοεμβρίου ἀνέπτυξε τὸ θέμα «Ὁ ἱ. Χρυσόστομος ὡς χαρισματοῦχος ἱεράρχης - ποιμὴν, κατὰ τὸν ἅγιον Νικόδημον τὸν Ἀγιορείτη» καὶ κατὰ τὴ συναξὴ τοῦ Δεκεμβρίου τὸ θέμα «Ὁ Κύριος ὡς Μεγάλῃς Βουλῆς Ἄγγελος στὶς θεοφάνειες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ ἡ ἐνανθρώπησίν Του κατὰ τὶς Εὐαγγελικὲς διηγήσεις».

—Ἐπισης, ἐνόψει τῶν ἑορτῶν τοῦ ἁγίου Δωδεκαμηέρου καὶ τῆς πρὸς αὐτῶν διακονίας τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἐξομολογήσεως, ἐγίνε συνάξι τῶν Ἐξομολόγων τῆς Μητροπόλεως στὸ Ἐπισκοπεῖο (3/12). Κατ' αὐτὴν ὁ Σεβασμιώτατος ἀνέπτυξε τὸ θεμελιώδες θέμα τῆς πνευματικότητος τοῦ ἐξομολόγου κατὰ τὸν ὅσιον Συμεῶν τὸν νεὸ Θεολόγον καὶ ἔδωσε τὶς δέουσες ὁδηγίες σὲ ἐπιμέρους λεπτὰ ζητήματα τῆς διακονίας τοῦ Μυστηρίου, ὁ δὲ πανοσ. Πρωτοσύγκελλος π. Δωρόθεος Πάπαρης εἰσηγήθηκε ἐπὶ συναφῶν γενικῶν καὶ ἐιδικῶν ζητημάτων.

—Ἀρχιερεῖς Ἀγρυπνίεες τελέστησαν τὸ τελευταῖο διάστημα στὴ Μητροπολιτικὴ ἐπαρχία Γουμενίσσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου.

Ίερά Μητρόπολις Δημητριάδος

1.000 και πλέον μαθητές Λυκείου και Γυμνασίου έλαβαν μέρος στο 8ο Συνέδριο τής ΧΝΕΔ τής Ίεράς Μητροπόλεως Δημητριάδος περι τὰ τέλη Νοεμβρίου του 1996. Τò θέμα του Συνεδρίου ήταν αφιερωμένο στον Άγιο του αιώνα μας, τον θαναματουργò Νεκτάριο, και είχε τίτλο: «Οί Άγιοι του 20οϋ αιώνα, στους νέους του 21 αιώνα».

Εισηγητές ήσαν οί πανοσ. Άρχιμ. κ. Ίωάννης Σακελλαρίου, Ήγουμενος Ί. Μονής Πεντέλης, και ó κ. Άθαν. Παπαθανασίου, θεολòγος - νομικός.

Μετὰ τις εισηγήσεις υπεβλήθησαν έρωτήσεις από τὰ παιδιά στις όποιες απάντησαν οί εισηγητές και στη συνέχεια τὰ παιδιά χωρίστηκαν σε 5 ομάδες εργασίας για νὰ μελετήσουν και έπεξεργασθούν με άνεση ισάριθμα θέματα.

Τò απόγευμα τής ήμέρας του Συνεδρίου ανακοινώθηκαν τὰ πορίσματα και στη συνέχεια παρακολούθησαν ένα πλούσιο καλλιτεχνικό πρόγραμμα, με παραδοσιακούς χορούς και τραγούδια.

—Με σειράν εκδηλώσεων συμμετέσχε και έφέτος ή Ί. Μητρόπολις μας στην παγκόσμια Ήμέρα κατά του AIDS (1η Δεκεμβρίου) που συνέπεσε με ήμέραν Κυριακήν. Ειδικότερα:

1. Άνεπέμφθη σε όλους τους ναούς τής μητροπολιτικής μας περιφερείας στο τέλος τής θ. Λειτουργίας ειδική Δέησης υπέρ των θυμάτων του AIDS.

2. Ό Σεβ. Μητροπολίτης μας προσκληθείς από την Έταιρεία Συλλογικής Ύποστήριξης κατά του AIDS Θεσσαλονίκης, συνειλιτούργησε μετά του Σεβ. Νεοπόλεως και Σταυρουπόλεως κ. Διονυσίου και ώμίλησεν επικαιρώς με θέμα «Για μιὰ πνευματική προσέγγιση του AIDS».

3. Την Δευτέρα (2.12.96) τò μεσημέρι έγινε στο Πνευματικό μας Κέντρο μεγάλη συγκέντρωση όλων των 15μελών Συμβουλίων των Γυμνασίων και Λυκείων τής περιοχής Βόλου. Στὰ παιδιά μίλησε για τò AIDS ó Σεβ. Μητροπολίτης μας, και στη συνέχεια διεξήγαγε διάλογο και συζήτηση μαζί των. Περι τὰ 800 παιδιά είχαν την εύκαιρία νὰ ρωτήσουν και νὰ ακούσουν από τò στόμα του Ποιμενάρχη των υπεύθυνες απαντήσεις για τò AIDS και για τò σωστό τρόπο προφύλαξης που δέν είναι άλλος από την έγκράτεια. Στο τέλος τής εκδηλώσεως διενεμήθη σε όλα τὰ παιδιά τò ειδικò φυλλάδιο τής Ί. Μητροπόλεως μας κατά του AIDS που έχει τίτλο: «AIDS: Ή απειλή υπάρχει. Σὺ τί θὰ κάνεις;».

Ίερά Μητρόπολις Ήλείας

Τὰ σοβαρά θέματα που άφορούν τους πολύτεκνους συζήτησε ó Σεβ. Μητροπ. Ήλείας κ. Γερμανòς με τò νέο Διοικητικό Συμβούλιο των Πολυτέκνων Άμαλιάδος και υπεσχέθη ότι ως Ποιμενάρχης αλλά και ως μέλος πολύτεκνης οικογενείας θὰ δείξει συμπαράσταση στα δίκαια αιτήματά τους.

Ίερά Μητρόπολις Καλαβρύτων και Αιγιαλείας

Ή τοπική Έκκλησία δια τού Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου τής έγκαινιάσε μιὰ νέα δραστηριότητα προκειμένου νὰ βρεθεί πιò κοντὰ στα προβλήματα των νέων.

Κάθε δεύτερη Κυριακή από 9-10:30 τελείται θεία Λειτουργία μόνο για έφηβους και νέους στο Παρεκλήσιο τής Έπισκοπής. Μετὰ τή θ. Λειτουργία στους χώρους του Έκκλησιαστικού Μουσείου προσφέρονται αναψυκτικά και γλυκά, ακολουθεί συζήτηση και γνωριμία των κληρικών και των νέων.

—Την τελευταία Κυριακή του Νοεμβρίου ή Παγκαλαβρυτινή Ένωση σε πανηγυρική εκδήλωσή της για τὰ 100 χρόνια ζωής και δράσεως της διοργάνωσε ειδική εκδήλωση στην Αίθουσα τελετών τής Άρχαιολογικής Έταιρείας Άθηνών. Κατὰ την διάρκεια τής εκδηλώσεως τιμήθηκε ιδιαίτερα ó Σεβ. Μητροπολίτης Καλαβρύτων κ. Άμβρόσιος για την προσφορά του στο έργο τής Ένώσεως.

Την τελευταία Κυριακή του Δεκεμβρίου επαναλειτούργησε ó Μητροπολιτικός Ναός Παναγίας Φανερωμένης Αίγιου ó όποιος επλήγη από τòn καταστρεπτικό σεισμό τής 5.6.1995 και ó όποιος έκτοτε έμεινε έκτος λειτουργίας. Ή Ί. Μητρόπολις και ó Σεβασμιώτατος κατέβαλαν άσκνες προσπάθειες για την στερέωση και την ολοκλήρωση των εργασιών αποκαταστάσεως του μνημείου.

Ίερά Μητρόπολις Κορίνθου

Στις 10 Νοεμβρίου 1996 ή Κορινθία υπεδέχθη στην όρεινη και καταπράσινη Καστανιά, τòn κ. Κωστήν Στεφανόπουλον, Πρόεδρον τής Δημοκρατίας που ήλθε για τὰ αποκαλυπτήρια τής προτομής του μακαριστου Κων/νου Ε. Παπακωνσταντίνου, διατελέσαντος βουλευτου Κορινθίας, επί δεκαετίας, ύπηρετήσαντος επανειλημμένως ως Ύπουργου διαφόρων ύπουργείων και ως Άντιπρόεδρου τής Βουλής των Έλλήνων. Ό Πρόεδρος κ. Κ. Στεφανόπουλος, έπευφημήθη από τους κατοίκους των χωριών από τὰ όποια διήλθε.

Τόν κ. Πρόεδρον υπεδέχθη εις την είσοδον τής Καστανιάς ó Σεβασμιώτατος Κορίνθου κ. Παντελεήμων, ó όποιος προέστη και τής Δοξολογίας προς τιμήν του κ. Προέδρου καθώς και τής έπιμνημοσύνου Δείξεως, υπέρ αναπαύσεως τής ψυχής του Κων/νου Παπακωνσταντίνου. Άκολούθησαν προσφωνήσεις και ως τελικός και κυρίως όμιλήτης, όμίλησε δια τòn άείμνηστον Παπακωνσταντίνου, ó Θεολòγος κ. Φώτιος Παπαγεωργίου. Τέλος έγιναν τὰ αποκαλυπτήρια υπό τὰ χειροροτήματα του λαού, ó όποιος ήλθε από την Κόρινθο και τὰ διάφορα χωριά τής περιοχής.

Άκολούθησε γεύμα στον Ξεώνα Καστανιάς στο όποιον παρακάθησαν μαζί με τòn κ. Πρόεδρον, τòn Σεβασμιώτατον κ. Παντελεήμονα, τòn ύπουργόν κ. Θεόδωρον Κοτσώνην, τòn Άντιπρόεδρον τής Βουλής κ. Παναγιώτην Κρητικόν, τους βουλευτὰς Κορινθίας, οί επίσημοι και οί εκπρόσωποι των Άρχων.

—Στις 25 Νοεμβρίου ή Κορινθία υπεδέχθη επάνω στη νέα μεγάλη Γέφυρα του Ίσθμου Κορίνθου τòn Πρωθυπουργόν κ. Κων/νον Σημίτην, ó όποιος ήλθε δια τòn έγκαινιασμόν τής νέας Γεφύρας ή όποία συνδέει απ' ευθείας αυτήν με την Έθνικήν οδόν Άθηνών - Κορίνθου - Πατρών.

Του Άγιασμού προέστη ó Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κορίνθου κ. Παντελεήμων, παρὰ δέ τò ακατάστατον του καιρού παρέστησαν κατὰ τὰ έγκαινία πολλοί κό-

σμος μαζί με τούς επισήμους και τούς εκπροσώπους των Άρχων.

Μετά τις προσφωνήσεις, κύριοι όμιληται ήσαν ό Πρωθυπουργός κ. Κων/νος Σημίτης και ό Ύπουργός ΠΕΧΩΔΕ κ. Κώστας Λαλιώτης.

Άκολούθησε γεύμα στο Κίνγκ Σάρον Ότέλ, εις τό όποιον μετά του κ. Πρωθυπουργού, των ύπουργών κ. Κ. Λαλιώτη, Ε. Γιαννόπουλου και Θ. Κοτσώνη, παρεκάθησαν ό Νομάρχης Κορινθίας, Νομάρχαι Πελοποννησιακών Νομών, οι Βουλευται Κορινθίας, εκπρόσωποι των Άρχων και πολλοι άλλοι έπίσημοι.

Τό έκτελεσθέν νέον έργον εις την Διώρυγα Κορίνθου είναι τό μεγαλύτερο μετά τις πρώτες 2 γέφυρες της έποχής της διανοίξεως της Διώρυγος, πριν από ένα περίπου αιώνα.

Ίερά Μητρόπολις Νέας Ίωνίας και Φιλαδελφείας

Στό Ίερατικό Συνέδριο των Έφημεριών της Ί. Μητροπόλεως Ν. Ίωνίας πού έγινε στο τέλος Νοεμβρίου αναπτύχθηκαν τά πιο κάτω θέματα: «Ό ιερεύς ως ιερά προσωπικότης» από τον Σεβ. Μητροπολίτη Ν. Ίωνίας. «Ό Άγιος Γεράσιμος ως πρότυπον της ζωής του Ίερέως» από τον Ίεροκήρυκα Άρχιμ. Άθανάσιο Πεφάνη και «Ό άπολυτρωτικός χαρακτήρ του ποιμαντικού λειτουργήματος».

— Άγιασμό για την έναρξη των Κυριακών άπογευματινών κηρυγμάτων έτέλεσε ό Σεβ. Μητροπολίτης Ν. Ίωνίας και ακολουθώς όμιλησε προς τό πολυπληθές άκροατήριο με θέμα: «Ύπάρχει Θεός;».

Ίερά Μητρόπολις Χαλκίδος

Γιά τον Άγιο Νεκτάριο, Ίπίσκοπο Πενταπόλεως, ήταν τό κεντρικό θέμα του 32ου διημέρου Ίερατικού Συνεδρίου, πού διοργάνωσε ή Ίερά Μητρόπολις Χαλκίδος τον Νοέμβριο 1996.

Στόν άγιασμό τη συναξη προλόγισε ό Σεβασμώτατος Μητροπολίτης κ. Χρυσόστομος, ενώ παρέστη ή πολιτική και στρατιωτική ήγεσία του τόπου, ή όποία έπήνεσε την κοινωνική και πνευματική συνεισφορά της Τοπικής Έκκλησίας.

Στό Συνέδριο παρουσιάστηκαν 3 εισηγήσεις:

α) «Βιογραφικά και δράσις του Άγ. Νεκταρίου στην Εύβοια ως Ίεροκήρυκος», από τον Πρωτοσύγκελλο Άρχιμ. Διονύσιο Μάνταλο.

β) «Ποιός πρέπει να είναι ό Ίερεύς κατά τά συγγράμματα του Άγίου», από τον Ίεροκήρυκα Άρχιμ. Τιμόθεο Μπαϊμπάκη.

γ) «Ό Άγιος Νεκτάριος ως πρότυπον ποιμένος», από τον Ίεροκήρυκα Άρχιμ. Νικόδημο Εύσταθίου.

Άρχιμ. Μ. Φ.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ό Πάπας άνεκηρύχθη υπό του άμερικανικού περιοδικού «Newsweek» ως ό «άνθρωπος του έτους» 1996, ως «ό σπουδαιότατος και πλέον γοητευτικός», ως εκείνος, ό όποιος —περισσότερον παντός άλλου— έπηρέασε τά διεθνή δράμενα. «Έταξίδευσε περισσότερο παντός άλλ-

λου και έδωσεν εις την άνθρωπότητα όραμα έλπίδος δια την προσεχή χιλιετιάν». Ός τελευταίαν έπιτυχίαν του τό περιοδικόν αναφέρει, ότι έξησφάλισε μεγαλύτεραν θρησκευτικήν έλευθερίαν εις την Κούβαν.

—Τό τελευταίον «χριστουγεννιάτικο» δένδρον επί της πλατείας του Άγίου Πέτρου προήρχετο εκ της δασώδους περιοχής Κοσεβι της Σλοβενίας.

—Εις μήνυμά του προς συνέδριον Ίταλών νομικών ό Πάπας έτόνισεν, ότι ούτοι πρέπει να προστατεύουν τά παντός είδους δικαιώματα των παιδιών.

—Ό Πάπας έδέχθη εις άκρόασιν τούς Ρωμαιοκαθολικούς επισκόπους της Ρουμανίας και έκάλεσεν αυτούς να συνεργάζονται άρμονικώς μετά των διαφόρων όμολογιών και ιδίως μετά των Όρθοδόξων.

—Ό Πάπας έτόνισεν έν όμιλία του, ότι ή άνευ ήθικης έλευθερία μεταβάλλει την Δημοκρατίαν εις όργανον των ισχυροτέρων, τουθ' όπερ είναι και ή αίτια της εξαπλώσεως της πείνης εις μεγάλας περιοχάς της γής.

Ε. Θ.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Εις τό Άββαειόν Notre Dame Fontgombault της Γαλλίας συνεκλήθη από 8ης μέχρι 15ης Ίανουαρίου ή έτησία συνέλευσις της Έκτελεστικής Έπιτροπής του Τμήματος «Ίίστις και Τάξις» του Παγκοσμίου Συμβουλίου των Έκκλησιών. Εις την Συνέλευσιν παρέστη ως εκπρόσωπος της Έκκλησίας της Ελλάδος ό Διευθυντής του παρόντος περιοδικού Όμ. Καθηγητής Εύάγγ. Θεοδώρου. Κύρια θέματα, τά όποία άτησχόλησαν την Συνέλευσιν, ήσαν: «Νέα κατανόησις και νέον όραμα δια τό Παγκόσμιον Συμβούλιον των Έκκλησιών», «Οικουμενική Έρμηνευτική», «Οικουμενική Έκκλησιολογία», «Τό ζήτημα του Έθνικισμού» κ.ά.

—Ό Άρχιεπίσκοπος Καντερβουρίας και Πριμάτος της «Άγγλικανικής Κοινωνίας» Γεώργιος Λ. Κάρεϋ έπεσκέφθη έπισήμως την «Άγίαν Έδραν» από 3ης μέχρι 8ης Δεκεμβρίου 1996 και συνωδεύετο υπό της συζύγου αυτού Έλένης και υπό πέντε άγγλικανών επισκόπων. Κατά την συνάντησιν αυτού μετά του Πάπα Ίωάννου-Παύλου Β' διεπιστώθη πρόοδος του διαλόγου μεταξύ ΡΚαθολικών και Άγγλικανών, ή όποία όμως πρόοδος αναχαιτίζεται και έπισκιαζεται εκ του γεγονότος, ότι ή Άγγλικανική Έκκλησία έχει προχωρήσει εις «ιερατικάς και άρχιερατικάς χειροτονίας γυναικών».

«Έκτός προγράμματος», ό Πάπας έκάλεσε τον Άρχιεπίσκοπον Carey και την σύζυγόν του εις μεσημβρινόν γεύμα.

—Έν συνεχεία έντός του Δεκεμβρίου 1996 ό Πάπας συνητήθη μετά του «Καθολικού» - Πατριάρχου πάντων των Άρμενίων και μεγάλης Άντιπροσωπείας Πατριαρχών, Άρχιεπισκόπων και Έπισκόπων αυτών. Ός ειπεν ό Πάπας, ή Άρμενική Έκκλησία είναι «άξιοσέβαστος», διότι ή άρχή της «άνάγεται εις τούς πρώτους αιώνας της χριστιανικής έποχής».

Ε. Θ.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Βασιλείου Δ. Χαρώνη, με τη συνεργασία Ουρανίας Α. Λανάρα, **ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ ΙΩ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ**, Τόμος Δ', Ἀθήνα, 1996, σχ. 24Χ17 ἐκ., σσ. 1-816.

Με μεγάλη χαρὰ πήραμε στὰ χέρια μας τὸν ὀγκώδη καλλιτεχνικὸ καὶ χρυσοπανόδετο Δ' τόμο τοῦ ἔργου «Παιδαγωγικὴ Ἀνθρωπολογία Ἰω. Χρυσοστόμου». Μετὴν ἔκδοσι τοῦ τόμου αὐτοῦ ὠλοκληρώθηκε ἓνα ἀληθῶς μνημειῶδες τετράτομο ἔργο, ποὺ καθιστᾶ εὐρύτατα γνωστοὺς μερικοὺς θησαυροὺς τῆς Πατερικῆς διδασκαλίας.

Τὸ ἀξιολογώτατο αὐτὸ ἔργο καλύπτει ἓνα κενὸ στὴν Ἑλληνικὴ καὶ τὴν ξένη Βιβλιογραφία, ἀφοῦ παρουσιάζει τοὺς καρποὺς τῆς πρώτης διονυχιστικῆς ἐρεύνης τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ Ποιμαντικῆς τοῦ ἱ. Χρυσοστόμου καὶ καθιστᾶ εὐχερῆ τὴν ἀξιοποίησι στὸ παιδαγωγικὸ, κατηχητικὸ, κηρυκτικὸ, ποιμαντικὸ, ἠθικοκοινωνικὸ καὶ πολιτιστικὸ ἔργο τοῦ τεραστίου πλοῦτου τῶν σχετικῶν ιδεῶν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ συγγραφεὺς κ. Βασιλείος Δ. Χαρώνης, ποὺ εἶναι διακεκριμένος θεολόγος - παιδαγωγὸς καὶ τ. Ἐπόπτης Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, ὀρθῶς σημειώνει στὸν Πρόλογο τοῦ παρόντος Δ' τόμου, ὅτι «ἡ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ποὺ ἐκτίθεται μετὴν ὀρθοῦ συστηματικὸν στὸ παρὸν ἔργο καὶ ἀναφέρεται στὸν ἄνθρωπο καὶ στὴν ἀγωγή του, μπορεῖ νὰ συντελέσει στὴν ὠριμότητα γονέων καὶ ἐκπαιδευτικῶν, ὥστε νὰ γίνουν ἄνθρωποι τοῦ Πνεύματος, πρότυπα βίου (“ὡσπερ ἀρχέτυπὸς τις εἰκὼν”, ΜΓ 62, 684, 498) καί, μετὴν ὀδηγὸν τὴν πατερικὴν σοφίαν, νὰ βοηθήσουν τὴν νέα γενεὰ νὰ ὀλοκληρωθεῖ καὶ νὰ φέρει τὴν πνευματικὴν ἀνθήσιν στὸν τόπον μας. “Ἡ παιδεία μετὰ ληψίς ἁγιότητός ἐστι” (ΜΓ 63, 205). Αὐτὸς εἶναι, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσοστόμον, ὁ ὕψιστος σκοπὸς τῆς παιδείας καὶ τῆς ἀγωγῆς γιὰ μικροὺς καὶ μεγάλους: “νὰ κοινωνήσουμε”, νὰ ἀκολουθήσουμε τὸ πρότυπον τοῦ ἁγίου» (σ. 10).

Μετὴν ἐκπληξί καὶ θαυμασμὸν διαπιστώνει ὁ ἀναγνώστης, ὅτι ὁ ἱ. Πατὴρ, ποὺ ἐπεσήμανε μετὰ

διορατικότητά καὶ ἀκρίβειαν πολλὰ ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα τονίζουν μεγάλοι σύγχρονοι ψυχολόγοι καὶ παιδαγωγοί, ὁμιλεῖ ὡς ἐπαίον γιὰ τὰ ψυχολογικὰ προβλήματα τοῦ παιδιοῦ, τοῦ ἐφήβου, τοῦ ἀνδρός, τῆς γυναίκος, γιὰ τὴν ἀρετὴν, τὴν κακίαν καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἀνθρώπινον σχέσιν. Τὸ ὅλον ἔργο, ποὺ παρουσιάζει τὴν ιδεὴν τοῦ Χρυσοστομίου, ποὺ εἶναι ἐγκατεσπαρμένης στὸν λόγον καὶ στίξ ὁμιλίαν, εἶναι σημαντικὴ συμβολὴ στὴ συγκρότησιν συνολικῆς Πατερικῆς Ἀνθρωπολογίας. Εἰδικώτερον πρόκειται γιὰ ἐκλεκτὴ πρωτότυπὴ ἐγκυκλοπαιδείαν τῶν ἀνθρωπολογικῶν-παιδαγωγικῶν ἀπόψεων τοῦ μεγάλου Πατρός, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Β. Χαρώνη, εἶναι ὁ μεγαλύτερος Παιδαγωγὸς τοῦ κόσμου, μετὰ τὸν Κύριον καὶ τὸν Ἀπ. Παῦλον.

Ὅπως καὶ στοὺς τρεῖς προηγουμένους τόμους, ἔτσι καὶ στὸν Δ' τόμον, τὰ κείμενα τῶν προβαλλομένων περικοπῶν συνοδεύονται σὲ παράλληλες στήλας ἀπὸ προσεγμένη νεοελληνικὴ μετάφρασι, τῆς ὁποίας γενικὴν ἐποπτεία εἶχεν ἡ διακεκριμένη τ. Γενικὴ Ἐπιθεωρήτρια Μέσης Ἐκπαιδεύσεως κ. Οὐρανία Ἀ. Λανάρα. Ἐπὶ κεφαλῆς ἐκάστου κειμένου ὑπάρχει ἐπιγραφή, ποὺ ἐνημερώνει τὸν ἀναγνώστη γιὰ τὸ περιεχόμενον τοῦ κειμένου ἢ γιὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ συναγόμενον παιδαγωγικὸν συμπέρασμα. Τὰ κείμενα συνοδεύονται ὑπὸ παραπομπῶν στίξ πλέον γνωστῆς ἐκδόσεως τῶν ἔργων τοῦ ἱ. Χρυσοστόμου.

Οἱ τέσσαρες τόμοι περιέχουν 6532 περικοπές, ποὺ ἀναφέρονται σὲ 500 περίπου θέματα, ποὺ εἶναι ταξινομημένα κατ' ἀλφαβητικὴν σειράν. Εἰδικῶς ὁ παρὸν Δ' τόμος περιλαμβάνει 134 θέματα (ἀπὸ τὸ *Πλεονεξία* μέχρι τὸ θέμα *Ψυχολογία*). Προηγεῖται ἢ ἐξ 71 σελίδων κατατοπιστικῆς κριτικῆς Εἰσαγωγῆς καὶ ἀκολουθοῦν τὰ ἀρχαῖα κείμενα, ποὺ ἔχουν ἀντικρουσὰ τὴν ἀπόδοσίν τους στὴν νεοελληνικὴ γλῶσσα. Ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρουσες εἶναι οἱ ἀπόψεις τοῦ σοφοῦ Ἱεροάρχου γιὰ τὰ θέματα: *Πλεονεξία*, *Πλοῦτος*, *Ποινὴς* (σσ. 105-159), *Πόλεμος*, *Πραότης*, *Προσευχὴ*, *Συμβουλή* - *Συμβουλευτικὴ* (σσ. 312-360), *Συνείδησις*, *Σχολεῖον*, *Σῶμα*, *Ταπεινώσις*, *Τεχνολογία*, *ὑπερηφάνεια*, *ὑπομονή*, *Φιλανθρωπία*,

Φιλαργυρία, Φιλία, Φόβος, Φτώχεια, Χριστιανική Άγωγή (σσ. 675-708), *Ό Χριστός ως παιδαγωγός, Ψυχή, Ψυχικές διαταραχές, Ψυχολογία του βάθους*. Έντυπωσιακά είναι τὰ κείμενα του κεφαλαίου *Φιλανθρωπία Θεού* (σσ. 561-589): *Ό Θεός είναι «έπιρρηπής εις φιλανθρωπίαν», «όξυς εις τὸ έλεείν».*

Είς τὸ τέλος του Δ' τόμου παρατίθενται Πίναξ περιεχομένων αυτού· Πίναξ παιδαγωγικών, εκπαιδευτικών και διδακτικών θεμάτων προς διευκόλυνσι των εκπαιδευτικών, που αναφέρεται και στους 4 τόμους· Άλφαβητικό εύρετήριο των θεμάτων του όλου έργου· οί Πηγές· τὰ Βοηθήματα και ή Βιβλιογραφία.

Είναι φανερόν, ότι ή χρήσις του τετρατόμου αυτού έργου είναι ώφελιμωτάτη όχι μόνον για τους εκπαιδευτικούς, αλλά και για τους έπιστήμονες, τους γονείς και όλα τὰ μέλη του Χριστιανώμου πληρώματος της Έκκλησίας.

Στον κ. Χαρώνη και στην κ. Λανάρα, που έμόχθησαν πολλά χρόνια, για να φέρουν εις πέρας τὸ όγκώδες αυτό έργο (συνολικώς 3.174 σελίδων) όφείλονται συγχαρητήρια και έπαινοι. Τους εύχόμεθα να παρουσιάσουν στο μέλλον και άλλα παρόμοια έργα προβολής των θησαυρών της Πατερικής παραδόσεως και σοφίας.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Gunnar Hering, ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, 1620-1638. Μετάφραση Δημοσθένης Κούρτοβικ. Μορφωτικό Ίδρυμα Έθνικής Τραπέζης. Άθήνα, 1992, σελ. 477. Μὲ 16 εικόνες, των πρωταγωνιστών της έποχής, έκτος κειμένου.

Τὸ έκκλητικό τούτο έργο, που είναι μετάφρασις από τὸ Γερμανικό πρωτότυπο με τὸν τίτλο *Ökumenisches Patriarchat und europäische Politik, 1620-1638*, καλύπτει τὴν πατριαρχία του μεγάλου Πατριάρχου Κυρίλλου του Λουκάρεως (1572-1638), τὸν όποίο ό Πέτρος Άρκαούδιος, τὸ 1672, συνέκρινε παραστατικά με «κακοῦ κόρακος κακὸν ώόν», ενώ ό γνωστός Ρουμάνος ιστορικός Nicolae Iorga χαρακτηρίσε ως μία από τις μεγαλύτερες φυσιογνωμίες της παγκοσμίου ιστορίας (βλ. 400 έτη από της γεννήσεώς του. Κύριλλος Λούκαρις, υπό Μητροπολίτου Άξώμης Μεθοδίου, *Έκκλησιαστικός Φάρος*, ΝΔ' (1972), σελ. 426-429). Είναι έκκλητικό ότι εις τὴν ιστορία της Έκκλησίας Άλεξανδρείας ύπηρέτησαν

πατριάρχες μεγάλης άκτινοβολίας, βλαστοί της Κρήτης, όπως Ίωακείμ ό Πάνυ 1486-1565, Σίλβεστρος 1566-1590, Μελέτιος Πηγᾶς 1590-1601, Κύριλλος Λούκαρις, 1601-1620 και Γεράσιμος Σπαρταλιώτης 1621-1636.

Ό G. Hering (1945-1995) ανέλαβε και έρευνησε πολλές πηγές άδημοσίευτες στην Ελλάδα και στη λοιπή Εύρώπη, ενώ χρησιμοποίησε μεγάλο αριθμό δημοσιευμένων μελετών και άρθρων, χωρίς ν' άγνοή τὴν ιστοριογραφία του 17ου αιώνα γενικά. Κρίνει ότι «οί θεολογικές έρευνες για τὴ διδασκαλία του Λούκαρι πραγματεύονται τὸ θέμα όχι ιστορικά, αλλά συστηματικά συναρμολογοῦν δηλώσεις και πράξεις του Πατριάρχη από διαφορετικές περιόδους της ζωής του, συνήθως χωρίς να έξετάζουν με προσοχή τις πολιτικές περιστάσεις και τις αιτίες τους· οί ιστορίες που αναφέρονται στην πολιτική ιστορία των ευρωπαϊκών κρατών λαβαίνουν ύπόψη τὴ δράση του Λούκαρι μόνο στο μέτρο που αυτό θεωρήθηκε απαραίτητο και χρήσιμο από τους προσανατολισμένους στην ιστορία του Έθνους ή του Έθνικού Κράτους έρευνητές. Έτσι, τὰ κίνητρα και οί σκοποί του Πατριάρχη δὲν αναλύονται σε βάθος· τὰ προβλήματα που χρονολογικά και θεματικά ξεφεύγουν από τὰ πλαίσια της έθνικής ιστορίας δὲν αναπτύσσονται. Η διαπίστωση αυτή ισχύει και για τις βιογραφίες (που έγραψαν κυρίως θεολόγοι): Οί πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές πτυχές θίγονται συνήθως άόριστα με κοινοτοπίες. Έπιπροσθέτως, οί τρεις αυτές κατηγορίες μελετών πάσχουν και από άλλες άτέλειες. Βασίζονται κατά κανόνα σε αυθαίρετα περιορισμένη έπιλογή τυπωμένων πηγών και δὲν άξιοποιούν παρὰ λίγες σχετικές έρευνες» (σελ. 401).

Έκτος από τις γενικές παρατηρήσεις του στις έρευνες για τὴ διδασκαλία του Κυρίλλου, ό Hering δὲν παραλείπει να προβαίνει και σε παρατηρήσεις σε μεμονωμένες μελέτες που δημοσιεύει είτε στις παραπομπές του βιβλίου του είτε στον κατάλογο της βιβλιογραφίας του και να κρίνη αυτές. Άλλες είναι για τὸν Hering ενδιαφέρουσες, χονδροειδείς άντικαθολικές και αντιπροτεσταντικές και άλλες έπιπόλαιες. Μ' ενδιαφέρον είδα τὴ μνεία της περι Λουκάρεως μελέτης μου καθὼς κι εκείνης του E. Perret που δημοσίευσά στην *Έπετηρίδα μου Έκκλησία και Θεολογία*, II (1981), σελ. 1025-1054.

Είναι γνωστή ή μέθοδος του χρηματισμοῦ

που χρησιμοποιούσαν οί επιδιώκοντες, με την επέμβασι των Τούρκων, τις άλλαξοπατριαρχίες. Γι' αυτό και ο Hering στηριζόμενος σε τέτοιες πληροφορίες γράφει ότι «οί Τούρκοι ξέρουν να ξεπουπουλιάζουν με μαεστρία τους Έλληνες» (σελ. 314). Οί άγώνες της περιόδου 1631-1633 γύρω από τον Πατριαρχικό θρόνο είχαν άδειάσει τὰ ταμεία της Έκκλησίας. Η πολιτική και τὸ χρέημα κυριαρχούσαν στίς ἐκκλησιαστικὲς δραστηριότητες. Η πολιτική χρησιμοποιούσε τὸ Βατικανὸ και τ' ανάπαλιν. Μέσα σ' αὐτὴ τὴ βρώμικη ἀτμόσφαιρα ὁ Λούκαρι προσπαθοῦσε ν' ἀνανεώση τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία και γι' αὐτὸ συμμαχοῦσε με τίς Εὐρωπαϊκὲς Δυνάμεις προκειμένου νὰ προστατεύη τὸ Πατριαρχεῖο ἀπὸ τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς, ἀλλὰ και νὰ ἐπεκτείνη τὴν ἐπιρροή του στὴν Εὐρώπη. Σ' αὐτοὺς τοὺς ὄραματισμούς του πρέπει ν' ἀποδοθῆ ἡ συγγραφὴ τῆς γνωστῆς **Ὁμολογίας** του, ἡ ὁποία ζημίωσε μὲν τὸν συγγραφέα, ἀλλὰ ἡ θαρραλέα τοποθέτησίς του ὑπὲρ τῆς μεταρρυθμίσεως ἀνέβασε τὸ γόητρο τοῦ Πατριαρχείου στὰ προτεσταντικὰ κράτη. Εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρον και πλούσιο σὲ νέες πηγὲς τὸ κεφάλαιο τοῦτο στὸ ὑπ' ὄψιν ἔργο με τὰ θέματα: **Τὸ «Μεγάλο Σχέδιο»**. **Ἡ χίμαιρα. Ἡ συμμαχία ὄλων τῶν ἐχθρῶν τῆς Πολωνίας** (σελ. 247-266) και **«Ἡ πραγματικότητα Ἀσμβίβαστα συμφέροντα»** (σελ. 266-293).

Γιὰ τὸ Λούκαρι, τὴ δράσι και τίς σχέσεις του μ' ἐκκλησιαστικὰ και πολιτικὰ πρόσωπα τῆς ἐποχῆς του ἔχουν γραφῆ πολλὲς μελέτες ἀπὸ ἡμετέρους και μὴ, ἀλλὰ γνωστοὺς στὴν Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία. Ὡστόσο ὁ Hering χρησιμοποιεῖ και νέες πηγὲς, καθ' ὅσον γνωρίζω, ἄγνωστες στὴν Ἑλληνικὴ Ἐπιστήμη. Ἄλλως τε ὁ Λούκαρι, στὰ χρόνια τῆς Πατριαρχίας του προκάλεσε, ὅσο κανένας ἄλλος, τὴν προσοχὴ τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ και τοῦ Προτεσταντισμοῦ. Ὁ Λούκαρις ἀλλάξε τελείως τίς σχέσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου με τίς Εὐρωπαϊκὲς Δυνάμεις και γιὰ πρώτη φορὰ τὸ Πατριαρχεῖο ἔγινε παράγοντας τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς. Τὸ θέμα τοῦτο καλύπτει τὸ κεφάλαιο: **«Ἡ Διαμόρφωση τοῦ Μετώπου»** (σελ. 49-119).

Γιὰ τὰ θέματα τῶν σχέσεων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας με τὴν Εὐρώπη πρέπει νὰ μελετηθοῦν τὰ κεφάλαια τοῦ ἔργου τούτου: **«Στὸ δρό-**

μο πρὸς τὴ Μεταρρύθμιση» (σελ. 179-246), 1. **Προϋποθέσεις: Δυνατότητες ἀνανέωσης τῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησίας.** 2. **Ὁ ἐκσυγχρονισμὸς τῶν μέσων: Τὸ πρῶτο ἑλληνικὸ τυπογραφεῖο στὴν ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία και 3. Ἡ μεταρρύθμιση τοῦ δόγματος: Ὁ καλβινισμὸς ὡς ὀρθοδοξία.**

Μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ Λούκαρι παρέμενε ἄσβεστη ἡ φωτιὰ που ἀναψε στὴν Πολωνία ἡ Ρώμη με τὴν ὑποταγὴ τῶν Ὁρθοδόξων Πολωνῶν στὸν Πάπα (Ἐνωσις τοῦ Brest, 1596), ἐναντίον τῆς ὁποίας εἶχε ἀγωνιστεῖ ὡς Ἀρχιμανδριτής, ἀπεσταλμένος ἐκεῖ γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ ἀπὸ τὸ Μελέτιο Πηγᾶ, Πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας. (Γιὰ τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον τοῦ Πηγᾶ ὑπὲρ τῶν Ὁρθοδόξων Πολωνῶν βλ. Μητροπολίτου Ἀξώμης Μεθοδίου, **Ἐπιστολαὶ Μελετίου Πηγᾶ**, ἐκδιδόμεναι ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 296 χειρογράφου τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας. Ἀθῆναι, 1976, ἐξ ὧν οἱ περισσότερες ἀπὸ τίς 318 ἐστάλησαν ἢ ἀφοροῦσαν τοὺς Ὁρθοδόξους τῆς τότε Πολωνίας). Γι' αὐτὸ ἡ ἔκτασις τῶν σχέσεων τοῦ Λούκαρι με τίς Εὐρωπαϊκὲς Δυνάμεις δὲν εἶχε ὄρια, σὲ τέτοιο μάλιστα βαθμὸ, ὥστε νὰ μὴν εἶναι εὐκολο νὰ διακρίνη κανεὶς τοὺς φίλους ἀπὸ τοὺς ὑποκριτές. Στὸ τέλος ἐπεκράτησαν τὰ συμφέροντα και τὸ μόνο κέρδος τοῦ Λούκαρι εἶναι ἡ συμβολὴ του στὴν Ἑλληνικὴ Παιδεία και στὴν ἀνάδειξι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου σὲ μεγάλο παράγοντα τῆς διεθνούς πολιτικῆς. Αὐτὸ δὲν σημαίνει πὼς ἀργότερα στὴ Δύσι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν ἐθεωρεῖτο κάτι περισσότερο ἀπὸ ἓνα νεκρὸ σῶμα. Στὸ σημεῖο αὐτὸ στρέφω τὴν προσοχὴ τοῦ ἀναγνώστη στὸ πρῶτο κεφάλαιο τοῦ ἔργου που ἔχει τὸν τίτλο: **«Οἱ προϋποθέσεις.** 1. **Ὁ Θεσμὸς: Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ὡς πολιτικὸς παράγοντας στὴν Ὁθωμανικὴ αὐτοκρατορία.** 2. **Ὁ Πατριάρχης: Ἡ πνευματικὴ ἐξέλιξι τοῦ Κυρίλλου Λούκαρι.** 3. **Ἡ περίστασι: Τὸ Πατριαρχεῖο στὰ 1620** (σελ. 17-47), γιατί και-τοι σύντομο, περιέχει ἀρκετὰ διαφωτιστικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸ Λούκαρι και τὴν ἐποχὴ του.

Τὸ ἔργο τοῦ Hering εἶναι, ὡς ἐλέχθη, πλουσιώτατο με νέα στοιχεῖα γιὰ τὸν Λούκαρι και τὴν ἐποχὴ του και ἀξίζει ἔπαινος σ' αὐτὸν και τὸν μεταφραστή του.

† Ὁ Πισιδίας Μεθόδιος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ίερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις α) τῶν ἄρθρων 38, παρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 ὡς καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 2799/ 16.12.1982 Ἀπόφασιν Ἡμῶν «Περὶ κατανομῆς τῶν ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων εἰς Ἐνοριακοὺς Ἱεροῦς Ναοὺς τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν», καὶ προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ

Ἁγίων Πάντων Καλλιθέας

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/1α τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ, «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10ῃ Ἰανουαρίου 1997

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
Ἐντολῇ Αὐτοῦ
Ὁ Πρωτοσύγκελλος
† Ὁ Μαραθῶνος ΜΕΛΙΤΩΝ

Ίερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις α) τῶν ἄρθρων 38, παρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 ὡς καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 2799/ 16.12.1982 Ἀπόφασιν Ἡμῶν «Περὶ κατανομῆς τῶν ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων εἰς Ἐνοριακοὺς Ἱεροῦς Ναοὺς τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν», καὶ προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ

Ἁγίου Νικολάου Χαλανδρίου

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/1α τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ, «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10ῃ Ἰανουαρίου 1997

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
Ἐντολῇ Αὐτοῦ
Ὁ Πρωτοσύγκελλος
† Ὁ Μαραθῶνος ΜΕΛΙΤΩΝ

Ίερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 37, παρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν κενῆς θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ

Ἁγίου Γεωργίου Κυψέλης

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσι τὴν Ἐφημεριακὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/1α τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Κανονισμοῦ προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 17ῃ Ἰανουαρίου 1997

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
Ἐντολῇ Αὐτοῦ
Ὁ Πρωτοσύγκελλος
† Ὁ Μαραθῶνος ΜΕΛΙΤΩΝ

Ίερά Μητρόπολις Κεφαλληνίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ Ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἱεραγίας Θεοτόκου Κοριανῶν

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 9ῃ Ἰανουαρίου 1997

† Ὁ Κεφαλληνίας ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Ίερά Μητρόπολις Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

1) Άγίου Δημητρίου Περιχώρας, 2) Κοιμήσεως Θεοτόκου Ροδολίβους, 3) Παμμ. Ταξιαρχών Ροδολίβους 4) Τιμίου Σταυρού Παλαιοκώμης, 5) Άγίου Νικολάου Άγγίστας και 6) Άγίου Γεωργίου Σ.Σ. Λευκοθέας

καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως εντός μηνός από τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης υποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Ν. Ζίχνη τῆ 10ῃ Ἰανουαρίου 1997

† Ὁ Ζιχνῶν και Νευροκοπίου ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Ἱερά Μητρόπολις Ἄρτης

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ άρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» και τῶν άρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν και Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἑφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἄνω Ἀθαμανίου καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως εντός μηνός από τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης υποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Ἄρτη τῆ 14ῃ Ἰανουαρίου 1997

† Ὁ Ἄρτης ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μεσογαίας και Λαυρεωτικῆς

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις: α) τῶν άρθρων 38, παράγρ. 2 και 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 και προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων τακτικῶν Διακόνων ἐν τοῖς ἰ. ναοῖς

α) Ἁγίων Ἀναργύρων Σπάτων, β) Ζωοδόχου Πηγῆς Παιανίας, γ) Ἁγίου Ἀνδρέου Λαυρίου, δ) Ἁγίου Ἰωάννου Μαρκοπούλου, ε) Ἁγίου Δημητρίου Κερατέας, στ) Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Καλυβίων, ζ) Ἀναλήψεως Κυρίου Κορωπίου και η) Ἁγίας Παρασκευῆς Λαυρίου

καλούμεν τούς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὰς Διακονικὰς ταύτας θέσεις και έχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν και Ἐφημεριῶν» προβλεπόμενα κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως εντός μηνός από τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης υποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Σπάτα τῆ 23ῃ Ἰανουαρίου 1997

† Ὁ Μεσογαίας και Λαυρεωτικῆς ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ άρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» και τοῦ άρθρου 34, παρ. 1, τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν και Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἑφημερίου τοῦ Ἐνοριακοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ Καλαμάτας (β' θέσις) καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως εντός μηνός από τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης υποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Καλαμάτα τῆ 27ῃ Ἰανουαρίου 1997

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μονεμβασίας και Σπάρτης

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ άρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» και τῶν άρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν και Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἑφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς ὁμωνύμου Ἐνορίας περιοχῆς Μονεμβασίας καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως εντός μηνός από τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης υποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Σπάρτη τῆ 27ῃ Ἰανουαρίου 1997

† Ὁ Μονεμβασίας και Σπάρτης ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Χαλκίδος

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ άρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» και τῶν άρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν και Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις: α) Τακτικῶν Ἐφημεριῶν τῶν ἱερῶν Ναῶν

1) Ἁγίου Δημητρίου Χαλκίδος, 2) Ἁγίων Ἀναργύρων Χαλκίδος, 3) Ἁγίας Τριάδος Καμαρίτσης, 4) Ἁγίας Τριάδος Πούρνου, 5) Ἁγίας Παρασκευῆς Κουρκουλῶν και 6) Ἁγίου Γεωργίου Πεισῶνος και β) Διακόνων τῶν ἱερῶν Ναῶν: 1) Ἁγίου Νικολάου Χαλκίδος, 2) Ἁγίων Ἀναργύρων Λουτρῶν Αἰδηψοῦ και 3) Γεν. Θεοτόκου Λίμνης

καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως εντός μηνός από

της δημοσιεύσεως της παρούσης υποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Χαλκίδι τῇ 27ῃ Ἰανουαρίου 1997

† Ὁ Χαλκίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2/1969 Κανονισμοῦ «περὶ ἱερῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων» ἄρθρ. 33-37, καθὼς καὶ τοῦ Ν.Δ. 1399/1973, προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς θέσεις τακτικοῦ ἐφημερίου: α) Ὑπαπαντῆς τοῦ Σωτήρος Λαγκᾶς Μυλοποτάμου, β) Ἀγίου Ἰωάννου Μυσιρίων Ρεθύμνου, γ) Κοιμήσεως Θεοτόκου Μασταμπᾶ Ρεθύμνου, δ) Ἀγίου Ἰωάννου Μυλοποτάμου, ε) Μεταμορφώσεως Σωτήρος Πασσαλιῶν Μυλοποτάμου, ζ) Ἀγίου Γεωργίου Θεοδώρας Μυλοποτάμου, η) Κοιμήσεως Θεοτόκου Ρουστίκων, καὶ θ) τὴν κενὴν Διακονικὴν θέσιν Κυρίας τῶν Ἀγγέλων πόλεως Ρεθύμνου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς υποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κάλυψιν αὐτῶν.

Ἐν Ρεθύμνῃ τῇ 8ῃ Ἰανουαρίου 1997

† Ὁ Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου ΑΝΘΙΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 2/1997 Πράξεως ἡμῶν προκηρύσσομεν τὰς Ἐφημεριακὰς θέσεις: 1) Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Κάμπων Κυδωνίας, 2) Ἀγίου Γεωργίου Δρακῶνας Κυδωνίας, 3) Ἀγίας Τριάδος Κορακίων Κυδωνίας, 5) Ἀγίου Παντελεήμονος Μ. Τοίχου, 6) Γενεσίου τῆς Θεοτόκου Βλαχερωνίτιδος Κυδωνίας, 7) Ἀγίου Γεωργίου Μαλάξης Κυδωνίας, 8) Ἀγίων Ἀποστόλων Βαφῆ Ἀποκορώνου, 9) Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος Ξηροστερνίου Ἀποκορώνου καὶ 10) Ἀγίας Τριάδος Προβάματος Στύλου Ἀποκορώνου καὶ προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα νὰ καταλάβουν αὐτάς, ὅπως ἐνεργήσουν τὰ νόμιμα διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Χανίοις τῇ 13ῃ Ἰανουαρίου 1997

† Ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 3/1997 Πράξεως ἡμῶν προκηρύσσομεν τὴν διακονικὴν θέσιν Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Κάμπων Κυδωνίας καὶ προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα νὰ καταλάβουν αὐτήν, ὅπως ἐνεργήσουν τὰ νόμιμα διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Χανίοις τῇ 13ῃ Ἰανουαρίου 1997

† Ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τηλ. καὶ Fax 72.18.308

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ὁ Ναυπάκτου ΙΕΡΟΘΕΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Ὁμότ. Καθηγ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ἄρχων Διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Μ.Χ.Ε.

Τακτικὸν Μέλος τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Σχεδιάσμα - Μνημόνιον ἐπισημάνσεων καὶ παραινήσεων πρὸς φοιτητάς.

Ἱερός Συνόδου, Ἐγκύκλιον Σημεῖωμα (νέοι Ἅγιοι Σινά). Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Πολιτικὸς γάμος καὶ ἐκκλησιαστικὴ κήδευση.

Μητροπ. Ν. Ἰωνίας Κωνσταντίνου, Ὑπόμνημα εἰς τὸν Κανόνα τῆς Ἑορτῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

Μητροπ. Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων Ἀθανασίου Παπᾶ, Ἐνας εὐάγγελος τῆς Βασιλίδος σὸ μαγικὸν κόσμον τῆς Ἄπυ Ἀνατολῆς (ὀδοπορικόν).

Μητροπ. Νουβίας - Χαροῦμι Διονυσίου, Ἡ ἐπίσημος ἐπίσκεψις τοῦ Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας εἰς Αἴγυπτον.

Ἐπισκ. Ἀχελώου Εὐθυμίου, Τὸ Θεολογικὸν Σεμινάριον τῆς Σεούλ.

Ὁρέσιον Ἀθ. Λουρίδη, Ἡ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τῶν Ῥωμαίων, τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν σύγχρονων σύζευξις Θερησκείας καὶ Ἱατρικῆς.

Παναγ. Ἰ. Μπούμη, Τὸ θαῦμα σὸ γάμον τῆς Κανά καὶ οἱ δογματικοκανονικῆς του προεκτάσεις.

Γρ. Θ. Στάθη (ἐπιπέλεια), «Ἀμφοῖν τὴν τιμὴν (ἀναγόρευσις σὲ ἐπίτ. διδάκτορες τῶν Σ. Καρὰ καὶ Σπ. Περιστέρη).

Ἀρχιμ. Ἐμμανουὴλ Καλύβα, Ἀντιμετώπισις τοῦ προβλήματος τῆς ἀγάμης μητροπότητος.

Ἀρχιμ. Χρυσ. Π. Ἀβαγιανού, Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος Doctor Eucharistiae.

Ἀρχιμ. Μακ. Φιλοθέου, Χρονικὸν ἀποκαλυπτηρίων ἀνδριάντος Μητρ. Ν. Ἰωνίας κηροῦ Τιμοθέου.

Ἰωάννου Ν. Παπαμιχαλάκη, Λαμπρὸς ἑορτασμός τῆς 10ῆς ἐπετείου ἀπὸ τῆς καθιερώσεως τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου ὡς προστάτου τῶν Δικαστῶν.

Ἰ. Μ. Χατζηφώτη, Ὁ Πατριάρχης ΚΠόλεως Κύριλλος ΣΤ' (1813-1818).

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.